SÁRÁND KÖZSÉG TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA - 2017

II. KÖTET – TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Megbízó:

Sáránd község Önkormányzata

Sáránd

Nagy utca 44.

4272

Tervező:

LA-URBE Építésziroda Kft.

Budapest

Tűzoltó utca 21.

1094

SÁRÁND KÖZSÉG TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
II. KÖTET – TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

ALÁÍRÓLAP

Vezető településtervező	Lautner Emőke TT-1-05-79 LA-URBE KFT.
Tervező	Szarkáné Györe Mária településmérnök TT-05-0460
Tájrendezés és környezetalakítás:	Berkes Csilla K-2-05-0439/2006. ARCHIGREEN Kft.
Közlekedés és viziközműtervező:	Dr. Vincze János KÉ-T, K1d-1, Tkö VZ-T /05-0506 TV-T/05-0506 NÓVIA KFT.
Hírközlés tervező:	Lakatos István TH-T-15-0342
Elektromos tervező:	Kozaróczy Kornél TE-T/05-0052

Ügyvezető

Lautner Emőke
LA-URBE KFT.

Budapest, 2017. július hó

Tartalomjegyzék

Bevezetés **6**

1 JÖVŐKÉP **8**

1.1 Sáránd jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetére vonatkozóan **8**

1.1.1 A település jövőbeni szerepe, pozíciója a településhierarchiában 8

1.1.2 A település gazdasága és pénzügyi helyzetének jövőképe 9

1.1.3 A természeti és épített környezet jövőképe, a település arculatának változása 9

1.1.5 A népesség alakulásának jövőképe, demográfiai jellemzők változása 9

1.1.6 A települési élet minőségének jövőképe 10

1.1.7 A társadalmi folyamatok kezelése, közösségi magatartás, társadalmi kohézió jövőképe 10

1.2 Településfejlesztési elvek rögzítése **11**

1.2.1 Integrált megközelítés, egészben való gondolkodás 11

1.2.2. Fenntartható településfejlesztés 11

1.2.3 Hatékony fejlesztések 11

1.2.4. Közösségi szemlélet és szolidaritás 12

2. A JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ CÉLOK **14**

2.1 Sáránd átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása **14**

2.2 Részcélok és a beavatkozások területi egységeinek meghatározása **14**

A jövőkép, az átfogó célok és a részcélok kapcsolata 16

2.3 A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre **17**

2.3.1 Az egyes településrészek bemutatása 18

2.3.2 A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre 22

3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ **25**

3.1. Társadalmi, gazdasági és környezeti adatok **25**

3.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok 25

3.1.2 Társadalom 25

3.1.2.1 Demográfiai változások: 25

3.1.2.2 Javaslatok: 27

3.1.2.3 Intézményi ellátottság változása 30

3.1.3 Gazdaság 31

3.1.4. Környezeti adottságok 33

3.1.4.1 Természeti környezet 33

3.1.4.2 Épített környezet 34

3.1.4.3 Környezetvédelem 36

3.2. Javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére és a területfelhasználásra irányuló településszerkezeti változásokra **39**

3.2.1 Műszaki infrastruktúra fő elemeinek változása 39

3.2.1.1 Közlekedési infrastruktúra meglévő állapota és fejlesztési elképzelései 39
3.2.1.2 Közművek meglévő állapota és fejlesztési elképzelései.....41
3.2.2 A területfelhasználás településszerkezeti változásai.....42
3.2.2.1 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek 42
3.2.2.2 Külterület területfelhasználása és változásai.....43
3.2.2.3 Belterület területfelhasználása és változásai 44
3.3. Örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésre 45
3.3.1. Az épített környezet védendő értékei.....45
3.3.1.1 Az épített környezet országos jelentőségű védendő értékei 45
3.3.1.2 Az épített környezet helyi jelentőségű védendő értékei.....46
3.3.2 A természeti környezet védendő értékei.....57
3.3.2.1 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett területek, -értékek.....57
3.3.2.2 Ökológiai hálózat 58
3.3.2.3 Természetközeli területek 59
3.3.2.4 Természeti területek 59
3.3.2.5 Érzékeny természeti területek.....59
3.3.2.6 Egyedi tájértékek 60
3.3.3. Javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésre .71
4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI..... 73
4.1. A koncepció megvalósítását szolgáló eszköz- és intézményrendszer..... 73
4.2. Javaslat a változások nyomon követésére, a felülvizsgálat rendjére 74
1. SZ. MELLÉKLET..... 77

BEVEZETÉS

BEVEZETÉS

Sáránd Településfejlesztési Koncepciója a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet alapján, annak 2. mellékletében meghatározott tartalom szerint került kidolgozásra.

Az épített környezet alakításáról és védelméről 1997. évi LXXVIII. törvény 9/A. § (1) bekezdésének megfelelően a településfejlesztési koncepció hosszú (10 évet meghaladó) időtávra rendszerbe foglalja az önkormányzat településfejlesztési szándékait, ennek keretében a területi adottságok és összefüggések figyelembevételével meghatározza a település jövőképét, javaslatot tesz a helyi környezet, társadalom, gazdaság és az infrastruktúra átfogó fejlesztésére, a műszaki, az intézményi, valamint a táji, természeti és ökológiai adottságok fenntartható hasznosítására.

A koncepció meghatározza a település átfogó fejlesztését szolgáló célkitűzéseket, az azokhoz kapcsolódó részcélokat, valamint a célok értelmezését az egyes településrészekre.

A településfejlesztési koncepcióban foglaltakat a települési önkormányzat döntéseiben érvényesíti.

A 314/2012. (XI. 8.) kormányrendelet 30. § (4) bekezdésének megfelelően Sáránd község Önkormányzatának Képviselőtestülete a 63/2017. (V.31.) sz. határozatával döntött arról, hogy a megalapozó vizsgálat megfelel a tervezés alapjának. E határozatban a Képviselő-testület döntött a koncepció kiválasztott fejlesztési irányáról és arról, hogy az anyagot államigazgatási véleményeztetésre alkalmasnak találja.

A település fejlesztési koncepciója egy hosszútávra szóló dokumentum, amely kijelöli a település elérendő jövőképét a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan, valamint rögzíti a településfejlesztés elveit. A településfejlesztési koncepció alapja a közösség véleményére épülő, határozott és hosszú távú jövőkép. A jövőkép, illetve a hosszú távú célok kiinduló pontot jelentenek a területrendezési eszközök felülvizsgálatához, elkészítéséhez, illetve a középtávú területi és ágazati stratégiai dokumentumok kidolgozásához.

1. JÖVŐKÉP

1 JÖVŐKÉP

A Településfejlesztési koncepcióhoz készült megalapozó vizsgálatok alapján meghatározásra kerültek a hosszú távú koncepció kiválasztott fejlesztési irányai, és az elérni kívánt jövőkép.

1.1 SÁRÁND JÖVŐKÉPE A TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, TÁJI, TERMÉSZETI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZETÉRE VONATKOZÓAN

A jövőkép a település adottságira épülő, az önkormányzat fejlesztési szándékait megfogalmazó, a fejlődés irányait és prioritásait, valamint stratégiáját megjelölő hosszú távú célrendszer.

Sáránd településfejlesztési koncepciója a 2030-ig terjedő időszakra jelöli ki a település helyét a hazai és a térségi településhálózatban, mutatja be a község társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetének jövőbeni állapotát. Ez a jövőkép túlmutat a településen belül jelenleg lezajló folyamatokon, ugyanakkor nem vízió, hanem egy lépcsőfok Sáránd történelmének folytonosságában, egyfajta gondolkodásmód, elkötelezettség és hit eredménye.

A település jövőképe a helyi társadalmi és gazdasági szereplők aktív közreműködésével és bevonásával készült; értékek, érdekek, szándékok egymással harmonizáló egysége, ami találkozik az érdekeltek egyetértésével, vonzó és motiváló erejű. Sáránd jövőképe a település társadalmi, gazdasági és földrajzi adottságaira, lehetőségeire, valamint erőforrásaira (népesség, gazdaság, infrastruktúra, környezeti és egyéb értékei) épít, vonzó, megvalósítható állapotot körvonalaz, mely kijelöli, hogy Sáránd milyen településsé szeretne válni 2030-ra. Ennek eléréséhez tudatos fejlesztési folyamatra, egymásra épülő, egymást erősítő célok kijelölésére és a célok elérését biztosító fejlesztések megvalósítására van szükség.

Sáránd esetében a fejlődés legkedvezőbb lehetséges irányaként a megkezdett térségi integráción belül koordinált fenntartható fejlődési modell jelölhető meg.

Jövőkép

Sáránd egy olyan önálló arculatát és települési funkcióit őrző település, mely az európai normáknak megfelelő, javuló életminőséget, megőrzött és fenntartható, rendezett és egészséges környezetet biztosít lakói számára, a mind teljesebb foglalkoztatottság elérése érdekében pedig az itt lévő és a betelepülő vállalkozások számára vonzó, vállalkozásbarát feltételeket teremt.

A fenntartható fejlődési modell gazdasági oldalról és a települési funkciók oldaláról az adottságokból következő alkalmasság szempontjait és lehetőségeit, fejlesztési oldalról a területhasználat mértéktartó, más területekkel egyensúlyban lévő fejlesztését tűzi ki célul, mind települési, mind térségi szinten.

1.1.1 A település jövőbeni szerepe, pozíciója a településhierarchiában

Sáránd, mint a Debreceni agglomeráció, a Derecskei járás és a Derecske-Létavértes kistérség egyik települése továbbra is őrzi önálló arculatát, önálló települési funkcióit, kapcsolatai megerősödnek a szomszédos településekkel és az azonos érdekeltségű, adottságú, helyzetű, piaci pozíciójú önkormányzatokkal, gazdasági társaságokkal, társadalmi és más szervezetekkel, melyek fejlesztéseiket egymás szándékát erősítő, azt nem zavaró, nem gátló módon a térség kiegyensúlyozott fejlődése érdekében együttműködés keretében végzik.

Intézményhálózatában a nevelési, oktatási és egészségügyi ellátáshoz kapcsolódó színvonalat megőrzi a szociális ellátás terén fejleszti és a települések összefogásával a kihasználtságot biztosítja.

Az ipari területek fejlesztésével megteremti a munkahelyteremtő gazdaság fejlődésének feltételeit, amely a helyi foglalkoztatás mellett vonzáskörzetére is kedvező hatást gyakorol.

1.1.2 A település gazdasága és pénzügyi helyzetének jövőképe

Sáránd tudatos és önálló gazdaságpolitikát folytat, bevételei kiszámíthatóak, pénzügyi helyzete stabil, melynek mentén a helyi vállalkozások működése, további vállalkozások betelepülése, és hosszútávú kiegyensúlyozott fejlődése biztosítható.

Sárándon 2030-ra a megerősödött gazdaság egyenletes ütemben fejlődik, egyre magasabb számú jól kvalifikált munkaerőt foglalkoztat, ami magasabb jövedelmi szintet biztosít a lakosok számára. A meglévő befektetők megtartása mellett további beruházások valósulnak meg, új vállalkozások telepednek meg, a közintézmények és a településkép fejlesztése folyamatos.

A település gazdasági tevékenységére alapozva, környezetet nem terhelő ágazatokban, növekvő hozzáadott érték termeléssel stabil munkalehetőséget nyújt a helyi lakosság számára. A foglalkoztatottak aránya növekszik, a munkanélküliség csökken.

A település kiemelt figyelmet fordít a gazdaság- és intézményfejlesztés terén is megvalósuló energetikai beruházásokra, a fenntarthatóság (pl. napenergia) jegyében működő vállalkozások megtelepedésére.

A település gazdaságában nagy szerepet játszó mezőgazdaságban kialakításra került egy új hazai és nemzetközi piacokon is versenyképes termelési szerkezet. A kibővült feldolgozó kapacitás képes befogadni a megtermelt mezőgazdasági alapanyagok nagy részét.

A biogazdálkodás egyre nagyobb területeken valósul meg. A mezőgazdasági termékek helyi értékesítésére helyi piac áll rendelkezésre.

A település gazdaságában a turizmus is szerepet játszik. Sáránd a térségbe (Debrecenbe és Hajdúszoboszlóra, mint gyógyturisztikai célpontra) látogató turistákat meg tudja szólítani egy-egy színes programjával, borturizmusával, rekreációs lehetőségeivel, jó minőségű szolgáltatásaival. Az új turisztikai szolgáltatások egyre növekvő számú látogatót vonzanak Sárándra.

1.1.3 A természeti és épített környezet jövőképe, a település arculatának változása

A települést övező természeti környezet minőségi fenntartásával, az értékek védelmével és megőrzésével, valamint megfelelő hasznosításával, a megújuló energiaforrások széles körű felhasználásával, a fenntarthatóság szempontjai érvényesülnek, Sáránd környezettudatos településsé válik.

A települést vonzó és energiahatékony épített- és természeti környezet jellemzi. Főbb környezetvédelmi mutatói illeszkednek az európai uniós normákhoz. Az épített környezet fejlesztésekor elsődleges szempont az energiahatékonyság növelése (energiahatékony épületállomány), a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás.

Jól karbantartott épületállományával, felújított, gondozott közterületeivel, zöldfelületeivel, közparkjaival, megújított, barátságos településközpontjával vonzó képet sugároz polgárainak és az idelátogatóknak.

Az épített örökség, a hagyományos településszerkezet védelme biztosított, a népi jellegzetességeket őrző épületállomány karakterének megfelelően felújított, a település arculatát, vonzerejét meghatározza.

Színvonalas és környezetbarát a közösségi közlekedés, a kerékpárosoknak és a gyalogosoknak kedvező közterületek rendelkezésre állnak.

A környezettudatos és természetbarát szemlélet terjedése rendezett és esztétikus környezetkultúrát eredményez és növeli a helyi identitást.

1.1.5 A népesség alakulásának jövőképe, demográfiai jellemzők változása

A népesség növekedése nem csak a pozitív vándorlási különbözetnek köszönhető, hanem az egyre magasabb számban, helyben maradó fiataloknak, akik perspektívát és pozitív jövőképet látnak Sárándon. A javuló népességmegtartó és népességvonzó képességnek köszönhetően a lakosság korösszetétele még kedvezőbbé válik. Sáránd a tanulmányaik

elvégzése után visszatérő fiatalok számára is vonzó, a letelepedéshez tényleges alternatívákat nyújtani tudó település lesz.

A foglalkoztatásban jelentős szerepet töltenek be az erős helyi vállalkozások. A helyi termékek és szolgáltatások fogyasztása révén a helyben keletkező jövedelmek nagy része a településen kerül elköltésre, amely tovább növeli a helyi jövedelmek szintjét.

1.1.6 A települési élet minőségének jövőképe

Sáránd élhető, jó színvonalú infrastruktúrával és közszolgáltatásokkal rendelkező település. A község minden korosztály számára jó minőségű alapfokú ellátásokat biztosít az oktatási, egészségügyi, szociális, kulturális és infrastrukturális területen egyaránt.

1.1.7 A társadalmi folyamatok kezelése, közösségi magatartás, társadalmi kohézió jövőképe

Sáránd aktív társasági életet élő, hagyományaira támaszkodó település, ahol az oktatási intézményekben és a települési kötődést, identitást elősegítő szervezetek által különböző eredményes közösségfejlesztés zajlik. A település közösségi terein minden korosztály számára alkalmas aktív társasági élet zajlik.

Az önkormányzat, a sport- és a civil szervezetek között jó a partneri viszony.

A civil szervezetek jelentős és aktív szerepet töltenek be a helyiek életében, tevékenységük minden korosztályt megcéloz. A civil szervezetek működése a szociális ellátás területére jelentős pozitív hatással bír a kapcsolódó civil, önkéntes tevékenységgel. A civileknek pozitív hatásuk van a gazdaságra is, hiszen a település turisztikai vonzerejét növelik a művelődési központ, a civil szervezetek, sportegyesületek rendezvényei, programjai révén. A civil szféra aktivitása pozitív hatással lehet a környezetvédelemre, a települési zöldfelületekre, illetve a lakosság állapotán keresztül a demográfia területére is a lakossági akciók, szemléletformálási tevékenységek (pl. szemétgyűjtés, növényültetés, egészségvédelmi tájékoztatók) szervezése révén.

A településen élők életminőségének fontos alapfeltételét jelentő humán szolgáltatások infrastruktúrája kiépült, fejlett. A szolgáltatások színvonala magas, korszerű egészségügyi alapellátás, megfelelő minőségű oktatási-nevelési szolgáltatások, szükségletekre reagáló szociális ellátás, ügyfélbarát közigazgatás jellemzi a községet.

A lakosság körében rendszeres intenzív felvilágosító, prevenciós és szűrési programok, eredményeként javul a lakosság egészségi állapota. A humán szolgáltatásokat korszerű mobil alkalmazások egészítik ki.

A szükséglet-orientált, magas színvonalú szakképzésnek köszönhetően Sáránd munkaerő potenciálja jól képzett és rugalmas.

A településen élők életminőségét pozitívan befolyásolja az elérhető magas színvonalú kulturális és szabadidős szolgáltatások széles köre.

A gazdasági fejlődés hatására a társadalmi polarizáltság fokozatosan csökken. A jövedelmek közötti különbségek nem növekednek tovább, a hátrányos helyzetű csoportok életminősége javul, felzárkózási esélyük növekszik. A szociális feszültségek a kezelésükre indított szakmai programok eredményeképpen enyhülnek. A terület fejlesztése folyamatban van.

1.2 TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ELVEK RÖGZÍTÉSE

A fentiekben megfogalmazott jövőkép elérése csak a lakosság minden tagjának tudatos tevékenysége által mehet végbe. Ennek érdekében együttműködésre van szükség a közszféra, a gazdaság és a lakosság szereplői között.

1.2.1 Integrált megközelítés, egészben való gondolkodás

Egy-egy település életének különböző dimenziói (gazdasági, társadalmi-szociális, környezeti, kulturális) egymással szorosan összekapcsolódnak, ezért az egyes településfejlesztési beavatkozások csak integrált megközelítés alkalmazásával lehetnek igazán hatékonyak. A települést tehát ebben az értelemben egészként szükséges kezelni.

1.2.2. Fenntartható településfejlesztés

A településfejlesztés során – a globális kihívásokra válaszolva – kiemelten fontos a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása.

A fenntartható fejlődés a természeti erőforrásokkal való olyan tartós, értékvédő gazdálkodást jelent, amely lehetővé teszi az emberek boldogulását anélkül, hogy a gazdasági fejlődés lerombolná a sokféleséget, a komplexitást és az ökoszisztéma szolgáltatásokat. Az emberek tisztelik a természetet, természeti értékeinket, a helyi közösségek felismerik a rendelkezésükre álló természeti erőforrásokból adódó lehetőségeiket, termelésüket, energiafelhasználásukat és fogyasztásukat erre alapozva szervezik meg. Sokrétű gazdasági kapcsolatok szövik egybe a várost és vidékét, az egymással szomszédos, majd a távolabbi településeket.

A fenntartható fejlődés nemcsak környezeti, hanem gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot is jelent.

A környezeti fenntarthatóság irányába hathat a változatos területhasználat megvalósítása, a környezetbarát közlekedési módok előtérbe helyezése, az épületek energiahatékonyságának javítása, a helyi gazdaság és a rövid ellátási láncok támogatása, a megfelelő hulladék- és vízgazdálkodás, valamint általánosságban a község életének minden területén az erőforrásokkal való takarékosság és a környezeti terhelés csökkentése.

A gazdasági fenntarthatóság többek között a több lábon álló helyi gazdaságban, a magas innovációs szintben, a prosperáló helyi kis- és középvállalkozásokban ölthet testet.

A települési lakosság számára a társadalmi fenntarthatóság is elengedhetetlen, mely például a szubszidiaritáson alapuló demokratikus döntéshozatalt, a megfelelő életminőség és életkörülmények biztosítását, a szociális jólétet, a működő és összetartó helyi közösségeket jelenti.

Sáránd fejlesztése során biztosítani kell, hogy a megvalósuló gazdasági fejlesztésekkel párhuzamosan mind a társadalmi, mind pedig a környezeti fenntarthatóság szempontjai érvényesüljenek.

1.2.3 Hatékony fejlesztések

A településfejlesztés során kiemelt fontosságú alapelv a helyi, már rendelkezésre álló erőforrásokra építkezés, valamint a költséghatékonyság biztosítása.

A hatékonyság érdekében nemcsak új erőforrások bevonására, de a meglévő kihasználatlan erőforrások hasznosítására (kihasználatlan ingatlanok hasznosítása, barnamezős beruházások, helyi termelési tapasztalatok hasznosítása) is törekedni érdemes.

Szintén fontos településfejlesztési elv a hosszú távú (több költségvetési és tervezési ciklusú) gondolkodás, az egyes fejlesztések, projektek esetében a beruházási költség mellett a fenntartás, működtetés költségeivel, s a fejlesztések hosszú távú hatásaival is kalkulálni kell.

A rendelkezésre álló források szűkössége miatt előnyben kell részesíteni azokat a fejlesztéseket, amelyekhez pályázati lehetőségek kapcsolódnak, vagy ahol az önkormányzat aktív partnerekkel (tulajdonosok, fejlesztők) tud együttműködni.

1.2.4. Közösségi szemlélet és szolidaritás

A településfejlesztési folyamat valamennyi szakaszában – tervezés, megvalósítás és fenntartás – kiemelt alapelv a közösségi szemlélet, a széles körű partnerség biztosítása, hiszen egy-egy fejlesztés csak valós lakossági igény és megfelelő lakossági támogatás mellett érheti el célját.

A partnerségre ugyanakkor nemcsak a helyi lakosság szintjén érdemes törekedni, hanem a gazdasági élet szereplői és a különböző kormányzati szintek között is. A közösségi tervezés megvalósítása a település társadalmi kohézióját is növeli, hozzájárul a civil szféra erősödéséhez, a helyi identitás kialakulásához, s áttételesen a település népességmegtartó erejének növeléséhez is. Az alulról jövő lakossági kezdeményezéseket a település vezetésének is támogatnia kell.

A közösségi tervezés lehetőséget ad az egyes szereplők fejlesztési elképzeléseinek megismerésére, ahol a partnerek már a tervezés során megismerik a fejlesztési elképzeléseket és véleményt nyilváníthatnak. A partnerek szerepet kaphatnak a megvalósításban is, ennek egyik hatékony eszköze a helyi közösségek működésének ösztönzése. Az egyes projektek megvalósulási és fenntartási időszakában kiemelt figyelmet kell fordítani a lakossági tájékoztatásra, az elért eredmények kommunikációjára, valamint a tapasztalatok visszacsatolására.

A közösségi szemlélet érvényesítése a szolidaritás elvét is magában foglalja. A település működésekor érvényre kell juttatni az esélyegyenlőségi szempontokat, kiemelt figyelmet kell fordítani az egyes esélyegyenlőségi csoportokra (hátrányos helyzetűek, idősek, nők, romák, fogyatékkal élők).

2. A JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ CÉLOK

2. A JÖVŐKÉPET MEGHATÁROZÓ CÉLOK

Fontos, hogy a jövőkép megvalósulását meghatározó fejlesztési irányok meghatározásra, elérendő célként kijelölésre kerüljenek, hogy aztán azok megvalósításán a település döntéshozói, gazdasági szereplői és lakossága együtt munkálkodhasson.

E fejezetben tehát megfogalmazásra kerülnek azok a településfejlesztési célok és feladatok, melyek megvalósulása révén elérhető a fentiekben felvázolt jövőkép.

Sáránd község Képviselőtestülete a 63/2017.(V.31.) számú határozatban állapította meg a településfejlesztési koncepció fejlesztési irányait.

Sáránd Településfejlesztési Koncepciója ezen fejlesztési irányokhoz illeszkedve, a jövőkép eléréséhez kapcsolódóan 4 átfogó és 12 részcélt fogalmaz meg. A részcélok az átfogó célok elérését, megvalósíthatóságát segítik.

A célrendszer a településre kijelölt elvárásokat és a tervezett változásokat tartalmazó célok egymásra épülő rendszere, amely rögzíti a célok egymáshoz való hierarchikus viszonyát és összefüggéseit. A célrendszer hierarchiájának legfelső szintjén a Koncepció jövőképének elérésére kitűzött alapvető célok találhatók, amely részcélok meghatározásával érhető el, valósítható meg. Ezek általános és komplex, hosszú távú célkitűzések, melyek egyértelműen megjelenítik a jövőkép felé való kívánatos fejlődést, egyben a középtávú célok kijelölésének alapjait adják.

A célrendszer a horizontális célokkal válik teljessé. A horizontális célok a település fejlesztésének és tervezésének egészét meghatározó alapvető megfontolások, elvárások és kritériumok összessége, melyeket a célrendszer egészének meghatározásánál, a megvalósítást szolgáló eszközök és intézkedések kialakításánál, ezek végrehajtásánál egyaránt következetesen érvényesíteni kell.

2.1 SÁRÁND ÁTFOGÓ FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

Sáránd Településfejlesztési Koncepciója a jövőkép eléréséhez kapcsolódóan, a fejlesztési irányokhoz illeszkedően négy átfogó célt fogalmaz meg:

1. A gazdaság élénkítése, helyi gazdaság erősítése
2. Társadalmi folyamatok irányítása, az életminőség javítása
3. Az épített környezet alakítása, fejlesztése és védelme
4. A természet és a környezet védelme

A célok megvalósítása során az alábbi horizontális elveknek kell érvényesülniük:

- Önállóság
- Életminőség
- Fenntarthatóság

2.2 RÉSZCÉLOK ÉS A BEAVATKOZÁSOK TERÜLETI EGYSÉGEINEK MEGHATÁROZÁSA

1. A GAZDASÁG ÉLÉNKÍTÉSE, HELYI GAZDASÁG ERŐSÍTÉSE
   - A mezőgazdaság elsődlegességének megtartása mellett a gazdasági szerepkör erősítése:
     - Gazdasági és idegenforgalmi fejlesztések támogatása,
     - A mezőgazdasági termelés elősegítése,
     - Az Önkormányzat gazdasági szerepvállalása.
   - Helyi gazdaság erősítése:
     - Gazdasági területek újra élesztése,
     - Idegenforgalmi fejlesztések elősegítése,
     - Települési szolgáltatások fejlesztése.

- Önkormányzati gazdálkodás:
    - Önkormányzati ingatlanvagyon növelése, hasznosítása,
    - Szemléletváltozás a vállalkozások támogatásában,
    - A közfoglalkoztatás értékteremtő hasznosítása.

2. Társadalmi folyamatok irányítása, az életminőség javítása:
    - Sáránd közösségének építése
        - Együttműködő Önkormányzat,
        - Közösségfejlesztő programok támogatása,
        - A társadalmi részvétel erősítése.

    - Fogalakoztatás bővítése:
        - Az Önkormányzat szerepvállalásának erősítése,
        - Vállalkozások ösztönzése,
        - Munkaerő képzés támogatása.

    - Életminőség javítása:
        - Önállóság megőrzése,
        - Közszolgáltatások biztosítása,
        - Lakóterületek fejlesztése, meglévő lakóterületek megújítása.

3. Az épített környezet alakítása, fejlesztése és védelme:
    - Közlekedési adottságok kihasználása
        - Főúti kapcsolatok erősítése,
        - Vasúti kapcsolatok megtartása,
        - Elkülönülő településrészek kapcsolatainak erősítése.

    - Közterületek fejlesztése:
        - A települési arculat megteremtése,
        - Közösségi terek létrehozásának támogatása,
        - Közterületek fejlesztése.

    - Települési konfliktusok feloldása:
        - Leszakadó településrészek felzárkóztatása,
        - Tömegközlekedési kapcsolatok javítása,
        - Települési intézmények együttműködésének javítása.

4. A természet és a környezet védelme:
    - Természet és környezetvédelemi elvek érvényesítése
        - A fejlesztésre kijelölt területek felülvizsgálata,
        - Megújuló energiatermelés elősegítése az Önkormányzat közreműködésével,
        - A szétterülés megakadályozása.

    - Környezetvédelem:
        - Biztonságos hulladékkezelés megoldása,
        - Környezetbarát hulladékkezelés megteremtése,
        - Természetvédelemi érdekek érvényesítése.

    - Települési környezet fejlesztése:
        - Települési hagyományok erősítése,
        - Településrehabilitáció,
        - Zöldfelületek fejlesztése.

Az elérendő célokkal kapcsolatos javaslatokat, kifejtéseket a 3. pont tartalmazza.

A jövőkép, az átfogó célok és a részcélok kapcsolata

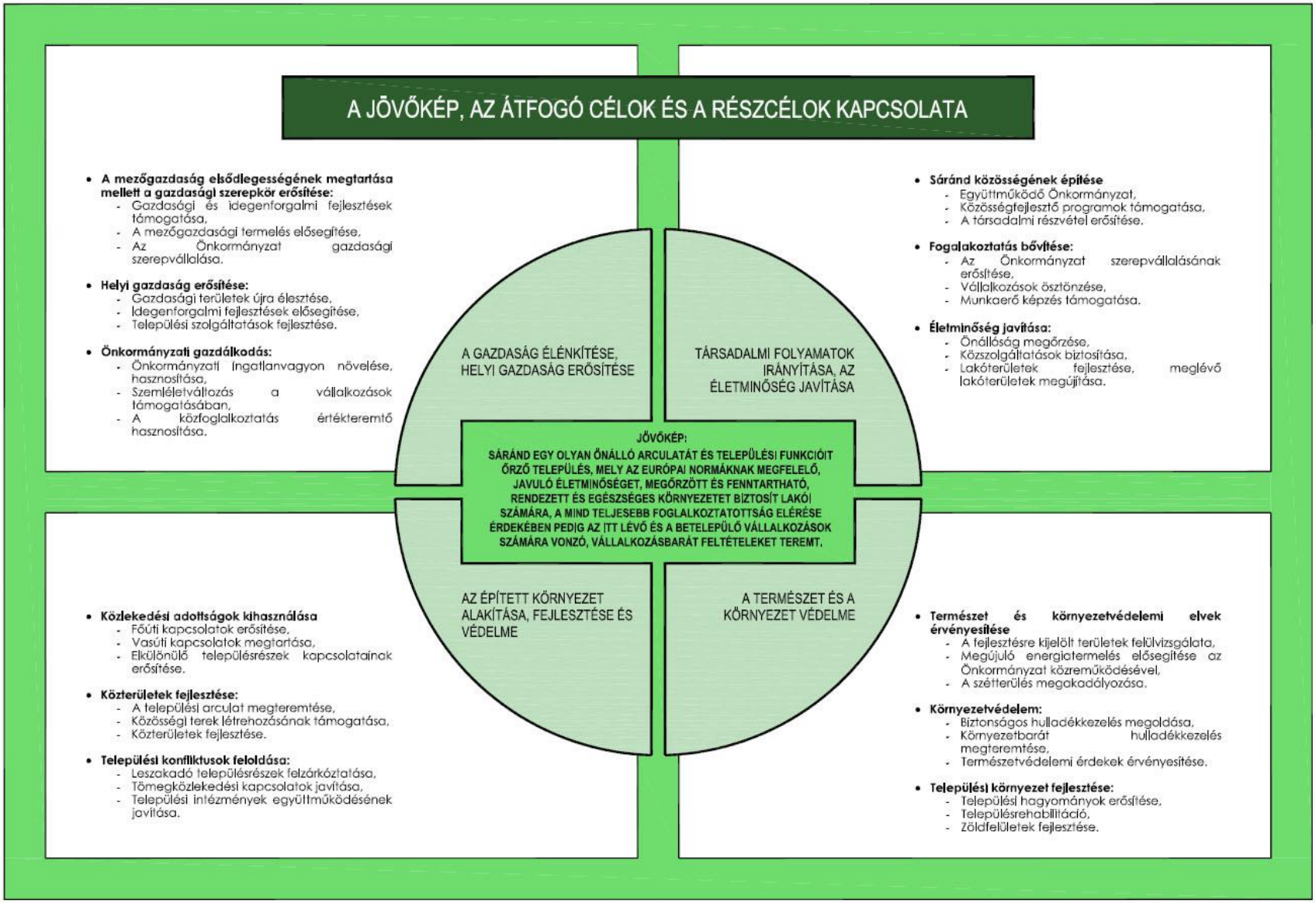

2.3 A FEJLESZTÉSI CÉLOK ÉRTELMEZÉSE AZ EGYES TELEPÜLÉSRÉSZEKRE

A település alapvetően négy egymástól eltérő belterületi egységgel rendelkezik, melyek az alábbiak:

1. Történelmi településmag (központ),
2. 47. sz. főúton túli lakóterület (nyugati településrész),
3. Bagosi úttól északra fekvő terület (északi településrész),
4. A Rózsa utcától délre eső terület (déli településrész).

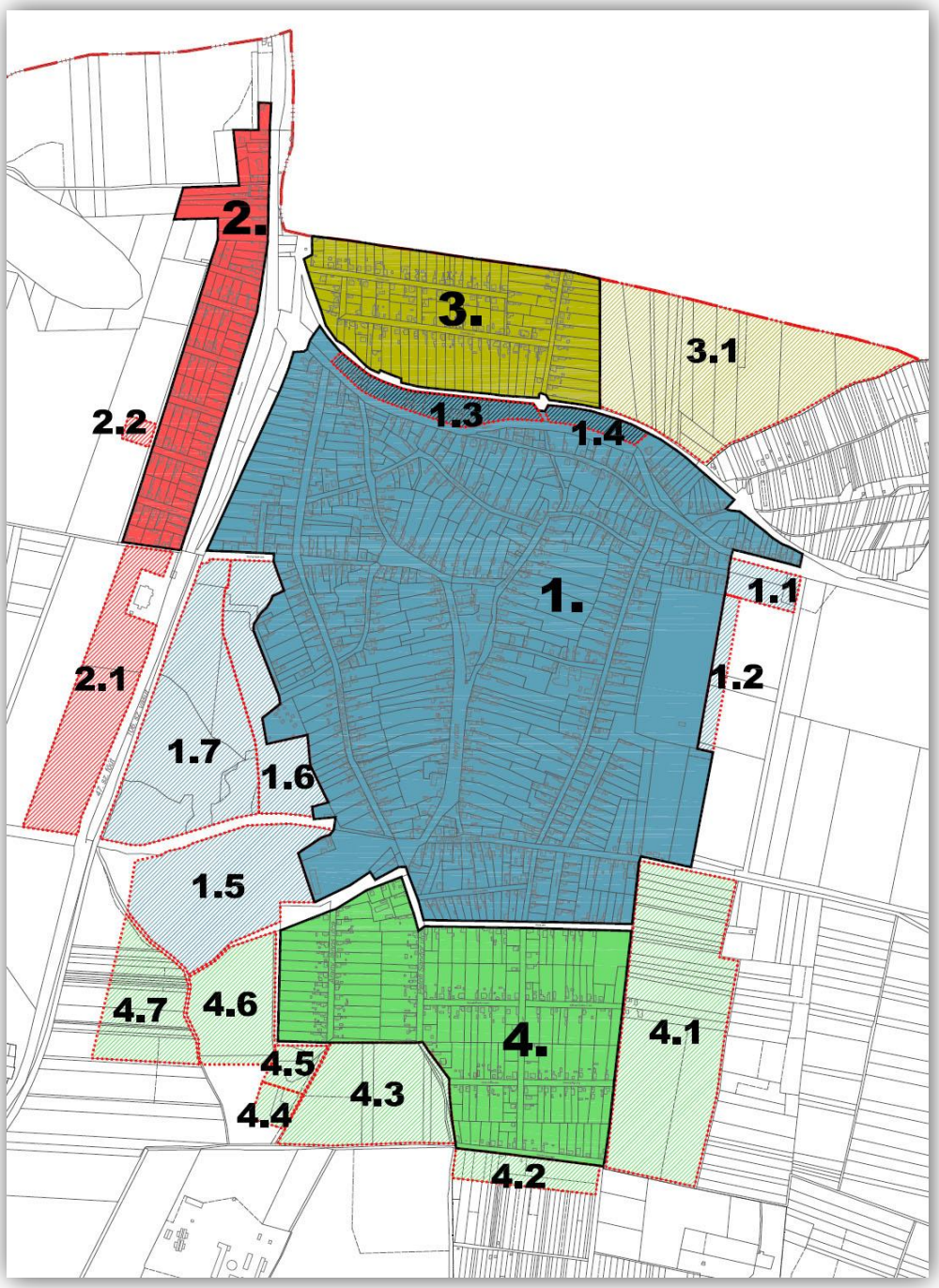

Az eltérő településrészek lehatárolásának térképi ábrázolása és hatályos rendezési terv szerinti fejlesztési területei

2.3.1 Az egyes településrészek bemutatása

1. Történelmi településmag (központ):

A terület magában foglalja a település belterületének nagy részét. A lehatárolás alapja a történeti településszerkezet és hozzá korban legközelebb álló nőtt utcái. A területet északon a vasútvonal területe, keleten a belterületi határ, délen a Rózsa utca, nyugaton szintén a belterületi határ határolja.

A településrész nagyrészt lakó területfelhasználású, ezen belül jelennek meg az intézményi funkciók. Kereskedelmi szolgáltató gazdasági terület csak a Bagosi út mentén, az út túloldalán jelenik meg.

Ebben a településrészben található Sáránd összes intézménye. Ide koncentrálódnak az alapfokú ellátást biztosító intézmények és a kereskedelmi, vendéglátó intézmények is.

A településközpontban foglalnak helyet a humán szolgáltató, a közösségi és a gazdasági funkciók. A gazdasági funkciók jelölésénél külön megkülönböztettük a kereskedelem, szolgáltatás és vendéglátás területét, valamint a gazdasági telephelyeket, ugyanis ezek területileg elkülönülten jelennek meg. A gazdasági telephelyek a Bagosi út mentén jelennek meg elsősorban, ezeken kívül csak egy telephely található a lakóterületek között.

A közfunkciót betöltő temető a településrész szélén helyezkedik el, közparkokat a település központjában találhatunk.

Általánosságban elmondható, hogy az alapfokú ellátáshoz kapcsolódó intézmények nagy része a településközpontban található a Nagy utcára felfűzve. Itt található a kulturális ellátást biztosító Művelődési ház és Könyvtár, az egészségügyi alapellátásért felelős Egészségház és Gyógyszertár, a szociális ellátásban részt vevő Bethesda Szociális Központ, valamint a Családsegítő- és Gyermekjóléti Szolgálat, a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye az óvoda-bölcsőde, és egy Gyerekház. Ezeken az intézményeken kívül még a Nagy utcán kaptak helyet a pénzügyi intézmények is, így a Takarékpont és a Posta is.

Az alapfokú ellátást biztosító intézmények közül egyedül az Általános Iskola kapott a településközponton kívül helyet, a Nagy utcához közeli Temető utcából és a Kossuth utcából nyílva. A település sportpályái is központon kívül esnek, melyeknek az Olimpia utca vége ad otthont.

A kereskedelmi egységek, melynek száma kevés, a településen elszórtan találhatóak. A településközpontban egy viszonylag nagyobb ABC (COOP), míg a lakóterületek között több kisebb boltocska (élelmiszer, gyümölcsös, virágbolt) szolgálja ki a település lakóinak igényeit.

A vendéglátó egységeket tekintve a kínálat szegényes, egy-egy presszó a Nagy utca teresedésében, egy a Bagosi úton található, étkezési lehetőség a Bagosi úti büfében lehetséges.

Erre a településrészre rostos és nőtt településszerkezet a jellemző, mely a szabálytalanul kanyargó utcákban, és az ehhez igazodó telekosztásokban kísérhető nyomon. A településrész településmagjára, a Nagy utcára felfűződő településközpontra a nagy telekméretek a jellemzők, míg körülötte közepes méretű telkek sorakoznak. A terület beépítése leginkább földszintes, néhol földszint + tetőteres, utcára merőleges elrendezésű épületekből áll, melyektől csak az intézményi épületek tömegformálása tér el.
A területen található Sáránd településkarakterét maghatározó, egyedi sajátosságokat hordozó épületállománya is, mely a helyi értéket képviselő épületekből, építményekből, valamint a Református műemlék templomból áll. A hatályos településrendezési terv ebben a településrészben határol le településszerkezeti védelmet, és védelemre érdemes utcaképet.

<u>A hatályos településrendezési terv az alábbi fejlesztési elképzeléseket rögzíti a területhez kapcsolódóan:</u>

1.1: lakóterület fejlesztés (megszűntetendő)

1.2: temető területének bővítése (törlendő)

1.3: gazdasági területfejlesztés, azon belül kereskedelmi szolgáltató terület bővítése (megtartandó)

1.4: gazdasági területfejlesztés, azon belül kereskedelmi szolgáltató terület bővítése (megtartandó)

1.5: lakóterület fejlesztés (módosítandó – gazdasági területfejlesztés céljából)

1.6: lakóterület fejlesztés (a jelölt terület északi fele megtartandó, déli fele felülvizsgálandó)

1.7: idegenforgalmi területfejlesztés és természetközeli területi besorolás (megtartandó)

2. 47. sz. főúton túli lakóterület (nyugati településrész):

A településrészt a településközponttól a 47. sz. főút és a 106-os sz. vasútvonal választja el. Ez a rész történelmileg Sáránd újabban beépített területei közé tartozik. Legnagyobb hátránya, hogy a 47. sz. nagy forgalmú főút és a vasút elválasztja a település belterületének többi részétől, a településközponttól, az intézményi területektől.

Közlekedési szempontból Sáránd településközpontjához, és a többi belterületi részhez csak egy csomóponton keresztül lehet eljutni. A csomópont ugyan jól (jelzőlámpával, gyalogos átkelővel és forgalomosztályozó sávokkal) kiépített, de új csomópont, új megközelítési lehetőség kiépítésére nincs lehetőség a vasúti keresztezés miatt. A több csomóponti igényt az is mutatja, hogy az Akácfa - Bocskai utcák vonalában jelentős szabálytalan gyalogos és kerékpáros fogalom közlekedik a főúton, vasúton át egyaránt.

Ezen területrész további hátránya a nagy forgalmú főút közelsége miatt a levegő nagyobb szennyezettségi koncentrációja és a zajterhelés. A főút és a lakóterület között van ugyan egy keskeny zöldsáv, melynek magas a fásítottsági aránya, de ez védőerdőnek nem mondható.

A csomóponttól délre lévő lakóterületi részek kiépített szervízútról közelíthetőek meg, az északi részek már csak keskeny földútról, de vannak olyan ingatlanok is, melyek közvetlenül a főútról való lekanyarodással érhetők el, nem túl biztonságos módon.

A településrész beépítettségére a sátortetős, vagy utcára merőleges gerincű nyeregtetős kockaházas épülettípus a jellemző.

A településrész szerkezetére szabályos, egyenes vonalvezetésű utcahálózat, és szabályos telekosztás a jellemző. Az utcák a külterület irányába gyakorlatilag zsák jellegűek, hátul csak keskeny földút köti össze őket.

A telekméretek a településrészen belül közel azonosak.

Helyi védelemre érdemes épület nem található, településszerkezetileg nem védett.

A terület teljes mértékben lakóterületi felhasználású, lakó funkcióval.

A településen lehatárolásra kerültek a szegregátumok a 2011-es népszámlálás adatai alapján. Ezen a településrészen az Ibolya - Szegfű – Debreceni utcák által határolt tömböt 30-34 %-os arányú szegregátumként jelölik. Bár a KSH ezt a területet szegregátumként tartja nyilván, a település ezen része azonban valójában nem az!

<u>A hatályos településrendezési terv az alábbi fejlesztési elképzeléseket rögzíti a területhez kapcsolódóan:</u>

2.1: gazdasági területfejlesztés, azon belül kereskedelmi szolgáltató terület bővítése (megtartandó)

2.2: mezőgazdasági terület (különleges mezőgazdasági üzemi területté módosítandó, amit meglévő telephely indokol)

3. Bagosi úttól északra fekvő terület (északi településrész):

A településrészt a településközponttól a 107-es sz. vasútvonal választja el. Területét délről a 107-es sz. vasútvonal, keletről a belterületi határ, északról az igazgatási határ, nyugatról szintén a 107-es sz. vasútvonal határolja.

A terület két vasúti csomóponton keresztül közelíthető meg, a Pacsirta és a József A. utcán. Mind a két vasúti átkelőhely biztosítás nélküli vasúti átjáró, azaz nincs kihelyezve sorompórúd,

vagy fénysorompó, az átkelőhelyet csak a „vasúti átjáró kezdete" tábla jelöli. A vasútvonal jelenleg nem üzemel.

Ez a rész történelmileg Sáránd újabban beépített területei közé tartozik, tágabb környezetét vizsgálva egybeépült az észak felől szomszédos Mikepércs kertségi területével Bodóházával.

A Bodóházai rész részben állandó lakosokat számlál, részben olyanokat, akik nyáron töltik ott idejüket ingatlanjukon, hétvégi házukban. Kilenc utca vagy dűlő alkotja a települést, 136 lakossal, de nyáron 500-an is benépesítik. Tekintve, hogy a két beépített településrész összeépült, a Bodóházán élők inkább vonzódnak Sárándhoz, mint a belterületileg különálló, de igazgatásilag illetékes Mikepércshez. A bodóházi gyerekek is Sárándra járnak óvodába, iskolába, és a lakosok a kereskedelmi egységeket is hamarabb veszik Sárándon igénybe, mint a távolabbi Mikepércsen.

A településrész beépítettsége igen változó képet mutat, a sátortetős, vagy utcára merőleges gerincű nyeregtetős kockaházas épülettípusokon át, a legújabb épületekig, és a régebbi utcára merőleges tetőgerincű hosszúházas típusokig minden megtalálható.

A József Attila és az Alkotmány utca közötti tömb telekszerkezete is összevisszaságot mutat, pedig egymással két párhuzamos utca. Szűk átkötő utak, azokból nyíló ingatlanok jellemzik.

A József Attila utca déli részén kialakított ingatlanok telekstruktúrája a vasút kanyargós vonalát követi, egymáshoz hasonló telekméretekkel, kertekkel csatlakozva a vasúti területhez.

Az Alkotmány utca északi oldalának telekosztása is rendezett képet mutat azonos mélységű telkekkel.

Helyi védelemre érdemes épület a területen nem található, településszerkezetileg nem védett.

A terület teljes mértékben lakóterületi felhasználású, lakó funkcióval.

<u>A hatályos településrendezési terv az alábbi fejlesztési elképzeléseket rögzíti a területhez kapcsolódóan:</u>

3.1: lakóterület fejlesztés (megtartandó, de csak tartalék területnek)

4. A Rózsa utcától délre eső terület (déli településrész).

A területét délről a Hunyadi János utca, keletről a belterületi határ, északról a Rózsa utca, nyugatról pedig szintén a belterületi határ határolja.

Ez a rész történelmileg Sáránd újabban beépített területei közé tartozik, egymásra merőleges, szabályos úthálózattal kialakítva.

A terület jellemzője, hogy a keleti oldala szegregátum, a nyugati része szegregátum közeli terület.

A szegregációs mutató az alábbiak szerint alakul:

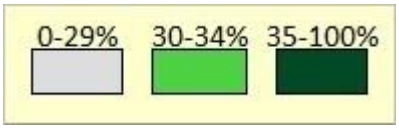

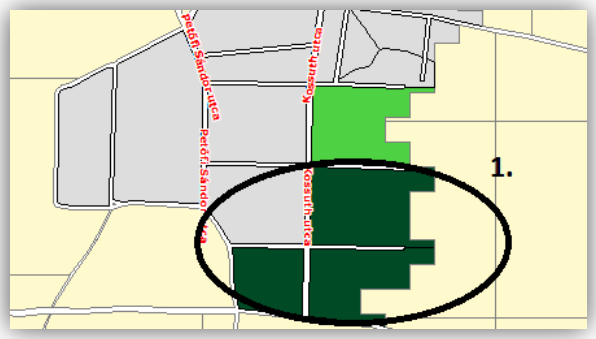

Ezen a településrészen magas a munkanélküliek száma, az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, és a nehéz anyagi körülménye között élők száma.

Ezen a településrészen az ingatlanok árfekvése alacsony. Sajnos az épületállomány fokozottan leromlott.

Ezen a körülményen az önkormányzat változtatni szeretne. Az EFOP-1.6.2-16 és EFOP-2.4.1. „*Szegregált élethelyzetek felszámolása*" komplex programokkal pályázat lehetőséget nyújt a

szegregátumban élők felzárkóztatására, közszolgáltatásokhoz, információhoz való hozzáférésük javítására, a településen a közösségi kohézió erősítésére.

Problémát jelent, hogy a településen mélyszegénységben élők alulképzettek, nehéz a munkához jutásuk. Megszűntek azok a Debreceni nagy vállalatok pl. konzervgyár, Gördülőcsapágy Művek, ahol korábban betanított munka keretében tudták foglalkoztatni az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezőket. Helyileg a mezőgazdaságban a gépesítettség miatt szintén alacsony a foglalkoztatás. Az Önkormányzat évről évre szembesül azzal a problémával, hogy az alacsony iskolai végzettségűek helyi foglakoztatására szinte csak a közmunka keretében van lehetőség. 2015-ben négy program keretében összesen 240 főt sikerült bevonni. További elképzelések vannak arra vonatkozólag, hogy a mezőgazdasági program kiszélesítésével lehetőség kínálkozik nagyobb létszámban bevonni munkanélkülieket, illetve tartósabban lehet őket foglalkoztatni.

Jelenleg pályázat keretében több olyan program is tervben van a településen, amely piacképes és/vagy felzárkóztató képzést biztosít, illetve segíti az elhelyezkedést. Tervben van újabb kiírások esetén ezeknek a pályázatoknak a folytatása.

A település rendelkezik Helyi Esélyegyenlőségi Programmal.

A hatályos településrendezési terv az alábbi fejlesztési elképzeléseket rögzíti a területhez kapcsolódóan:

4.1: lakóterület fejlesztés (törlendő, jelenlegi területhasználat - *mely mezőgazdasági, mezőgazdasági üzemi* - szerinti besorolás tartandó)

4.2: lakóterület fejlesztés (törlendő, jelenlegi területfelhasználás szerinti besorolás tartandó)

4.3: lakóterület fejlesztés (tartandó, nyugati része szociális bérlakások építésére tervezett, keleti része tartalék lakóterületként szabályozandó)

4.4: gazdasági területi besorolás, azon belül kereskedelmi szolgáltató terület (különleges mezőgazdasági üzemi területté módosítandó a jelenlegi területfelhasználásnak megfelelően)

4.5: zöldterület fejlesztés (tartandó)

4.6: lakóterület fejlesztés (tartandó)

4.7: lakóterület fejlesztés (törlendő)

A lakóterület-fejlesztések helytállósága felülvizsgálandó a területtel való takarékos bánásmód elvei alapján. Ezen településrész jelenleg nem biztosít eléggé vonzó környezetet a nagymértékű lakóterület-fejlesztéshez, valamint a Sárándon letelepülni vágyóknak, ráadásul a fejlesztésre kijelölt mezőgazdasági terület a természetvédelmi nyilvántartások alapján jelenleg országos ökológiai hálózat magterülete által érintett terület. A bővítési terület környezete jelenleg szegregátum. Középtávon elérni kívánt cél elsősorban a szegregált terület stabilizálása, a hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatása, majd később épített környezetének javítása.

2.3.2 A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre

A négy átfogó fejlesztési célt vizsgálva

- a gazdaság élénkítése, helyi gazdaság erősítése,
- a társadalmi folyamatok irányítása, az életminőség javítása,
- az épített környezet alakítása, fejlesztése és védelme,
- és a természet és a környezet védelme tekintetében a település egyben kezelendő.

ÁTFOGÓ CÉLOK	RÉSZCÉLOK	KÖZPONT	NYUGATI TELEPÜLÉSRÉSZ	ÉSZAKI TELEPÜLÉSRÉSZ	DÉLI TELEPÜLÉSRÉSZ
A GAZDASÁG ÉLÉNKÍTÉSE, HELYI GAZDASÁG ERŐSÍTÉSE	**A mezőgazdaság elsődlegességének megtartása mellett a gazdasági szerepkör erősítése:**				
	Gazdasági és idegenforgalmi fejlesztések támogatása				
	A mezőgazdasági termelés elősegítése				
	Az Önkormányzat gazdasági szerepvállalása				
	Helyi gazdaság erősítése:				
	Gazdasági területek újra élesztése				
	Idegenforgalmi fejlesztések elősegítése				
	Települési szolgáltatások fejlesztése				
	Önkormányzati gazdálkodás:				
	Önkormányzati ingatlanvagyon növelése, hasznosítása				
	Szemléletváltozás a vállalkozások támogatásában				
	A közfoglalkoztatás értékteremtő hasznosítása				
A TÁRSADALMI FOLYAMATOK IRÁNYÍTÁSA, AZ ÉLETMINŐSÉG JAVÍTÁSA	**Sáránd közösségének építése:**				
	Együttműködő Önkormányzat				
	Közösségfejlesztő programok támogatása				
	A társadalmi részvétel erősítése				
	Fogalakoztatás bővítése:				
	Az Önkormányzat szerepvállalásának erősítése				
	Vállalkozások ösztönzése				
	Munkaerő képzés támogatása				
	Életminőség javítása:				
	Önállóság megőrzése				
	Közszolgáltatások biztosítása				
	Lakóterületek fejlesztése, meglévő lakóterületek megújítása				

ÁTFOGÓ CÉLOK	RÉSZCÉLOK	KÖZPONT	NYUGATI TELEPÜLÉSRÉSZ	ÉSZAKI TELEPÜLÉSRÉSZ	DÉLI TELEPÜLÉSRÉSZ
AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ALAKÍTÁSA, FEJLESZTÉSE ÉS VÉDELME	**Közlekedési adottságok kihasználása:**				
	Főúti kapcsolatok erősítése				
	Vasúti kapcsolatok megtartása				
	Elkülönülő településrészek kapcsolatainak erősítése				
	Közterületek fejlesztése:				
	A települési arculat megteremtése				
	Közösségi terek létrehozásának támogatása				
	Közterületek fejlesztése				
	Települési konfliktusok feloldása:				
	Leszakadó településrészek felzárkóztatása				
	Tömegközlekedési kapcsolatok javítása				
	Települési intézmények együttműködésének javítása				
A TERMÉSZET ÉS A KÖRNYEZET VÉDELME	**Természet és környezetvédelemi elvek érvényesítése:**				
	A fejlesztésre kijelölt területek felülvizsgálata				
	Megújuló energiatermelés elősegítése az Önkormányzat közreműködésével				
	A szétterülés megakadályozása				
	Környezetvédelem:				
	Biztonságos hulladékkezelés megoldása				
	Környezetbarát hulladékkezelés megteremtése				
	Természetvédelemi érdekek érvényesítése				
	Települési környezet fejlesztése:				
	Települési hagyományok erősítése				
	Településrehabilitáció				
	Zöldfelületek fejlesztése				

3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATHOZ

3. KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ

3.1. TÁRSADALMI, GAZDASÁGI ÉS KÖRNYEZETI ADATOK

A Településfejlesztési koncepció előkészítéséhez a 314/2012. (XI.8.). Korm. rendelet által előírt tartalmi követelmények szerint Megalapozó vizsgálat készült. A Megalapozó vizsgálat tartalmazza azokat a társadalmi, gazdasági és környezeti adatokat, amelyek a Településfejlesztési Koncepció, valamint a településrendezési eszközök elkészítéséhez szükségesek. Az alábbiakban röviden összefoglalva ismertetjük a meglévő adottságokat, a megalapozó vizsgálat megállapításait, javaslatot téve a szükséges intézkedésekre.

3.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Sáránd község az Észak-Alföldi régióban, azon belül Hajdú-Bihar megye középső területén Debrecen vonzáskörzetében fekszik, a Debreceni agglomerációhoz tartozó, önálló alapfokú ellátást biztosító intézményrendszerrel rendelkező település.

A település közlekedési kapcsolata jó, a 47-es számú főút és a 106-os számú vasútvonal biztosítja a település jó megközelíthetőségét.

Sáránd Hajdú-Bihar megyén belül a Derecskei járásba tartozik és a Derecske - Létavértesi kistérség része. A kistérségi és járási települések együttműködése nem mondható erősnek. Sáránddal jelenleg együttműködő települések: Tépe, Hosszúpályi, Monostorpályi és Konyár.

Javaslat:

Sáránd önálló arculatának és települési funkcióinak megőrzésével egy olyan településsé váljon, mely a lakói számára kedvezően élhető, rendezett és egészséges környezetet biztosító, komfortos és fenntartható. A fejlődés érdekében meg kell találni az együttműködés lehetőségeit és formáit elsősorban Debrecennel, valamint a kistérség és járás településeivel, de legelső sorban a szomszédos településekkel. Egymást erősítő fejlesztések megvalósítása, közös projektek kidolgozása szükséges.
Fontos, hogy intézményhálózatában a nevelési, oktatási, egészségügyi és szociális ellátáshoz kapcsolódó színvonalát őrizze meg és folyamatosan fejlessze a kor igényeinek megfelelően.

A munkahelyteremtő gazdaság fejlődésének feltételeit gazdasági területek biztosításával, fejlesztésével kell megteremteni, ahová a betelepülő vállalkozások a helyi foglalkoztatásra és a település gazdaságára is kedvező hatást gyakorolnak.

3.1.2 Társadalom

3.1.2.1 Demográfiai változások:

Sárándon az **állandó lakosság** a 2017-es adatokat tekintve 2385 fő. Az állandó lakosság az adott területen lakóhellyel rendelkező személyek számát mutatja. A 2385 főből 13 fő nem rendelkezik érvényes címmel, tehát az érvényes címmel és lakóhellyel rendelkező népesség száma összesen: 2372 fő.

Sáránd lakosságában 2000 évtől 2013-ig fokozatos csökkenés, majd 2014-től kismértékű emelkedés volt tapasztalható.

A település népességének várható növekedésével a jövőben így csak kismértékben lehet számolni.

A népesség alakulását meghatározza a **természetes szaporodás/fogyás** (a *születés és halálozás közötti különbség) aránya*, valamint a vándorlási különbözet.

Sárándon 2000 és 2014 között évenként hol természetes fogyásról, hol természetes szaporodásról beszélhetünk. 2008-ban volt a legmagasabb az élve születések száma, onnantól évenként egyre kevesebb gyermek születik, a halálozási adatok viszont a születések számához viszonyítva magasak.

A **vándorlási különbözet** demográfiai adatait vizsgálva látható, hogy a Sárándra költözők száma és az elvándorlók száma majdnem kiegyenlíti egymást, és látható, hogy 2007-től jóval többen költöztek el a településről, mint ahányan azt lakóhelyül választják. Sárándról az elvándorlók vagy a közeli Debrecenbe, vagy a fővárosba, Budapestre költöznek leginkább, de sokan mennek külföldre is, jobb munkalehetőségek, magasabb életszínvonal reményében.

Az elmúlt éveket megvizsgálva látható, hogy a településre érkező letelepedők száma kompenzálta a természetes fogyás miatt csökkenő lakosságszámot, de az elvándorlásokat tekintve ez nem volt elég ahhoz, hogy a lakónépesség száma növekvő tendenciát mutathasson.

Érdekes az a tény, hogy a nagyvárosból kiköltözni vágyók kisebb arányban választják lakóhelyül Sárándot, mint a többi Debrecen körüli települést, hiszen közlekedés-földrajzi szempontból hasonló jó helyzetben van a település.

A népesség korösszetétele alapján a település –az országos és megyei tendenciákat követve – az öregedés demográfiai szakaszában van: 2005-2014 között ugyanis a teljes lakónépességen belül növekedett a 60 éven felüliek aránya, míg a 0-14 évesek aránya csökkent.

A népességszám alakulása:

A párkapcsolatokhoz és a családhoz kötődő értékek továbbadása fontos a magyar népesség fennmaradásának szempontjából, hiszen elsősorban ezek az értékek járulnak hozzá a gyermekvállaláshoz, azaz emberi erőforrásaink bővítéséhez. A családok emellett a társadalom alapvető intézményei.

Középtávon kívánatos és elérhető cél a születések számának növelése, a halandóság csökkentése, ezek eredményeképpen a népességfogyás lelassítása, hosszú távon a népességszám stabilizálása.

Mivel a társadalom öregedése nem elkerülhető, fontos az idős emberek egészségének megőrzése, a társadalmi együttműködésben való szerepük lehetőségének biztosítása. Országos és térségi szinten a súlyos problémát jelentő elvándorlás lefékezéséhez szükség lenne a kritikus mértékben érintett szakmákban versenyképes munkabérek biztosítására.

A halandóság csökkentésében a közép-európai régiós átlaghoz való felzárkózás a cél, ezzel együtt a betegségteher túlnyomó részét adó, jelentős mértékben az életmódtól függő krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése, az egészségkockázatos magatartási formák arányának, valamint a környezeti kockázati tényezők mérséklése.

A népességmegtartó képességhez elengedhetetlen egy jó minőségű élhető, vonzó környezet.

A végzettség szerinti megoszlást vizsgálva Sárándon a 7 évesnél idősebb lakosságon belül 24% érettségizett, minimálisan elmaradva csak a megyei átlagot képező 29%-tól, a 2001-es 15%-hoz képest azonban növekedés tapasztalható. 6% főiskolát vagy egyetemet végzett, ami a megyei arányhoz képest, ami 9%, és a 2001-es 2%-hoz képest jónak mondható.

Olyan **oktatás-nevelés-képzés** (és kulturális intézményrendszer) kialakítása a cél, amely egyfelől fejleszti az értékeket, erkölcsi normákat, a társadalmi minőséget, az érzelmeket, a közösségekhez való kötődést, rendszerszemléleti képességet ad, másfelől biztosítja a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátítását, a társadalmi tanulás új formáinak létrejöttét, kialakítja az életen át tartó tanulásra való igényt. Az intézményrendszer törekszik az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése érdekében. Fontos a fenntarthatóságot szolgáló hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos (pl. egyszerű mezőgazdasági, kertművelési és háztartási) ismeretek átadása is. A minőségi oktatást szolgálja az oktatásban töltött idő növelése és az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése. Cél továbbá, hogy a gazdasági-társadalmi fejlődés fő forrásává a tudás és az innováció váljon, s hogy növekedjen a foglalkoztatható emberek száma.

A magasan képzettek számának növekedése nemcsak a tanultabb emberek számára jelent előnyöket, hiszen a globalizált világban a rendelkezésre álló munkaerő képzettsége az egyik legfontosabb szempont a magas hozzáadott értékkel bíró befektetések tekintetében.

A család jelenti azt a közeget, ahol a tanulás megkezdődik, és a családi környezet az, amelyik nagymértékben meghatározza a tanuláshoz kapcsolódó attitűdöket is. Éppen ezért a családoknak tovább kell adnia a tanulással kapcsolatos értékeket, mint a jó iskolai (közösségi) szereplés, a tudás, a szakértelem vagy a tájékozottság megbecsülése.

A nemzetiségi összetételt vizsgálva helyi viszonyok között a nemzetiségek a következő: roma, román, német, arab. A Sárándon fellelhető nemzetiségek közül a legnagyobb számú a roma nemzetiség. A 2001-es adatokhoz képest a roma nemzetiség kismértékben csökkent, míg a román, német nemzetiség kismértékben növekedett a településen.

Társadalmi kohézió – Leszakadó csoportok integrációja:

A településen található alacsony státuszú lakosságot koncentráló terület, szegregátum.

A szegénység vagy az etnikai alapú társadalmi kirekesztettség az egyik legsúlyosabb akadálya a szolidáris, tudásalapú, egészséges társadalom megteremtésének, ezért fontos:

- a leszakadó társadalmi csoportok – különösen a romák – kiemelt kezelése,
- a szegénység csökkentése, az esély megteremtése a mélyszegénységből való kitörésre,
- a szegregáció csökkentése (oktatási és képzési, egészségügyi, gazdaságfejlesztési, valamint lakhatási programok),
- a társadalmi kirekesztettség mérséklését és a munkahelyteremtést célzó programok indítása.

Jelenleg pályázat keretében több olyan program is tervben van a településen, amely piacképes és/vagy felzárkóztató képzést biztosít, illetve segíti az elhelyezkedést. Ilyen és hasonló pályázatok folytatása indokolt.

A település rendelkezik Helyi Esélyegyenlőségi Programmal, mely javaslatokat ad a mélyszegénységben élők felzárkóztatására.

Foglalkoztatottság alakulása:

A település gazdasági aktivitásának és ez által foglalkoztatottsági helyzetének javítása kiemelt feladat. A foglalkoztatottság megyei aktivitási aránya elmarad az országos átlagtól. A helyi foglalkoztatottsághoz kevés gazdasági társaság járul hozzá. Képzett munkaerőt foglalkoztató vállalkozások száma kevés. A településen élő gazdaságilag aktív korúak ingázásra kényszerülnek. Az ingázni kényszerülő munkavállalók legfőképpen a közeli megyeszékhelyen, Debrecenben tudnak elhelyezkedni.

A regisztrált munkanélküliek együttes száma magas. Problémát jelent, hogy a településen mélyszegénységben élők alulképzettek, nehéz a munkához jutásuk. Az alacsony iskolai végzettségűek helyi foglakoztatására szinte csak a közmunka keretében van lehetőség.

3.1.2.2 Javaslatok:

A település társadalmával kapcsolatos kiemelt célként a társadalmi folyamatok irányítását és az életminőség javítását határozhatjuk meg. Ezen belül részcélként jelentkezik a helyi közösség építése, a foglalkoztatás növelése, és az életminőség javítása. Fontos, hogy erősödjön a település népesség megtartó ereje, erősödjön az itt lakók helyi identitása, településhez való kötődése, növekedjen a település társadalmi befogadó képessége és szociális biztonsága, valamint növekedjen a helyi foglalkoztatottság.

Az alábbiakban a megfogalmazott részcéloknak megfelelően részletezzük a javaslatokat:

RÉSZCÉL 1. : SÁRÁND KÖZÖSSÉGÉNEK ÉPÍTÉSE	**<u>Sáránd közösségének építése, a helyi identitás, településhez való kötődés támogatása:</u>** A cél érdekében közösségfejlesztési folyamatokat szükséges kezdeményezni, és megvalósítani. Közösségfejlesztő módszer a lakosság aktív bevonása közösségi felmérés, beszélgetés, interjú révén. Szükséges egy közösségi felmérés eredményeire épülő helyi cselekvési terv készítése, amely a településen élők szükségleteit, saját jövőjükre, településükre vonatkozó elképzeléseit tartalmazza, és aminek megvalósításában a lakosok aktív szerepet is vállalnak. Meg kell teremteni a helyi nyilvánosság fórumait (honlap, közösségi oldal, nyomtatott, illetve elektronikus újság, hírlevél; hirdető táblák, hirdető oszlopok, információs felületek), a meglévőket folyamatosan fejleszteni, karban tartani szükséges. Tájékoztató, közösségi információs pontokat kell kialakítani. A közösségfejlesztés érdekében szükséges: • **a helyi hagyományok feltárása** (helyi hagyomány, közös ünnep, jeles napok, ünnepi szokások, hagyományéltetés, identitáskeresés, ünnepi szimbólum, közösségi önreprezentáció, közösségi emlékezet): a közösség bevonásával és aktivizálásával a jelenlegi helyi társadalom számára is releváns ünnepi hagyományok összegyűjtése, hiteles feltárása, jelen helyzethez történő adaptálása azzal a céllal, hogy a jeles napokhoz kötődő események újbóli megszervezése által erősödjön a helyiek identitástudata; • **a helyi értékek feltárása,** mely az értékek felismerését és dokumentálását, azok rendszerezését, szakszerű feldolgozását és közzétételét szolgálja. Az értékfeltáró és értékőrző tevékenység széleskörű, helyi összefogáson alapuló közösségi folyamat. A helyi értékek közös védelme erősíti az összetartozás tudatot. • **a helyi történelem feltárása**, a mindennapok megörökítése. A helyi lakosok, a könyvtárak, muzeális és közművelődési intézmények bevonásával helytörténetet kutató közösségek alapítása, működtetése; „falukönyv", közösségi kalendárium készítése; helyi események adatbázisának építése; helytörténeti, helyismereti, népismereti tábor, helyi szellemi kulturális örökség feltárása, bemutatása. • **a közösségi eredmények** (esemény, akció, projekt, folyamat, „dolog") **bemutatása**, mely a település polgárainak, közösségeinek tevékenysége, együttműködése keretében a közösségfejlesztési folyamat eredményeként, következtében, illetve keretében valósul meg. Az elért közösségi eredmény a bemutatás, kiállítás során helyi nyilvánosságot kap, ezáltal mások által is megismerhetővé válik; • **a közösségi kiállítás** a lakosság megszólításának és bevonásának egyik módszere. A helyi kultúrára, helytörténetre, tradícióra, teljesítményre (egyéni vagy közösségi), természeti és társadalmi értékekre, közérzetre, az egyén és közösség kapcsolatára, a helyi identitás tartalmára koncentrál, és a közösség aktivitásáról, pillanatnyi önértelmezéséről ad releváns visszajelzést a közösségnek. Célja a helyi cselekvők körének szélesítése, kreativitásának kibontása; generációk közötti együttműködés erősítése. • **a művelődő közösségek** (pl.: olvasókör, múzeumbaráti kör, örökségklub, helytörténeti egyesület, amatőr és népművészeti klubok, szakkörök, film- és könyvklubok) megszervezése, működésének szakmai támogatása; **tanulókörök, képzési fórumok megszervezése, működésének szakmai támogatása**; • **a helyi közösségi események, programok támogatása, megszervezése, megvalósítása** a közművelődési, muzeális, könyvtári, intézmények, kulturális szervezetek bevonásával**:** - települési ünnepek, ünnepnapok, jeles évfordulókkal kapcsolatos események megvalósítása;

RÉSZCÉL 1. : SÁRÁND KÖZÖSSÉGÉNEK ÉPÍTÉSE	- közösségi találkozók szervezése (pl.: elszármazottak találkozója, közös névnapok, újszülöttek napja stb.); - helyi hagyományokra, szokásokra épülő tematikus események, programok, helyismereti kiállítások megszervezése; - hagyományos és online civil, vállalkozói fórumok, közösségi rendezvények, szervezése; - közösségek szomszédolása (szomszédos közösséget megismerő közös tevékenységek szervezése) egy alkalom a találkozásra, információgyűjtésre; - generációk közötti tudásátadáshoz kapcsolódó rendezvénysorozatok; - ismeretterjesztő előadássorozatok; - egyéb kulturális programok, programsorozatok. A társadalmi szervezetek (egyházak, civil szervezetek) létrejötte, működése önmagában is fontos cél, hiszen ezek a szervezetek olyan közösséget biztosítanak az emberek számára, ahol lehetőség nyílik az értékek átadására, társadalmi kapcsolatok ápolására – nemcsak a szervezet közösségén belül, hanem azon kívül is. Fontos feladat a nevelési intézmények, civil szervezetek és egyházak családi értékeket közvetítő tevékenységeinek támogatása, jogszabályi kereteinek biztosítása. A kulturális hagyományok, értékek átadásának erősítése elsősorban a társadalmi összetartozást és fenntarthatóságot erősítik.

RÉSZCÉL 2. : FOGLALKOZTATOTTSÁG NÖVELÉSE	A település gazdasági aktivitásának és ez által foglalkoztatottsági helyzetének javítása kiemelt feladat. A foglalkoztatottság megyei aktivitási aránya elmarad az országos átlagtól. A helyi foglalkoztatottsághoz kevés gazdasági társaság járul hozzá. Képzett munkaerőt foglalkoztató vállalkozások száma kevés. A településen élő gazdaságilag aktív korúak ingázásra kényszerülnek. Az ingázni kényszerülő munkavállalók legfőképpen a közeli megyeszékhelyen, Debrecenben tudnak elhelyezkedni. A regisztrált munkanélküliek együttes száma magas. Problémát jelent, hogy a településen mélyszegénységben élők alulképzettek, nehéz a munkához jutásuk. Az alacsony iskolai végzettségűek helyi foglakoztatására szinte csak a közmunka keretében van lehetőség. **Javaslat:** A helyi foglalkoztatottság növeléséhez szükséges a helyi gazdaság élénkítése, vállalkozásbarát környezet megteremtése, új vállalkozások betelepítése. A gyorsan változó technológiák korában a munkapiaci státusz megőrzéséhez, illetve növeléséhez elengedhetetlen a tanulásban testet öltő folyamatos alkalmazkodás, az életen át tartó tanulás melletti elköteleződés. A rendelkezésre álló munkaerő képzettsége az egyik legfontosabb szempont a magas hozzáadott értékkel bíró befektetések tekintetében. Szükséges a foglalkoztatottsági szint emeléséhez hozzájáruló vállalkozások emberi erőforrás-szempontú támogatása és a munkaerőigények kielégítéséhez szükséges piacképes és/vagy felzárkóztató képzések, átképzési lehetőségek biztosítása. Figyelmet kell fordítani a szociálisan leszakadó, hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatásának segítésére, pénzügyi forrásokat kell teremteni közfoglalkoztatási startmunkaprogram, GINOP – munkaügyi központ, stb. által támogatott képzések keretében megvalósítható munkaerő képzési támogatásra. A közmunkaprogram fejlesztése által csökkenteni szükséges az alacsony iskolai végzettségűek számát. A mezőgazdasági program kiszélesítésével lehetőség kínálkozik nagyobb létszámban bevonni munkanélkülieket, illetve tartósabban lehet őket foglalkoztatni.

RÉSZCÉL 3. : ÉLETMINŐSÉG JAVÍTÁSA	**<u>Az életminőség javításához szükség van</u>** • **az egészség megőrzésére**, mely hozzájárul a halandóság csökkentéséhez. Cél a betegségteher túlnyomó részét adó, jelentős mértékben az életmódtól függő krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése, az egészségkockázatos magatartási formák arányának, valamint a környezeti kockázati tényezők mérséklése. Az egészségtudatos magatartás társadalmi-gazdasági helyzetfüggő egyéni választás. Az egyének az egészségtudatos magatartással a saját, valamint társadalom többi tagjának jólétére is pozitív hatással lehetnek. Ennek elemeit képezheti például az egészséges táplálkozás, a rendszeres sportolás, vagy a prevenciós programokon és szűréseken való részvétel. Az egészség megőrzésének leghatékonyabb módja a megelőzés, és a különböző színtereken zajló egészségfejlesztés. Mindez lehetővé válhat az egészséges életmóddal kapcsolatos ismeretek terjesztésével, az egészséget javító szabadidős elfoglaltságok támogatásával. Az Önkormányzat, amit tehet, hogy fenntartja az alapfokú egészségügyi ellátását, valamint az ellátáson belül egészségmegőrző programokat szervez, és biztosítja a prevencióhoz szükséges feltételeket (szűrővizsgálati lehetőségeket). Fókuszálni szükséges a sportolási lehetőségeket megteremtésére, a széles rétegeket sújtó elváltozások kezelését segítő gyógytorna elérhetőségére. • **a település egészséges környezetének megteremtésére és fenntartására**, mely biztosítható: - egy ökológiai elvek alapján működő egészséges épített környezet létesítésével és felelős fenntartásával, az erőforrások hatékony kihasználásával, - az épületek energiahatékonyságának javításával, - rendezett közterületek kialakításával, a zöldfelületek fejlesztésével, - a szegregált lakókörnyezet felszámolásával, ezen leromlott településrészek fejlesztésével, felzárkóztatásával, az ott élő hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javításával, szegregált élethelyzetek felszámolására irányuló komplex programokkal • **az alapellátást nyújtó önkormányzati intézmények infrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztésére**, ezáltal a szolgáltatások minőségének és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés támogatására, a helyi közösségi szolgáltatások fejlesztésére • **szociális biztonság megteremtésére**, bűnmegelőzési-, közlekedésbiztonsági programok szervezésével, jogkövető magatartás alkalmazásával • **a turisztikai vonzerőkben rejlő potenciál kibontakoztatására** • **az embert érő környezeti terhelések csökkentésére, tudatosságnövelésre** Az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátásokat korlátok között kell tartani, azokat megfelelően szabályozni szükséges.

<u>3.1.2.3 Intézményi ellátottság változása</u>

Sáránd **oktatás**i szolgáltatásai helyi szerepkörűek, a település óvodával és általános iskolával ellátott, mely Mikepércs-Bodóháza településrészét is kiszolgálja. Jó minőségű továbbképzésre, a közeli Debrecenben nyílik lehetőség, mely mind szakiskolai, középiskolai, és mind felsőfokú iskolai ellátottsággal egyaránt rendelkezik. A képzettek java részénél a helyi elhelyezkedés nem megoldott, ingázásra kényszerül a közeli Debrecenbe, esetleg más településre. A megyeszékhely sok esetben lehetőséget ad a környékben maradásra.

Az **egészségügy**i ellátórendszer jól kiépült. A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás teljes köréről gondoskodik, azaz biztosítja a háziorvosi, házi gyermekorvosi, a fogorvosi, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti, a védőnői, az iskola-egészségügyi ellátást. Az orvosi alapellátáshoz tartozó szolgáltatások működtetése a vállalkozóként dolgozó két

háziorvossal, és egy fogorvossal biztosított. Kórházi ellátásra Debrecenben, szakorvosi rendelés igénybevételére Hosszúpályiban, Létavértesen vagy Debrecenben van lehetőség. Gyógyszertár van.

A település **szociális alapszolgáltatás**át a Bethesda Szociális Központ látja el, valamint Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat is működik.

A **kulturális létesítmények**, mint a Művelődési Ház és a Könyvtár mindenki számára elérhetőek.

A település **sport**pályával rendelkezik.

Javaslat:

A település humán infrastruktúrájának fejlesztése a településen élők, a helyi társadalom életminőségének javítását szolgálja, ugyanúgy ahogyan a település társadalmánál már megfogalmazásra került. Kiemelt részcélként fogalmazhatjuk meg a szociális ellátások fenntartását, fejlesztését, a betegségmegelőzés kiemelt kezelését, az idősellátás fejlesztését a kínálat bővítésével.

Az egészségügyi ellátás keretében figyelmet kell fordítani az egészségügyi intézményrendszer és szakellátás bővítésére.

Fontos önkormányzati feladat a közmunkaprogram fenntartása is.

Az intézményi infrastruktúra további fenntartható fejlesztésével, ezen belül az oktatási, a kulturális, az egészségügyi, szociális, sport és szabadidős és egyéb infrastruktúra fejlesztésével javul az életminőség és a település népességmegtartó képessége.

3.1.3 Gazdaság

A megye és Sáránd gazdaságában is kiemelkedő szerepet tölt be a mezőgazdaság. A Megyei Területfejlesztési koncepció a klímabarát gazdaság kialakítása érdekében támogatja és ösztönzi a minőségi helyi termékek előállítását és kereskedelmét. Új lehetőségek lehetnek a biogazdálkodásban és egy helyi piac létrehozásában.

A településen vállalkozási tevékenységet végző vállalkozások száma és összetétele 2015-ben:

Ágazat	Vállalkozások száma
Ipar	13
Építőipar	7
Mezőgazdaság	25
Távközlés, közlekedés	10
Kereskedelem	22
Vízgazdálkodás	1
Egyéb anyagi	30
Egészségügy, szociális, kulturális	16
Összesen:	**124**

A település elérhetősége megyei szinten jelenleg is jónak mondható, de további javulás várható a közelben tervezett M35-ös gyorsforgalmi út megépülésével. A közlekedési kapcsolatrendszer javulásával gazdasági megújulás várható. Remélhetőleg a megye agrár- és élelmiszergazdasága megerősödik, ami hozzájárul Sáránd fejlődéséhez is és a foglalkoztatás növeléséhez.

A humán erőforrás-ellátottságának mennyiségi oldala erős, remélhetőleg a minőségi oldalában is javulás várható. A közeli Debrecen fejlett oktatási-képzési intézmény-rendszere kedvező feltételeket kínál a minőségi fejlődés generálására. Hátrányként kezelendő a vándorlási veszteség, mely a képzettebb rétegek körében jellemző leginkább. Problémát jelent a mélyszegénységben élők helyzete, és az hogy a legtöbben alulképzettek, alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, ebből adódóan nehéz a munkához jutásuk. Az Önkormányzat évről évre szembesül azzal a problémával, hogy az alacsony iskolai végzettségűek helyi foglakoztatására szinte csak a közmunka keretében van lehetőség.

Jelenleg pályázat keretében több olyan program is tervben van a településen, amely piacképes és/vagy felzárkóztató képzést biztosít, illetve segíti az elhelyezkedést. Tervben van újabb kiírások esetén ezeknek a pályázatoknak a folytatása.

A humán erőforrás tehát minőségi fejlesztésre szorul, illetve a gazdasági szereplők igényeihez igazítandó. A megye fejlett oktatási-képzési intézményrendszere lehetőséget teremt a munkaerő minőségi jellemzőinek javításához. Fontos a szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása.

Javaslat:

A Település gazdaságával kapcsolatosan kiemelt célként **a gazdaság élénkítését**, **a helyi gazdaság erősítését** határozhatjuk meg. Ennek eszközei lehetnek az alábbiak:

A gazdaság élénkítése

- A mezőgazdaság elsődlegességének megtartása mellett a gazdasági szerepkör erősítése
- Iparterületi kínálat növelése
- Az önkormányzat gazdasági szerepvállalása

A helyi gazdaság erősítése

- Gazdasági területek újra élesztése
- Idegenforgalmi fejlesztések elősegítése
- Települési szolgáltatások fejlesztése
- Szemléletváltozás a vállalkozások támogatásában, a mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
- Önkormányzati ingatlanvagyon növelése, hasznosítása
- Biogazdálkodás támogatása, helyi őstermelői piac létrehozása

A gazdasági aktivitás ösztönzésére a településrendezés eszközeivel gazdasági területfejlesztés irányozható elő. A hatályos településrendezési tervben olyan kereskedelmi-szolgáltató gazdasági területek vannak kijelölve, melyek még nem épültek be, azaz tartalék-területként jelentkeznek. A Bagosi út és a vasút közötti területek, valamint a település déli-nyugati, 47. sz. főút melletti területei funkcióváltással gazdasági területekké alakíthatók, melynek jó közlekedési megközelíthetősége adott. A külterületi gazdasági telephelyek mezőgazdasági üzemi területfelhasználásúak.

A munkahelyteremtő vállalkozások megtelepedésével az új munkahelyek az ingázási kényszert csökkenthetik.

Fontos a településen működő vállalkozások önkormányzattal történő együttműködési lehetőségének a megteremtése, ehhez szükséges a szemléletváltozás a vállalkozások támogatásában. Támogatni kell minden olyan fejlesztést, mely gyártást, feldolgozást, raktározást, elosztást végez, és helyi munkaerőt alkalmaz.

Fontos kezelni a helyi vállalkozói kedv élénkítését, az önfoglalkoztatás bátorítását és feltételeinek javítását, az erre alkalmas népesség gyarapítását.

A településen kiemelt figyelmet kell fordítani a gazdaság- és intézményfejlesztés terén is megvalósuló energetikai beruházásokra, a fenntarthatóság (pl. napenergia) jegyében működő vállalkozások megtelepedésére.

A település gazdaságában nagy szerepet játszó mezőgazdaságban egy új hazai és nemzetközi piacokon is versenyképes termelési szerkezetet kell kialakítani. Bővíteni szükséges a feldolgozó kapacitást, hogy képes legyen befogadni a megtermelt mezőgazdasági alapanyagok nagy részét.

Lehetővé kell tenni, a környező településekkel együttműködve, hogy a helyben megtermelt javakat helyben fogyasszák el. Ehhez piac, időszakos árusítóhelyek helyigényének kielégítésével (közterületek rendelkezésre bocsátásával, magánterületeken az engedélyezéssel), a helyi vendéglátás, közétkeztetés és a termelés közötti kapcsolat ösztönzésével járulhat hozzá a helyi önkormányzat.

3.1.4. Környezeti adottságok

3.1.4.1 Természeti környezet

Sáránd természet-földrajzilag két természeti táj, a Dél-Nyírség és a Dél-Hajdúság határán fekszik. Sáránd két természeti táj találkozása eredményeként sajátos táji adottságokkal rendelkezik, magában egyesítve két különböző flórajárás, a Nyírségi (Nyírségense) illetőleg a Tiszántúli (Crisicum) flórajárás eltérő növénytani jellemzőit. **Éghajlat**ilag környezetét mérsékelten meleg – mérsékelten száraz klíma és az ezzel táruló igen nagy vízhiány jellemzi. **Tájföldrajz**ilag már csak alig néhány jellemzőjét viseli magán a döntően szélhordta homokkal fedett, a nyírségi homokdombok nyúlványai által tagolt, dimbes-dombos nyírségi tájnak. A terület egész flóráját és faunáját is sokkal inkább a löszös iszappal borított, tehát túlnyomórészt lösztakarós, közepes talajvizű, réti csernozjom fedte hordalékkúp-síkság határozza meg. Emiatt a szántóföldi igénybevétel csaknem kizárólagos, ami erős kultúrsztyepp jelleggel jár együtt.

A **termőföld** Magyarország kiemelkedően fontos erőforrása. A feltárt természeti adottságok alapján elmondható, hogy Sáránd talajadottságai igen kedvezőek a különféle mezőgazdasági tevékenységek, leginkább a szántóföldi növénytermesztés és a legeltetés számára. Sajnos folyó- és állóvizekben szegény, a klimatikus viszonyoknak köszönhetően aszályosodásra hajlamos a vidék.

A természeti adottságok mellett maga a **táj, tájkép** is kiemelkedő értékű a térségben. Mindezt kiegészítik az országos védelem alatt álló területek, természeti értékek, kunhalmok és az ökológiai hálózati elemek.

A külterületet elszórtan kisebb mértékben ugyan, de érintik felszíni tájsebek, melyek felhagyott agyaggödrökben nyilvánulnak meg. **Tájhasználati konfliktus**ként jelenik meg, hogy a lakóterületek és a környező területek elhatárolása (pl. főúttól, mezőgazdasági területektől, stb.) sok esetben hiányzik, csakúgy, mint a nagyüzemi mezőgazdasági területek tagolása. A nagy kiterjedésű mezőgazdasági területeket mezővédő fásítások, élőhely-szigetek nem tarkítják, így ellehetetlenítik a honos állatok, növények migrációját. A zártkerti területek egy része felhagyott, a gondozatlan területek elgazosodhatnak, allergén növények telepedhetnek meg.

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek kisebb foltokban jelennek meg.

Javaslat:

A környezeti adottságokat tekintve kiemelt cél a természet és a környezet védelme. A cél elérése érdekében az alábbi lehetőségek adnak iránymutatást:

- Természeti értékek megóvása, fenntartása; szemléletformálás és tájékoztatás;
- Értékes természeti területeken az invazív és idegen fajok megtelepedésének megelőzése, a természetközeli állomány védelme;
- A talaj termőképességének fenntartása;
- Az arra alkalmas területeken összefüggő erdőterület létesítése;
- Fasorok, erdősávok telepítése a mezőgazdasági területeken külterületi dűlőutak mentén;
- A tájhasználati konfliktusok feloldása (illegális hulladéklerakások, felszíni tájsebek kezelése);
- Környezettudatos szemlélet kialakítása (oktatás, tájékoztatás), ösztönzése;
- Alternatív energiaforrások kutatása, használata (napenergia, biomassza stb.).

Az aszályosodással érintett területek kezelésére (a Megyei Területfejlesztési Koncepcióban is említett) komplex vízgazdálkodási rendszer kialakítása lehet a megoldás, mely egyszerre szolgálhatja az öntözés, a belvízmentesítés-tárolás, a halgazdálkodás, a rekreáció és a természetvédelem céljait. A mezőgazdasági öntözéssel jelentősen mérsékelhetőek a növénytermesztés aszálykárai. Az aszályos időszakok kiküszöbölésére a TIVIZIG már öntözőrendszereket telepített. Sáránd külterületének nyugati oldala, a Kösely - főcsatornán túli terület öntözőcsatornával ellátott terület, a Civaqua nevű öntözőrendszerbe tartozik.

3.1.4.2 Épített környezet

Az épített környezet meghatározó jelentőségű, mind a lakóhely, szolgáltatás, termelés vagy éppen a rekreáció helyszíneként.

A településnek növekedés, terjeszkedés nem érdeke, hisz lakossága csökken, megépült területein lévő épületállomány öregszik. A hatályos rendezési terv a távlati tervekhez biztosítja a szükséges lakóterület-fejlesztési lehetőséget.

A **településszerkezet** történelmi örökség, melynek úthálózata már a katonai felmérési térképeken is jól ábrázolódik. A településmag szerencsére átmenő forgalomtól mentes terület, így csak az ott lakók használják, közlekednek, veszik igénybe a szolgáltatásait. A település belterülete nagymértékben lakóterületi **területfelhasználás**ú, melyet a falusias és kertvárosias besorolású családi házas beépítésű területek jellemeznek. A településközpont a történelmi településmagban a főutca (Nagy utca) tölcséres teresedésében jött létre, egyházi, igazgatási, művelődési és szociális központ is egyben. Itt található a település egyetlen műemléke, a református templom. A fő utcára felfűzve, a Nagy utca mentén helyezkednek el a lakóterületen belül a további alapfokú ellátást biztosító intézmények, és kereskedelmi egységek. Ide koncentrálódnak a közösségi funkciók, a humán szolgáltató **funkciók** és a közfunkciók is.

A **telekmorfológiá**t és a telkek méreteit a tájhasználat és a domborzati viszonyok alakították a település területén. A település a településszerkezetből adódóan organikus zónára (szabálytalan telekméretek, tömbök, kanyargós úthálózat) és geometrikus zónára (szabályos telekméretek, tömbök, egymásra merőleges, egyenes úthálózat) tagolódik.

A **beépítési mód** Sárándon jellemzően oldalhatáron álló, csak elvétve találunk szabadon álló beépítéseket. A **beépítési sűrűség** függ a telkek méretétől, a terület használatától, és a beépítési módtól. A település jellegéből adódóan, ahol leginkább kertvárosias lakóterületek és falusias lakóterületek fordulnak elő, az **uralkodó szintszám** a földszint, helyenként a földszint + tetőtér, ebből adódóan az **építménymagassági érték** főként 4,0-4,5 m. A Petőfi Sándor utcára, a Kossuth L. utcára és a Bagosi útra jellemző leginkább a földszintes és a földszint+tetőteres épületek keveredése, de a tiszta földszintes beépítésű Nagy utca déli vége is már tartalmaz tetőteres épületeket. Néhol, elvétve találhatunk alagsor + emelet + tetőtér beépítést, de ez már **karakter-idegen**nek számít a kiemelkedő építménymagasságuknak köszönhetően.

A régebbi típusú épületeknél a **tetőidom**ot tekintve az utcára merőleges nyeregtető a jellemző. A népi épületek oldaltornácos lakóházainak teteje téglából kirakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas megoldással készült. Az újabban épült lakóépületek esetében is megfigyelhető az utcára merőleges nyeregtető, kockaházak esetében a sátortetős megoldás is jellemző.

Sárándon az épületek nagy többsége lakó funkciójú. A **lakásállomány** átlagos kora Sárándon: 41,9 év, többségük elöregedett. 1946 előtt épült épületek aránya Sárándon: 10,6%. 1990 után épült épületek aránya Sárándon: 20,5 %.

A lakások átlagos kínálati és értékesítési áránál a megyeszékhelyi átlagérték felével lehet számolni.

Sáránd belterülete biológiailag aktív **zöldfelülete**kben gazdag, ugyanakkor közhasználatra szánt **zöldterületek**ben szegény település. A településnek három kisebb közparkja van, mely közhasználati funkciót betölt. Zöldfelületeinek magas arányát a falusias lakóterületek magánkertjei biztosítják. Ezek a területek növelik a település biológiai aktivitását, de közhasználatú zöldterületként használati értékkel nem bírnak. A nagy zöldfelületi igényű intézmények (pl. iskolák, óvodák, sportterületek) tovább gazdagíthatják a zöldfelületi rendszert. Ugyanakkor elmondható, hogy néhány intézmény esetében a burkolt felületek túlsúlya jellemző, a sportterület korszerűsítésre szorul. Szintén zöldfelületi elemként (zöldfelületi intézmény) is számításba vehető a temető területe. Játszókert, játszótér csak a Gyerekház telkén található a településen.
Sárándon sok utcán az útburkolat két oldalán széles zöldsáv húzódik, azonban az utcák fásítottsága szegényes. Ezek a zöldsávok jó adottságként szolgálhatnak az utcakép

rendezésére, utcafásítás kialakítására, ezzel a zöldfelület összefüggő hálózatának megteremtésére.
Sajnos a hatályos településrendezési terv a belterületi közparkokat nem jelentőségének megfelelően szabályozza, melyet a következőekben pótolni szükséges.

Javaslat:

Sáránd esetében fontos cél, hogy növelje a település a lakosságmegtartó képességét, csökkentse az itt élők elvándorlási hajlamát. A lakosság megtartás egyik nagyon fontos eszköze a település családbarát, zöldfelületekben gazdag, esztétikus és gondozott megjelenést biztosító fejlesztése. A fenti célok elérésének hangsúlyos eszközei az **épített környezet alakítása, fejlesztése, védelme, a zöldterületek és zöldfelületek fejlesztése**, a funkcióbővítő beruházások, és a fenntartásra fordított gondosság. Egy rendezett község, ahol szívesen tölti el a szabadidejét a család, ahol rendezett és biztonságos körülmények közt lehet élni nagy megtartó erővel bír.

Az önkormányzat számára elérendő célokat az alábbiak segíthetik:

- **Rendezett településkép kialakítása, arculaterősítés**
  Cél egy egységes településközpont megteremtése, ahol zöldfelülettel gazdagított, rendezett, folyamatosan karbantartott közterületek és települési események színteréül szolgáló közterek állnak rendelkezésre. A településkép az épített környezet megfelelő színvonalú felújításával (épületek felújítása, igényes útburkolati, térburkolati rendszer kialakítása) fokozatosan fejlesztendő. A fő utca (Nagy utca) esetében az egységes utcakép kialakítása kiemelten fontos feladat, mely a növényzet tervszerű telepítésével, és utcabútorok, különböző berendezések kihelyezésével valósítandó meg.
- **Szabályozott településkép** a Helyi Építési Szabályzatban előírt formai kötöttségek betartatásával érhető el; így elkerülhető a településkaraktertől idegen, jellemző építménymagasságot meghaladó, túlméretezett tömegű épületek engedélyezett létesítése.
- **Foghíjtelkek településképhez illeszkedő beépítése**
- **Az egyes településrészekre jellemző struktúra megőrzése** (a településrészek karakterének megőrzése)
- **Új fejlesztési területek, utcanyitások megfontolt kijelölése**, a belső tartalékok kihasználása, foghíjak, tartalékterületek beépítése.
  Ezek a javaslatok mind a területtel való takarékos bánást szolgálják, és megakadályozzák a település beépített részeinek szétterülését.
- **A település szerkezetéhez illeszkedő területi fejlesztések**
  A hatályos településszerkezeti tervben kijelölt területhasználatok a további tervezés során felülvizsgálandók. A területfelhasználás kijelölésénél a területi konfliktusmentes megoldásokat kell előnyben részesíteni. (Területfelhasználási változások bővebben a 3.2.2 pontban)
- **Védett épületek, építmények megóvása, felújításuk, hasznosításuk támogatása**
  Fontos a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők megőrzése, melynek védelmére a helyi értékvédelem, mint eszköz jelenthet megoldást. Az épített környezet helyi jelentőségű védendő értékeire javaslat kidolgozása szükséges, mely a 3.3.1.2. pontban kerül bemutatásra. A javaslat kiterjed a településszerkezeti, az utcaképi és az egyedi védelemre is. A javaslatnak megfelelően az Örökségvédelmi hatástanulmány, valamint Helyi értékvédelmi rendelet aktualizálandó.
- **A település családbarát, zöldfelületekben gazdag, esztétikus és gondozott megjelenést biztosító fejlesztése**:
  - Utcafásítás, összefüggő zöldfelületi rendszer létrehozása őshonos fajokból álló növényállományból;

- Zöldfelületi elemek megtöltése tartalommal (játszóterek létrehozása, pihenőterek, közösségi zöldterületek kialakítása);
- A zöldfelületek kondicionáló szerepének megőrzése, fejlesztése;
- Sportterület korszerűsítése (a sportpálya környezetének zöldfelületi fejlesztése, rendezése, parkosítása);
- Hiányzó védősávok, védőfásítások kialakítása (temető körül, fő közlekedési útvonalak mentén);
- Települést övező zöldfelület fejlesztése (lakóterületek és a mezőgazdasági területek közötti részen védőfásítás);
- Vasút menti területek zöldfelületeinek gondozott kialakítása, karbantartása.

- **A hagyományos falusi értékek feltárása, megőrzése, tiszta rendezett porták versenye**.

3.1.4.3 Környezetvédelem

A település környezeti állapota jónak mondható. A sérülékeny vízbázisok megkövetelik a gondos, jogszabályokat betartó területhasználatot, hulladékgazdálkodást és szennyvízkezelést.

Az elmúlt évek beruházásai mind a hulladékgazdálkodás, mind a szennyvízelvezetés, és -kezelés terén korszerű és környezeti szempontból kedvező fejlesztéseket hoztak, amelyek biztonsággal tudják a mostani és a távlati igényeket kielégíteni. Megszűnt, és rekultiválásra került a települési hulladéklerakó, kiépült a szennyvízcsatorna-hálózat, mely a Debrecen környéki sérülékeny vízbázisra kedvezően hatott.

A jelenlévő és potenciális környezetszennyezések fejlesztésekkel csökkenthetők, illetve a szennyezésekből következő esetleges időben elhúzódó káros folyamatok megakadályozhatók. A közüzemi hálózatok korszerűsítésével, úthálózati fejlesztésekkel, megújuló energiák hasznosításával, és a szennyvízhálózati bekötések számának további ösztönzésével tud a település leginkább tenni a környezetminőség fejlesztéséért.

Fokozott figyelmet kell fordítani a hulladékgazdálkodásban a hulladék keletkezésének megelőzésére. Figyelmet kell fordítani bevásárlásainkra, hogy tényleg csak a szükséges dolgokat vegyük meg, és ha megvesszük, ügyeljünk, milyen csomagolásban van, illetve melyik országban készült. A kertben és a konyhában keletkező növényi eredetű zöldhulladék (zöld javak) helyben komposztálással hasznosítható a legjobban.

Fontos a környezetbarát hulladékgyűjtés terjesztése, beépítése a nevelésbe, a lakosság tájékoztatása. A településen már bevezetésre került a szelektív hulladékgyűjtés. Szelektív hulladékgyűjtő szigetek kerültek kihelyezésre a település több pontján. Fontos a lakosság további ösztönzése a szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatban.

„A fenntartható életmód megvalósítása képes környezetbarát irányba mozdítani más emberek, embercsoportok, illetve szervezetek viselkedését, értékrendjét. Az áttöréshez egy új értékrendszer (paradigmaváltás) megszilárdulása szükséges, amely a napjainkban domináló fogyasztói társadalom felfogása helyett valódi értékekre helyezi a hangsúlyt. Az ember értéke nem az, amit elfogyaszt vagy birtokol, hanem amit megél és átél."

Mit tehetünk a globális felmelegedés (klíma-, éghajlatváltozás) ellen? Az alábbi ÖKO-Pack Nonprofit Kft. által készített klímamentő plakát jól szemlélteti:

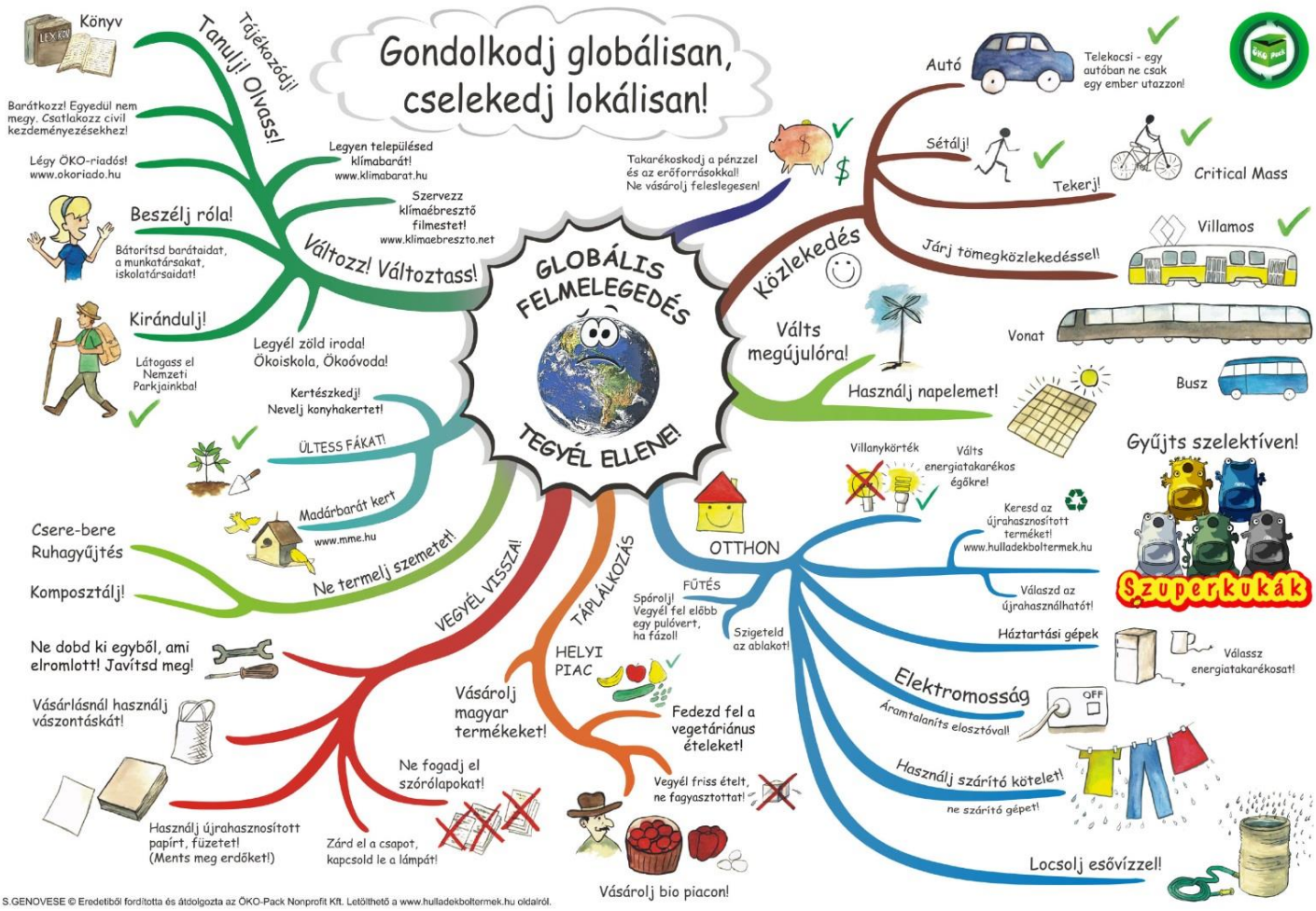

Forrás: http://kornyezetbarat.hulladekboltermek.hu/fenntarthato/klimamentes/

A lakossági eredetű, valamint a szolgáltató tevékenységből származó **zaj- és rezgésterhelés**, valamint a **légszennyezés** települési szinten nem jelentős. Közlekedési eredetű légszennyezés a nagy forgalom miatt a 47. sz. főút környezetében észlelhető. A levegő porterhelésével a mezőgazdasági területek művelése során, elsősorban a talajmunkálatok idején kell számolni. Bár a gázhálózat kiépítésre került a településen, előfordul, hogy egy-egy helyen még mindig kommunális tüzelőanyagokat használnak, ezáltal a levegőbe - főként a fűtési időszakban - szennyezőanyagok kerülhetnek. Egyéb égetésből származó levegőterhelő tevékenység pl. a gumiégetés, tarlóégetés és kerti hulladékégetés.

Állattartásból származó lakóterületeket zavaró **bűzterhelés** nem jellemző, mivel az állattartással érintett mezőgazdasági telephelyek külterületen helyezkednek el, melyeknek lakóterületektől való távolsága jelentős. A belterületen állattartás csak önellátás szintjén fordul elő. A településnek jelenleg nincs helyi állattartási rendelete, melyet pótolni szükséges.

Ipari jellegű légszennyező forrás a településen nem található.

A település **pollenterhelés**e kiemelten kezelendő feladat, mely az allergiás megbetegedések legfőbb okozója. A település vezetése kiemelten kezeli a leginkább allergén növénnyel, a parlagfűvel szembeni védekezést. A közterületeken a parlagfű irtása folyamatos, mely közmunkaprogram keretében zajlik.

Javaslat:

Fontos feladat a település ökológiai lábnyomának csökkentése, azaz

- biológiailag aktív felületek növelése,
- közlekedési igény minimalizálása,
- energiahasználat csökkentése,
- vízhasználat csökkentése,
- hulladékképződés minimalizálása.

Szükséges

- a felszíni- és felszín alatti vizek minőségének hosszútávú megőrzése;
- a talajszennyezések megelőzése talajvédelmi intézkedésekkel;
- az illegális hulladéklerakások, -szennyvízürítések megakadályozása, folyamatos ellenőrzése;
- a szennyvízhálózati bekötések számának további ösztönzése;
- a takarékos vízhasználat lehetőségének, alternatíváinak megteremtése és ösztönzése a lakosság és a közületi fogyasztók számára;
- a tüzelésből eredő (gumi, műanyag, és egyéb hulladékok égetéséből eredő) lakossági légszennyezés csökkentése;
- a lakosság egészségének védelme érdekében a környezeti zajok és rezgések továbbra is elfogadható szinten, határértéken belül tartása;
- a helyi állattartási rendelet megalkotása;
- az allergén növényekkel szembeni védekezés, intézkedési program kidolgozása, a lakosság bevonásával intézkedések megtétele,
- a szelektív hulladékgyűjtési rendszer további működtetése, folyamatos fejlesztése, a lakosság további ösztönzése;
- a kerti hulladékok komposztálásának elősegítése;
- a környezetbarát hulladékkezelés megteremtése;
- az önkormányzati tulajdonú ingatlanok, épületek, kiemelten az önkormányzati intézmények energiahatékonyságának növelését és a megújuló energia felhasználásának részarányának növelését célzó helyi fejlesztések további megvalósítása, meglévő rendszerek további korszerűsítése, ;
- a lakosság ösztönzése az energiahatékony fejlesztések megvalósítására, energiafelhasználást csökkentő technológiák alkalmazására (modern tüzelő- és fűtőberendezések, hőszigetelés, nyílászáró csere, napelemek alkalmazása, stb.);
- a megújuló energiaforrások és energiatakarékossági beruházások támogatása (pl.: napelempark létesítése);
- a környezeti nevelés, lakossági tájékoztatás, tudatformálás, az energiagazdálkodás alapjainak megismertetése a lakossággal;
- helyi szabályozásokkal a kedvezőtlen adottságú területek beépítésének korlátozása.

3.2.1 Műszaki infrastruktúra fő elemeinek változása

Sáránd fejlődésének egyik kulcseleme, a vállalkozásbarát, vonzó települési környezet kialakításának egyik alappillére a települési közlekedés fenntartható fejlesztése, a környezetbarát mobilitás feltételeinek megteremtése.

3.2.1.1 Közlekedési infrastruktúra meglévő állapota és fejlesztési elképzelései

Sáránd közlekedés-földrajzi adottságai jónak mondhatók, Hajdú-Bihar megye középső részén Debrecen központjától délre, attól 14 km-re helyezkedik el. Az országos közúthálózathoz a 47. számú országos másodrendű főúttal kapcsolódik, mely áthalad a település belterületén észak-déli irányban. Sáránd belterületén ágazik le a 47. sz. főútból a 4809. számú települési összekötőút, mely Hajdúbagos, Monostorpályi és Hosszúpályi településeken át Létavértes irányába tart. A vasúti kapcsolatot a 106-os számú Debrecen – Sáránd - Nagykereki és a 107-es számú Debrecen–Sáránd–Létavértes (jelenleg szünetelő) vasútvonal biztosítja.

A települést jelenleg meglévő **gyorsforgalmi út** nem érinti, de megvalósítása közeltávon tervezett úthálózati fejlesztésként (M35 folytatásaként, Berettyóújfalunál tervezett M4 gyorsforgalmi útba csatlakozva) szerepel az országos és térségi tervek között.

A **47. sz. II. rendű** főút 1x1 sávos, észak-déli irányban áthalad a település kül- és belterületén egyaránt. A főút jelentőségének megfelelő forgalommal bír. Az út minősége jónak mondható, útburkolati felújítása a közelmúltban fejeződött be.

A **4809. sz. mellékút** szintén 1x1 sávos kialakítású, mely a 47. sz. II. rendű főútból (Sáránd belterületén) kiágazva indul Hajdúbagos, Hosszúpályi, Monostorpályi településeken keresztül Létavértes, és a Létavértesi magyar-román határátkelőhely felé.

A helyi közutak közé tartozik a település gyűjtőút és lakóterületi kiszolgálóút-hálózata. Sáránd **gyűjtőút hálózat**át az Ady utca, Kiss utca, Nagy utca, Olimpia utca, Pacsirta utca alkotja.

A **lakóterületi kiszolgálóút-hálózat** kiépített, burkolata helyenként korszerűsítésre, felújításra szorul. Forgalomtechnikai felülvizsgálata indokolt, sok a szűk, egyirányúsításra szoruló útszakasz. A helyi közutak fejlesztésének tekintetében szükséges a belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása, veszélyes csomópontok átépítése, útburkolat rehabilitációk folyamatos ütemezése. A meglévő utak rendszeres karbantartása szintén elengedhetetlen azok állapotának megőrzésében, így fontos a folyamatos kátyúzás, az elöregedett kopórétegek megerősítése, profiljavítása.

Összefüggő járdahálózat a településen nincs, még a településközpont fő utcáján, a Nagy utcán (ahol a szabályozási szélességben bőven elférne) sem folytonos a kiépítettsége. A járdák általánosságban csak egy oldalt kiépítettek, a külső területeken hiányos, vagy teljesen kiépítetlen. A járdák állapota hasonló az utakéhoz, folyamatos felújításra lenne szükség. A **gyalogos-forgalom** számára ki kell építeni a még hiányzó járdákat, szükség esetén a meglévőket fel kell szélesíteni a forgalomnak megfelelő paraméterűre.

A **kerékpáros-forgalom** számára szükséges kiépíteni a tervezett kerékpárút-hálózatot, mégpedig oly módon, hogy az csatlakozzon a Mikepércs külterületén már megépült kerékpárúthoz, valamint tovább folytatódjon a 47. sz. főút mentén Derecske irányába is. A 47. sz. út mentén kiépülő kerékpárúthoz pedig legyen csatlakoztatva a településközpont is a Bagosi út és a Nagy utca bevonásával.

A **parkolás** a település egészét tekintve nem okoz gondot, azonban az látszik, hogy a településközpontban az intézmények környezetében és a kereskedelmi egységek tekintetében hiányosságok mutatkoznak. A parkolás feltételeit újra kell gondolni, kiépített parkolóhelyeket szükséges létrehozni, a meglévőeket bővíteni szükséges.

A **közösségi közlekedés** színvonala jónak mondható, megfelelő sűrűségű járatszám áll rendelkezésre, mind a közúti, mind a vasúti tömegközlekedésben. „'Az Értől az Óceánig' – komplex közösségi közlekedés fejlesztése Biharban" című projekt keretén belül uniós forrásból a közelmúltban korszerűsítették a 106-os, Debrecen–Nagykereki vasútvonal megállóit és a

hozzá kapcsolódó autóbuszos infrastruktúrát. A közlekedési szolgáltatás színvonalának emelése érdekében a fejlesztés keretén belül új buszvárókat létesítettek, meglévőeket korszerűsítettek, a vasútállomáson korszerű utastájékoztatási rendszer jött létre, az utasváróban ingyenes WIFI-hálózat került telepítésre, akadálymentesített peronokat hoztak létre, felújították az állomás utcabútorait és közösségi tereit.

Sáránd az országos közút- és vasúthálózaton igen jól megközelíthető település. A közeljövőben történő állami nagyberuházás, az M35.-M4 sz. gyorsforgalmi út továbbépítése tovább fogja növelni a település jó megközelíthetőségét. Az autópálya megvalósulása a település fő közlekedési útjaira hatással lesz. A 4809. sz. települési összekötőút a Hajdúbagos, Monostorpályi, Hosszúpályi, Létavértes (közúti határátkelőhely!) felől már nem csak a települések összekötését fogja szolgálni, hanem az autópályára irányuló forgalmat is fogja bonyolítani. A gyorsforgalmi út megépülése várhatóan nagyobb határon túli forgalmat fog generálni a létavértesi határátkelőhely irányából. A 47. sz. főút forgalma, elsősorban a tranzitforgalom területén várhatóan csökkeni fog.

A község közlekedési infrastruktúrájában számos szűk keresztmetszet beazonosítható. A gyalogos felületek, a kerékpáros infrastruktúra fejlesztése elengedhetetlen az esélyegyenlőség és a mobilitás szempontjából. Lehetővé kell tenni, hogy a település összes lakója biztonságosan elérhesse gyalog vagy kerékpáron a település középületeit (iskola, óvoda, önkormányzat, posta).

Javaslat:

Szükséges

- a tervezett gyorsforgalmi út (M35) megépítésének támogatása;
- középtávon a 47. sz. II. rendű főút kiemelt 2x2 sávos főúttá történő fejlesztése, összhangban a kistérségi közlekedésfejlesztési koncepcióval;
- a 4809. sz. települési összekötőút (Bagosi út) paramétereinek növelése, a mellékút főúttá történő fejlesztése, összhangban a kistérségi közlekedésfejlesztési koncepcióval;
- a tervezett kerékpárút megépítése, mely által összekapcsolódhat a szomszédos települések kiépített kerékpárútjával (a tervezett kerékpárút része a Debrecent Nagyváraddal összekötő kerékpárút hálózatnak)
- a burkolt belterületi utak folyamatos ütemezett burkolatfejlesztése, útburkolat rehabilitációja (kátyúzás, kopóréteg megerősítés, profiljavítás);
- a belterületi földutak szilárd burkolattal való ellátása;
- a szűk utcák fogalomtechnikai átszervezése, egyirányúsítása;
- zártkertekhez vezető külterületi utak rendbetétele, működő zártkertek megközelíthetőségének javítása;
- parkolók kiépítése, bővítése;
- gyalogos közlekedés biztosítása a fogyatékkal élő emberek számára is használható akadálymentesített járdahálózat kiépítésével;
- Debrecentől Derecskéig új elővárosi tömegközlekedési forma (tram-train rendszer) kiépítésének támogatása;
- a vasúton és a főúton történő illegális átközlekedések megakadályozása; az átkelési hely biztonságossá tétele, csomópont kiépítése;
- forgalomtechnikai felülvizsgálat az alárendelt utak irányából a főközlekedési útra (elsősorban a 4809. sz. útra) történő rálátás (rálátási háromszög) biztosításának érdekében
- vizsgálandó a hatályos településrendezési tervben és a Megyei Területrendezési tervben is szereplő 47. sz. főútból kiágazó, Mikepércsen át az M35-ös gyorsforgalmi út csomópontjába tartó tervezett út szükségessége.

A helyi úthálózati fejlesztésnek lépést kell tartania a lakóterületek beépülésével, partnerséget kell kiépíteni az érintettekkel.

3.2.1.2 Közművek meglévő állapota és fejlesztési elképzelései

Sárándon élők életkörülményeit, gazdasági lehetőségeit a közmű-infrastruktúra és környezeti állapot alapvetően befolyásolja. A komfortos életvitel feltétele a kedvező közmű-ellátottság, a vezetékes közüzemű közművek rendelkezésre állása.

A **villamos-energia** hálózat **és közvilágítás** teljes mértékben kiépített. A település nagy részén a szabadvezetékes, földfeletti hálózat jellemző. A föld feletti hálózatok szinte betöltve a föld feletti tereket, egyrészt közvetlenül, a megjelenésük esztétikai hatásával rontják a település arculatát, másrészt helyfoglalásukkal korlátozzák az igényes közterület alakítás lehetőségét. A közvilágítási rendszer korszerűsítése szükséges.

Az **elektronikus hírközlés** területe az egyre gyorsuló ütemű technikai változásoknak megfelelően folyamatosan fejlesztendő. A település területén megtalálhatók a vezeték nélküli (mikrohullám), ill. a vezetékes hálózatok is. A vezetékes telefon a mobiltelefonok térhódításával és az internetes telefonszolgáltatók megjelenésével – eredeti funkcióját tekintve – egyre kisebb jelentőségű. A vezetékes telefonhálózat szerepe a szélessávú Internet-hozzáférés kiszolgálásában jelentős, bár az egyéb technológiák terjedése miatt csökkenő. A kábeltelevíziós hálózatnak ugyancsak jelentős a szerepe, hisz a televíziós jeleken kívül internetes és telefonos szolgáltatások lebonyolítására is alkalmas. A megyei területrendezési terv az optikai hálózat bővítését tervezi, a tervezett hálózat gerincirány a megye városait érinti. A térség tekintetében Debrecen irányából Sárándon át Derecske felé optikai gerinckábel, abból Sárándnál kiágazva Hajdúbagos, Hosszúpályi, Monostorpályi, Létavértes felé körzeti optikai kábel kialakítása tervezett. A megyetervben előirányzott és a hírközlési tervlapon jelölt tervezett körzeti optikai kábel nyomvonala a település főútjának nyomvonalát követi. A belterületen a meglévő távközlési nyomvonalon a Bagosi utcán tervezik építeni. A település vezetékes távközlési szolgáltatója tervezi az egész települést lefedő FTTH hálózat kiépítését, amellyel a település minden lákásában elérhetővé teszi a 30 Mbit/sec nagysebességű internetet.

A település belterületén teljes mértékben rendelkezésre áll a kiépített hálózati rendszeren keresztül az egészséges **vezetékes ivóvízellátás** és a **közcsatornás szennyvízelvezetés**, mely 95 %-ban kiépült. A szennyvízhálózat kiépítésével a talaj terheltségi szintje nagymértékben javult, a felszíni és felszín alatti vízbázisok védelme növekedett.

További feladatot jelent a fennmaradó egyedi szennyvízgyűjtő aknák vízzáróságának ellenőrzése, mert az olyan akna, aminek a vízzárósága nem megfelelő, veszélyt jelent a környezetre és a vízbázisra, potenciális szennyező forrás, ami fokozott környezetterhelést és egészségügyi kockázatot jelent.

A **felszíni vízelvezetés** rendszerében előforduló hiányosságok a szélsőséges időjárási viszonyokkal megváltozott csapadékvíz elvezetési igényeket nem mindenhol elégíti ki megfelelően, legnagyobb gond a rendszerek eliszapolódása. A település belterület vízrendezési terve elavult, a vízelvezetési helyzet javítására újabb terveket szükséges kidolgozni. Szükséges elkészíttetni az egész településre vonatkozó részletes vízrendezési terveket, valamint a meglévő csatornahálózat állapot-felvételi és vízjogi üzemeltetési terveit.

Sáránd a saját területen feltárt termálvízkészlettel nem rendelkezik.

A településen a vezetékes **gázellátó rendszer** kiépült. A külterület térségi jelentőségű nagynyomású és középnyomású földgázszállító vezetékekkel, egy 25.000 m^3/h kapacitású gázátadó állomással és egy DN150-es fáklyavezetékkel és fáklyával érintett. A térségi földgázszállító vezetékeknek és létesítményeinek biztonsági övezet lett kijelölve, melyet a területfelhasználás során figyelembe kell venni.

A Sárándon alkalmazható **megújuló energiaforrások** körét vizsgálni szükséges. Nagy lehetőségek rejlenek elsősorban a napenergia, a biomassza és a geotermikus energia kihasználásában. Az Önkormányzat az önkormányzati intézményeken napkollektorok telepítésével már megkezdte a napenergia hasznosítását jó példát mutatva a településen élőknek.

Az energiahatékonyságot célzó beruházások kiaknázására pályázatfigyelés szükséges, mely támogatni tudja a beruházás megvalósításának költségeit. A Biomassza-biogáz előállítására az ország területén mindenhol, így Sáránd területén is van lehetőség. A geotermikus energia

hasznosítására részben a termálvíz kitermelésével, részben a földhő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség. Sáránd geológiai adottságai kedvezőek, ezért a település vezetése további beruházások keretében kívánja ezen adottságokat jobban (komplexen) kihasználni. Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési koncepciója is támogatja a megújuló energiaforrások hasznosítását, kiemelten fontosnak tartja a megye megújuló energia stratégiájának és programjának kidolgozását, járási szintű részletezett kutatások és fejlesztési javaslatok kidolgozását.

Javaslat:

- Közvilágítási rendszer korszerűsítése;
- Hírközlési rendszer fejlesztése;
- Csapadékvíz elvezető hálózat kiépítése, a meglévő szakaszok felújításával;
- Szennyvíz-elvezető rendszerre történő 100%-os rákötöttség elérése, addig is a fennmaradt egyedi szennyvízgyűjtő aknák vízzáróságának ellenőrzése fontos feladat.
- Megújuló energiák egyéb hasznosítási lehetőségei;
- Alternatív energiaforrások hasznosításának elősegítése a lakosság körében is (pl. adókedvezmény).
- A helyi közműhálózatok (elsősorban a szennyvíz és csapadékvíz-elvezető hálózat) fejlesztésének lépést kell tartania a lakóterületek beépülésével, partnerséget kell kiépíteni az érintettekkel.
- Az egész településre vonatkozó részletes vízrendezési terv, valamint a meglévő csatornahálózat állapot-felvételi és vízjogi üzemeltetési terveinek elkészítése szükséges.
- Közmunkások bevonása az elmaradt karbantartási munkák elvégzésére;

A településen élők közműellátásában minőségi változást eredményezett az elmúlt években megvalósított közműfejlesztések, amelyek eredményeként a beépített terület mára már teljes közművesítéssel rendelkezik. A település közművekkel összefüggő és mielőbbi fejlesztést igénylő közműfejlesztési feladata a település csapadékvíz elvezetésének és a felszíni vizeinek átfogó rendezése. A világban jelentkező klímaváltozás évek óta tapasztalható változásokat hozott a hazai időjárásban is. A klímaváltozás okozta szélsőséges időjárás egyik megnyilvánulása a megváltozott csapadékesemények előfordulása.

Változnak a csapadék viszonyok, rövid idő alatt nagy intenzitású záporok veszélyeztetik az épített környezetet és a természeti környezetet is, a mezőgazdasági hasznosítású földterületeket, erdőterületeket is.

Sáránd kialakított vízelvezető rendszere a nagy záporok zavarmentes levezetését nem tudja biztosítani. A településre jellemző nyílt árkos vízelvezetés, részben megfelelő kialakításának, részben karbantartásának hiányosságai miatt a nagy záporok levezetésére nem alkalmasak. A megfelelő vízelvezetés kialakításának hiánya komoly eróziót okoz az utaknál az erdő és mezőgazdasági területeken egyaránt.

3.2.2 A területfelhasználás településszerkezeti változásai

3.2.2.1 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A beépítésre nem szánt területek döntően a település külterületét jelentik, a beépítésre szánt területek pedig jórészt a belterületen belül jelennek meg. de ide értjük a külterületen lévő elkülönült mezőgazdasági üzemi területeket, majorokat is.

Megállapítható, hogy a jelenlegi beépített területeket a hatályos Településszerkezeti terv kibővítette és jelentős beépítésre szánt terület bővítéseket irányoztak elő a településfejlesztési céloknak megfelelően. Így Sáránd beépítésre szánt területei jelentős mértékben növekedtek, melyet érdemes felülvizsgálat alá venni.

3.2.2.2 Külterület területfelhasználása és változásai

A külterületet a természetföldrajzi és a termőföldi adottságoknak megfelelően használják, általában beépítésre nem szánt területhasználattal. A külterület területfelhasználása döntően mezőgazdasági jellegű, kismértékben erdős.

A tájhasználat elemzését a táji és természeti adottságok fejezetben értékeljük, és a javaslatok is ott szerepelnek.

A külterületi területfelhasználást korlátozó elemek, tényezők:

- elektromos távvezetékek és termék vezetékek nyomvonalai és védőtávolságai,
- természetvédelmi területek,
- régészeti területek, kunhalmok,
- belvízzel érintett, rendszeresen belvízjárta területek.

Mezőgazdasági területfelhasználású területek:

Sárándon a mezőgazdasági területfelhasználási kategórián belül az alábbi területek kerültek megkülönböztetésre a hatályos Településszerkezeti terven:

- M-I: szántó
- M-II: gyep, rét, legelő
- M-III: kertség

A hatályos Településszerkezeti terv a külterületen a mezőgazdasági területek esetében jelentős változtatásokat irányoz elő. Nagy mennyiségű szántó művelési ágú területet sorol át gyepgazdálkodási területté. Ezeket elsősorban a Kösely-csatorna környezetében a gyengébb minőségű termőhelyi adottságokkal rendelkező területeken javasolja. A területek átsorolása felülvizsgálandó, ugyanis időközben az Országos Területrendezési terv övezeti tervlapjain lehatárolásra kerültek a kiváló- és jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezete, és az átsorolt területek közül is néhány terület érintett. Azokon a területeken, ahol az OTrT kiváló- és jó termőhelyi adottságú szántóterület jelöl, a mezőgazdasági területfelhasználású területeken belül vissza kell sorolni szántó művelési ágba.
A hatályos Településszerkezeti terv a jelenlegi három kertség közül kettőt (az északit és a nyugatit) megtartásra javasolja, a harmadikat (délit) erdősítésre jelöli. Az erdősítendő déli kertség területfelhasználása felülvizsgálandó, ugyanis meglévő mezőgazdasági telephelyek, épülettel rendelkező művelt kertek is erdő területfelhasználásba kerültek.
A hatályos Településszerkezeti terv a külterület déli részén a 47. sz. főút nyugati oldalán lévő nagy kiterjedésű gyümölcsös területet is szántó művelésű területnek jelöli, területfelhasználási változtatása a jelenlegi művelési ágnak (gyümölcsös) megfelelően indokolt.
A természetvédelemmel érintett mezőgazdasági területek korlátozott területfelhasználási kategóriába sorolandók.

Erdő területfelhasználású területek:

A hatályos Településszerkezeti terv a település belterületétől keletre és délre nagymértékű erdősítést javasol, melynek egy része az elmúlt időkben már fásításra került. A fejlesztési javaslat összhangban áll az OTrT-vel, ugyanis az Ország Szerkezeti Terve a külterület ezen részét erdőgazdálkodási térségbe sorolja. A zártkerti erdősítések, ahogy azt a mezőgazdasági területeknél már említettük, felülvizsgálandók.

Mezőgazdasági gazdasági területfelhasználású területek:

A mezőgazdasági üzemi területek jelölése és megnevezése a hatályos Településszerkezeti terven nem megfelelő. A hatályos terv a gazdasági területek közé sorolja, míg az OTÉK a különleges területek között szerepelteti.
Elnevezése „mezőgazdasági gazdasági terület"-ről „különleges mezőgazdasági üzemi terület"-re változtatandó.

Különleges területfelhasználású területek:

A különleges területek köre kibővítendő a különleges mezőgazdasági üzemi területekkel.

3.2.2.3 Belterület területfelhasználása és változásai

A belterület döntően lakóterületi területfelhasználású, a Bagosi út mentén találunk ettől eltérő területhasználatot, mely kereskedelmi szolgáltató gazdasági jellegű, valamint a temető, a sportpálya és a Hajdú Family Park idegenforgalmi területe esetében, melyek különleges területfelhasználásúak. Településközponti vegyes területnek a belterület súlypontjában elhelyezkedő Nagy utca által közrezárt háromszög alakú tömb került kijelölésre, mely tisztán intézményi terület. A fő közlekedési vonalak mentén, a vasút és a közút között jelentős hasznosítatlan zöldfelület jelenik meg.

Településközponti vegyes területfelhasználású területek:

Településközponti vegyes területnek a belterület súlypontjában elhelyezkedő Nagy utca által közrezárt háromszög alakú tömb került kijelölésre. A településközpont azonban valójában kiterjedtebb, így ezen területek felülvizsgálata javasolt.

Lakóterületek:

A hatályos Településszerkezeti terv két féle lakóterületet különböztet meg Sárándon:

- falusias lakóterületet,
- kertvárosias lakóterületet.

A belterület lakóterületeinél felülvizsgálandó a sajátos építési használat (falusi – kertvárosi) szerinti besorolás és a lakóterület-bővítés mértékékének szükségessége.

A település belterületének nyugati, délnyugati szélén, valamint az északi részén lévő jelenleg beépítetlen területeket a hatályos Településrendezési terv távlati fejlesztésként lakóterületnek jelöli. Indokoltsága a Debrecenből való kevés számú kitelepedést tekintve felülvizsgálandó.

Az Olimpia utcától délre eső lakóterület-fejlesztés nem zavaró hatású kereskedelmi szolgáltató gazdasági területté alakítandó. Ehhez feltétel az Olimpia utca kikötése a 47-es sz. főútra, közúti-, vasúti csomópontjának kialakítása.

Gazdasági területek:

A hatályos Településszerkezeti terv három féle gazdasági területet különböztet meg Sárándon:

- ipari gazdasági területet,
- kereskedelmi szolgáltató területet,
- mezőgazdasági gazdasági területet.

Ipari gazdasági területek a hatályos rendezési tervben csak a leírásban szerepelnek, kijelölt terület nem található a Településszerkezeti terven. Az ellentmondás javítandó.

A kereskedelmi szolgáltató területetek a Bagosi út mentén és a 47. sz. főút mentén kerültek kijelölésre. Tartalék területként jelentkeznek, mert a kijelölt terület nagy része jelenleg még beépítetlen. Megtartásuk indokolt, megközelítésük, elhelyezkedésük révén a legalkalmasabb színterei a gazdaságfejlesztésnek, új telephelyek betelepülésének, vállalkozások létesítésének.

Új kereskedelmi szolgáltató gazdasági területek kijelölésére még az Olimpia utcától délre eső területeken nyílik lehetőség.

Az előzőekben már említésre került, hogy a mezőgazdasági gazdasági területeket az OTÉK előírásaival összhangban átsorolni szükséges különleges területfelhasználási kategóriába.

Különleges területek:

Különleges területfelhasználású területként jelenik meg a belterületen a temető, a sportpálya és a Hajdú Family Park idegenforgalmi célú területe. Bővítésük a hatályos rendezési tervben foglaltaknak megfelelően tervezett és indokolt.

Zöldterületek, közparkok

A hatályos Településrendezési tervben csak egy közpark jelenik meg, de ezen kívül még három közparkot szerepeltetni szükséges a fontosságuk miatt. Ilyen a Nagy utca északi teresedésében álló Petőfi Park, a Nagy utca déli teresedésében lévő térburkolattal, kopjafával ellátott 1956-os emlékpark és a Nagy utca – Olimpia utca – Petőfi S. utca által közrezárt háromszögben lévő Trianon emlékpark és közpark. A jelölésre váró mindhárom közpark zöldfelülete rendezett, emlékműveknek ad helyet. Az emlékművek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága által egyedi tájértékeknek számítanak.

3.3. ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEK ÉS A VÉDETTSÉG BEMUTATÁSA, JAVASLATOK AZ ÖRÖKSÉG VÉDELMÉRE ÉS AZ ÖRÖKSÉGI ÉRTÉK ALAPÚ, FENNTARTHATÓ FEJLESZTÉSRE

Az épített örökség megőrzése fontos tényező, hiszen a jövő generációja számára őrzi a múlt értékeit.
A település rendezési tervéhez korábban készült örökségvédelmi tanulmány, ami többek között kijelölte a helyi védelemre érdemes építményeket és a védendő településszerkezetet, bizonyos utcákra pedig kiemelt utcaképi védelmet javasolt. A tanulmány által javasolt építmények jegyzéke a településfejlesztési koncepció készítésének alkalmával felülvizsgálatra került. A településfejlesztési koncepcióval együtt megújult a község örökségvédelmi tanulmánya.

3.3.1. Az épített környezet védendő értékei

3.3.1.1 Az épített környezet országos jelentőségű védendő értékei

A Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság nyilvántartási hatóságának 2017. februári adatszolgáltatása alapján az alábbi műemlék érinti Sáránd területét:

- Műemlék: Református templom (Sáránd, Nagy utca 46.)

Helyrajzi szám:	1
Törzsszám:	11270
Azonosító szám:	12031

- A református templom műemléki környezete

Helyrajzi szám:	184, 199, 198, 195, 194, 191, 183, 190, 3, 4/2, 4/1, 154/2, 7/5, 7/6, 12, 13, 17, 290, 291, 356, 154/46, 39, 44, 45, 293, 1, 16, 14, 15, 294/2, 292/2, 292/1
Törzsszám:	11270
Azonosító szám:	12791

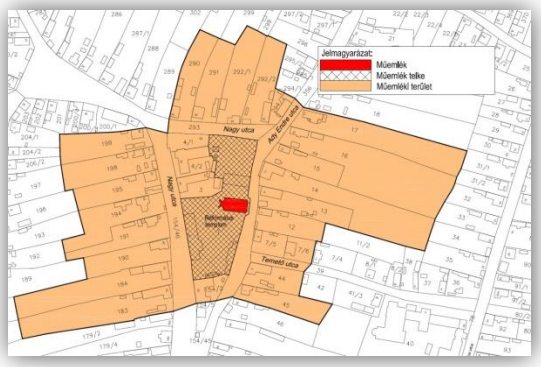

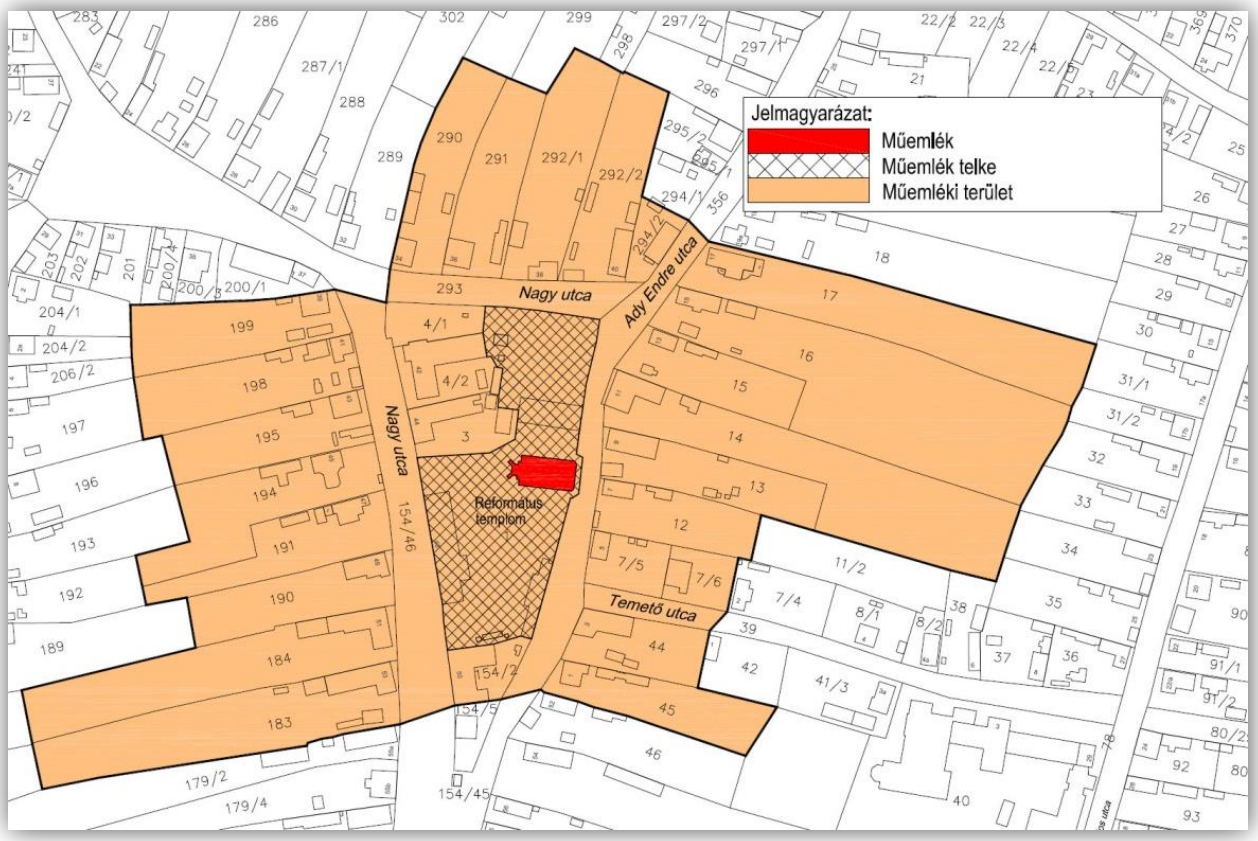

Országosan védett műemlék (Református templom) és műemléki környezete

3.3.1.2 Az épített környezet helyi jelentőségű védendő értékei

A helyi védelem célja a településnek és környezetének, valamint az ott található értékes építészeti, táji, valamint az épített környezettel összefüggő természeti elemek jellegzetességének, hagyományos megjelenésének megőrzése.

Ezért az épített környezet helyi jelentőségű védendő értékeit úgy vettük figyelembe, hogy az gondoskodjon a területi és az egyedi értékvédelemről is.

- **Településképi jelentőségű útvonalak, közterületek**

Településképi szempontból kiemelt jelentőségű területnek minősülnek Sáránd településképi jelentőségű útvonalai és közterületei, valamint ezek mentén az utcaképet alkotó, a közterületre néző épületek, építmények homlokzatai.

A településképi jelentőségű útvonalak a Nagy utca, Kossuth L. utca, Ady E. utca, Rákóczi F. utca, Holló L. utca, Petőfi S. utca, Olimpia utca mellékelt ábrán megjelölt szakaszai.

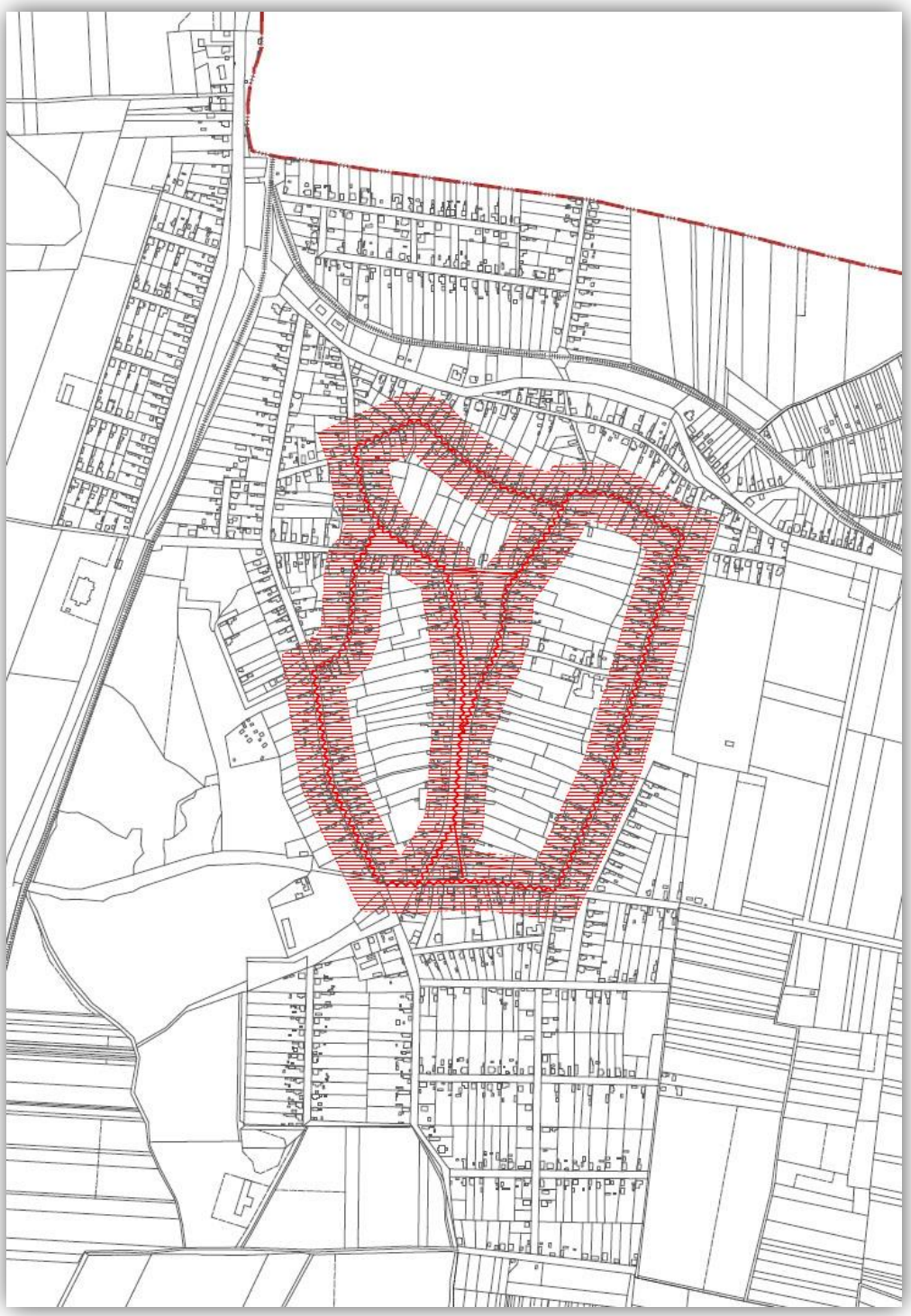

Nagy utca

Ady E. utca

Kossuth L. utca

Olimpia utca és Petőfi S. utca

- **Helyi értékvédelmi terület**

Sáránd helyi értékvédelmi területe a Kossuth L. utca, Ady E. utca, Rákóczi F. utca, Nagy utca, Holló L. utca, Petőfi S. utca, Olimpia utca által határolt terület. A terület a település szívében helyezkedik el, és a történeti településmagot határolja körbe.

A terület őrzi a hagyományos településszerkezetet, utcahálózatot, telekrendszert, és itt találhatóak Sáránd azon hagyományos népi lakóépületei, melyek őrzik a település múltját, karakterét meghatározó arculatát.

A terület karakterének meghatározója a széles főutca a Nagy utca és annak tölcséres teresedései, melyben közparkok foglalnak helyet. A terület központjában egy háromszög alakú terület áll, melyben a településközpont intézményei és a Református templom foglalnak helyet.

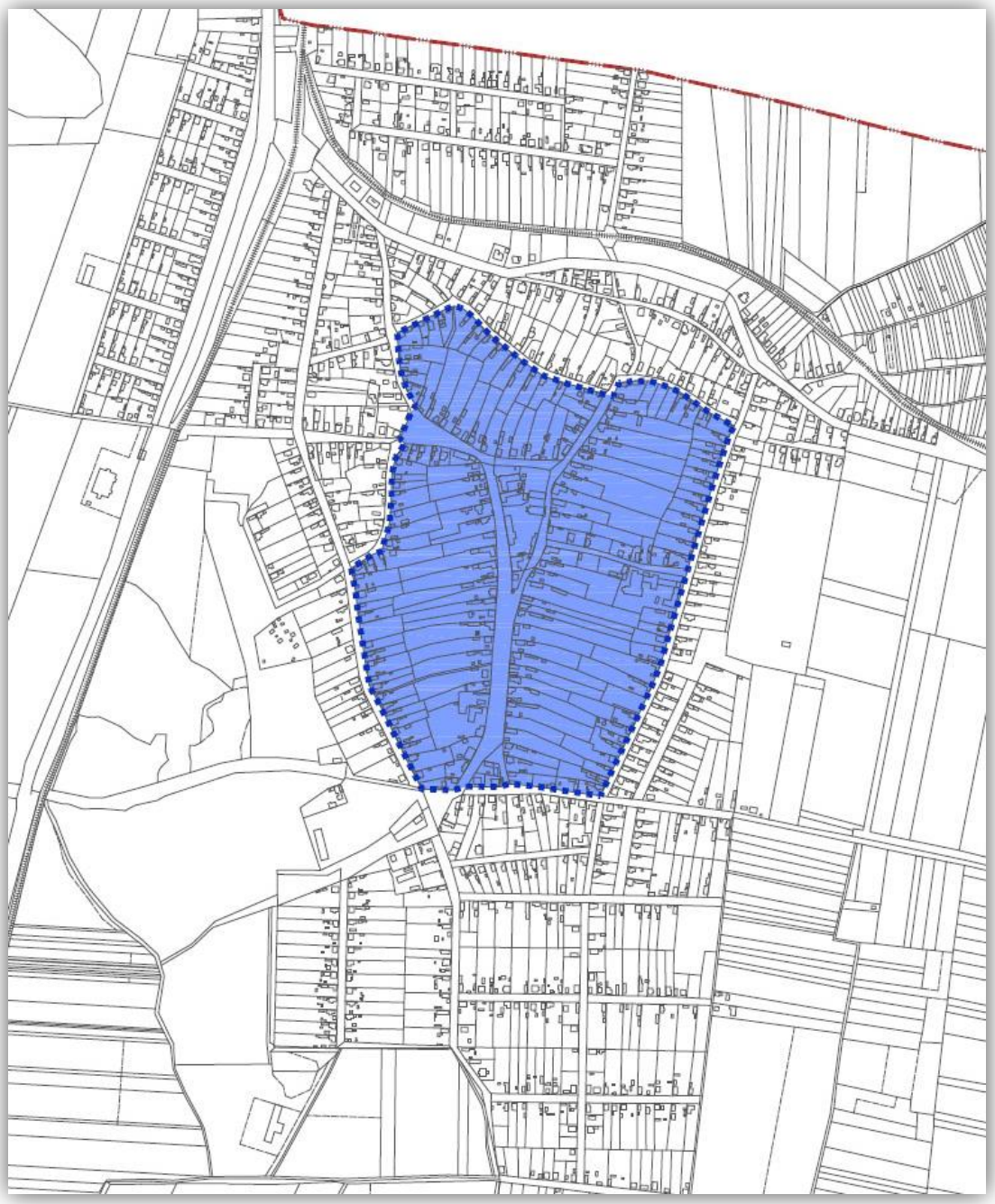

- **Helyi egyedi védelemre érdemes építmények:**

Egyedi védelem típusa	Érintett építmény		
	Védettség jelölése	Utca, házszám, (helyrajzi szám)	Építmény típusa
Kiemelt helyi értéket képviselő építmények	He-k-1	Nagy u. 72. (63/3 hrsz.)	lakóház, nyári konyha, és kapuzat
	He-k-2	Olimpia u. 9. (140/1 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-k-3	Ady E. u. 25 (21 hrsz.)	lakóház, kapuzat, utcafronti terménytároló
	He-k-4	Ady E. u. 15. (16 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-k-5	Holló László u. (219 hrsz.)	lakóház és kapuzat
Helyi értéket képviselő építmények	He-1	Nagy u. 14. (280 hrsz.)	lakóház, kapuzat, utcafronti terménytároló
	He-2	Nagy utca 18. (282 hrsz.)	nyári konyha, kerítés és kapuzat
	He-3	Nagy u. 21. (244 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-4	Nagy u. 40. (292/2 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-5	Nagy u. 48. (1 hrsz.)	intézményi épület
	He-6	Nagy u. 51. (184 hrsz.)	kapuzat
	He-7	Nagy u. 53. (183 hrsz.)	lakó és melléképület, kapuzat
	He-8	Nagy u. 55. (179/2 hrsz.)	lakóház
	He-9	Nagy u. 57. (178/5 hrsz.)	kapuzat
	He-10	Nagy utca 62. (54 hrsz.)	lakóház
	He-11	Nagy u.64. (56 hrsz.)	melléképületek
	He-12	Nagy u.66. (57 hrsz.)	oldalsó és hátsó melléképületek, kapuzat
	He-13	Nagy u. 74. (67 hrsz.)	utcafronti terménytároló
	He-14	Nagy u.82. (74 hrsz.)	lakó és melléképület, kapuzat
	He-15	Ady E. u. 8. (296 hrsz.)	lakóépület
	He-16	Ady E. u. 11. (14 hrsz.)	lakóház
	He-17	Petőfi u. 29. (232/4 hrsz.)	lakó és melléképület
	He-18	Petőfi u. 34. (177 hrsz.)	kapuzat
	He-19	Petőfi u. 56. (160 hrsz.)	kapuzat, melléképületek
	He-20	Petőfi u. 59. (231/20 hrsz.)	lakóépület, kukoricagóré
	He-21	Petőfi u. 77. (154/8 hrsz.)	kapuzat
	He-22	Olimpia u.1. (147 hrsz.)	kapuzat
	He-23	Olimpia u.8. (75 hrsz.)	utcafronti terménytároló
	He-24	Rákóczi u. 13. (307 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-25	Rákóczi u. 17. (305 hrsz.)	lakóház
	He-26	Rákóczi u. 18. (327/4 hrsz.)	kapuzat
	He-27	Kossuth L. u. 14. (80/24 hrsz.)	kapuzat és melléképület
	He-28	Kossuth L. u. 43. (60 hrsz.)	főépület és kapuzat

A Kiemelt helyi értéket képviselő építmények és a Helyi értéket képviselő építmények bemutatására értékleltár készült, mely jelen Településfejlesztési koncepció mellékletében szerepel.

A kiemelt helyi értékeket és helyi értékeket képviselő építmények elhelyezkedését Sárándon az alábbi ábra mutatja:

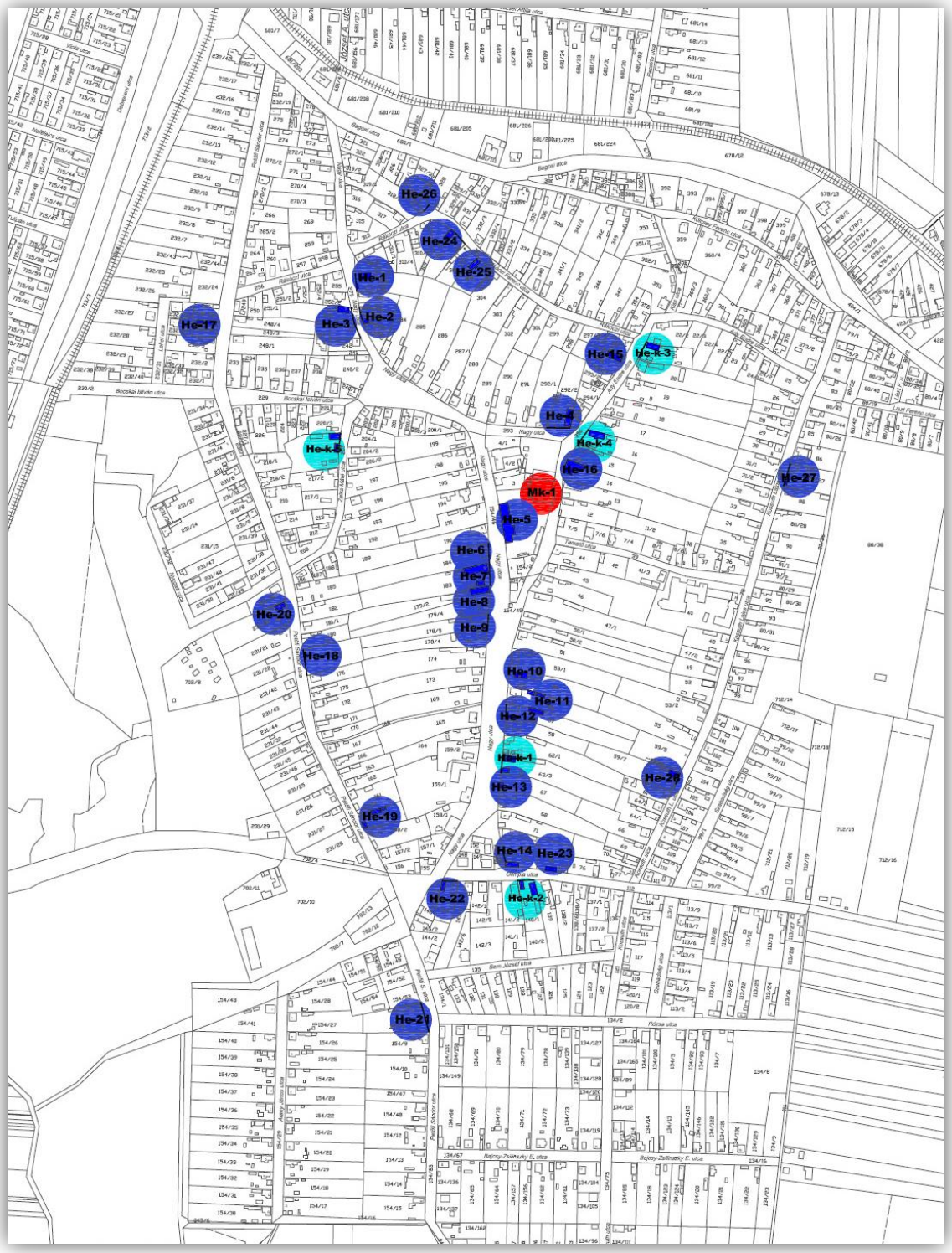

(piros jel: műemlék, világos kék jel: kiemelt helyi érték, kék jel: helyi érték)

Kiemelt helyi értéket képviselő épületek az alábbiak:

Dávid-porta - Nagy utca 72. (63/3 hrsz.)

Olimpia utca 9. (140/1 hrsz.)

Ady E. utca 25. (16 hrsz.)

Ady E. utca 15. (16 hrsz.)

Holló L.utca 3. (219 hrsz.)

Helyi értéket képviselő épületek az alábbiak:

Nagy utca 14. (280. hrsz.)

Nagy utca 18. (282 hrsz.)

Nagy utca 21. (244 hrsz.)

Nagy utca 40. (292/2 hrsz.)

Nagy u. 48. (1 hrsz.)

Nagy utca 51. (184 hrsz.)

Nagy utca 53. (183 hrsz.)

Nagy u. 55. (179/2 hrsz.)

Nagy u. 57. (178/5 hrsz.)

Nagy u. 62. (54 hrsz.)

Nagy u. 64. (56 hrsz.)

Nagy u. 66. (57 hrsz.)

Nagy u. 74. (67 hrsz.)

Nagy u. 82. (74 hrsz.)

Ady E. u. 8. (67 hrsz.)

Ady E. u. 11. (14 hrsz.)

Petőfi S. utca 29. (232/4 hrsz.)

Petőfi u. 34. (177 hrsz.)

Petőfi S. utca 56. (160 hrsz.)

Petőfi S. utca 59. (231/20 hrsz.)

Petőfi S. utca 77. (154/8 hrsz.)

Olimpia u. 1. (147 hrsz.)

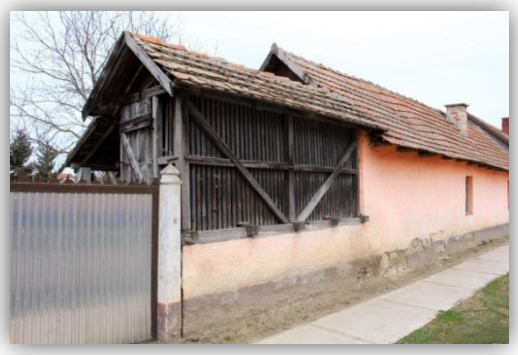

Olimpia u. 8. (75 hrsz.)

Rákóczi u. 13. (307 hrsz.)

Rákóczi u. 17. (305 hrsz.)

Rákóczi u. 18. (327/4 hrsz.)

Kossuth L. utca 14 (80/24 hrsz.)

Kossuth L. utca 43 (60 hrsz.)

3.3.2 A természeti környezet védendő értékei

3.3.2.1 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett területek, -értékek

- **Bihari-sík Tájvédelmi Körzet**

  Sáránd területén érintett ingatlanok helyrajzi számok szerint: 070/a, 078/a-b, 080/1a-b, 094/f-h, 096/d-f.

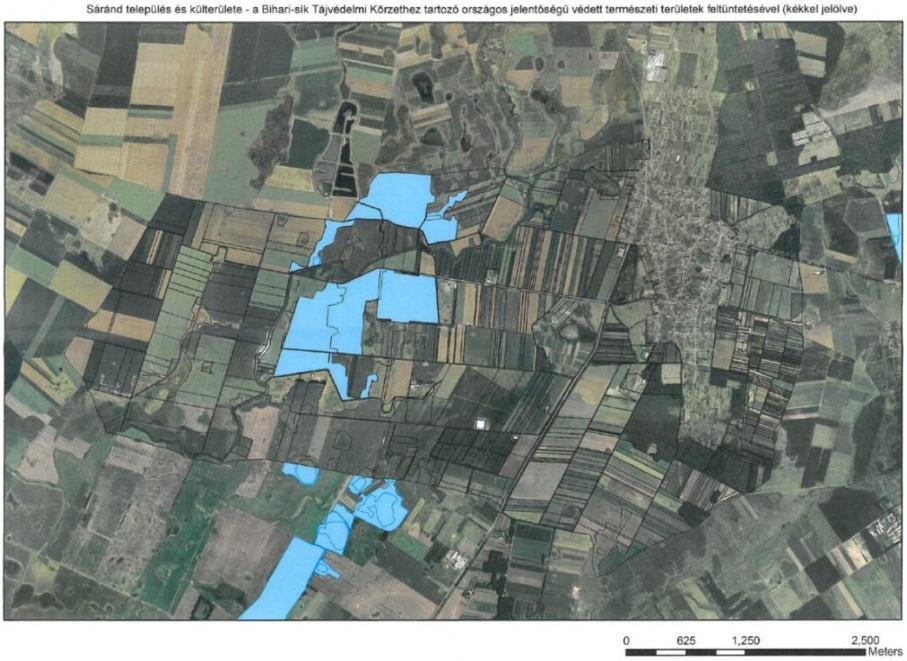

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényt kell a fenti területek tervezésekor alkalmazni.

- **Kunhalmok**

  Kunhalmok elhelyezkedése Sáránd területén helyrajzi számok szerint: 038/4 /12, 052/2, 075/11 /19 /20 /28 /29, 086/28, 093/2, 096/15 /17 /21 /22 /23, 0107/21 /22, 0112/5

  Kunhalmok elnevezései: Kornyó-halom, Baksa-halom, Tekeresi erdős-halom, Lénárd-halom, Szabó-halom, Török-domb, Határ-halom, Szarka-halom, Tekeres-halom, Tornyos-halom és Z. Gyöngyi-halom.

Védelmükről gondoskodni kell, be kell tartani a természet védelméről szóló törvény előírásait.

- **Az európai közösségi jelentőségű Natura 2000 hálózat elemei Sáránd területén:**

  A Natura 2000 hálózathoz tartozó területekre vonatkozóan be kell tartani az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendeletben foglaltakat.

  A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén található **kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek** Sáránd területén a **Derecske-konyári gyepek** (HUHN20009), melynek helyrajzi számai az alábbiak:

  037/100b, 037/101b, 037/101c, 037/98b, 037/99b, 052/8, 052/51c, 052/51f, 052/51g, 054/2, 056/2, 056/3c, 056/3d, 056/3f, 056/4b, 056/4c, 056/4d, 056/4g, 056/4h, 056/5c, 056/5d, 056/5g, 056/5k, 056/6c, 056/6h, 069, 070/6, 070/7, 070/8, 070/9, 070/10, 070/11, 070/12, 070/1a, 070/5b, 076/1, 077, 078/1, 078/2, 078/3, 078/4, 078/5, 079/4, 079/5, 079/6, 079/7, 079/3b, 080/2, 080/3, 080/4, 083/6, 083/13, 083/14b, 083/20b, 083/21b, 083/25b, 083/26a, 083/2b, 084, 085/13, 085/14d, 085/14g, 086/32, 086/38, 086/31b, 086/33b, 094/4, 095, 096/14, 096/31, 096/32, 096/33, 096/35, 096/5b, 099, 0101, 0102/1, 0102/2, 0103, 0104/17b

Sáránd település és külterülete - a Natura 2000 hálózatba tartozó területek feltüntetésével (narancssárga sávozással jelölve)

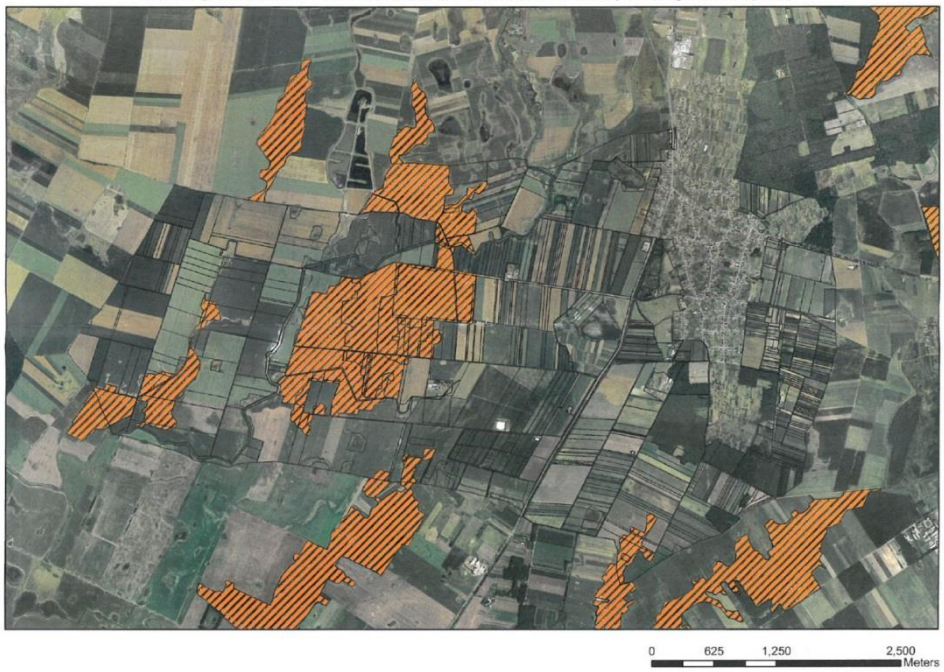

Védelmükről gondoskodni kell, be kell tartani a természet védelméről szóló törvény és a 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásait.

A Natura 2000 területek esetében az EU-s irányelvek alapján hatásbecslést kell végezni, és csak akkor járulhat hozzá a természetvédelmi hatóság a tervezett tevékenységhez, ha az nem ellentétes a Natura2000 terület kijelölésének céljaival.

3.3.2.2 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat áll a kiemelten védendő magterületekből és az ezeket összekötő zöldfolyosók hálózatából az ökológiai folyosókból, valamint a pufferterületekből.

Sáránd közigazgatási területén az Országos Ökológiai Hálózat magterülete és ökológiai folyosó található. A 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési terv szabályozza azok ökológiai hálózat által érintett területek használatát.

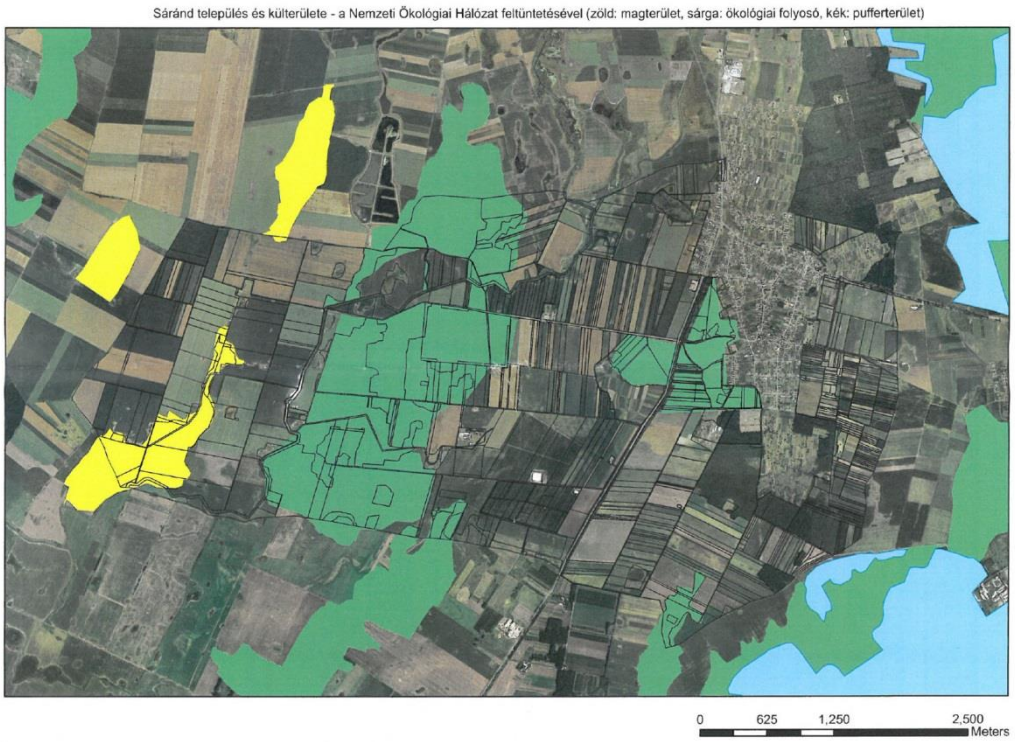

Zöld színnel az ökológiai magterület, sárga színnel az ökológiai folyosó

3.3.2.3 Természetközeli területek

Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet 6. § (3) bekezdése szerint a beépítésre nem szánt területek között meg kell különböztetni a természetközeli területeket, mint területfelhasználási egységeket.

Ugyanezen rendelet (OTÉK) 30/A§ (1) bekezdés értelmében a mocsár, nádas és a sziklás terület természetközeli területnek minősülnek. Ugyanezen paragrafus (2) bekezdése értelmében a természetközeli területeken épületet elhelyezni nem lehet.

Javaslat:

A tájhasználat elemzését a táji és természeti adottságok fejezetben (3.1.5. pontban) értékeljük, és a javaslatok is ott szerepelnek.

3.3.2.4 Természeti területek

Természeti területnek minősülnek a természetközeli állapotban lévő, magukat önszabályozó, emberi beavatkozás mentesen fenntartó, fennmaradó erdő, gyep, nádas művelési ágú termőföldek, a művelés alól kivettként nyilvántartott földterületek, ha nem építmény elhelyezésére szolgálnak, és a mező- és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterületek. (1996. évi LIII. törvény) Sáránd területén a helyi természetvédelmi területek még nem kerültek meghatározásra.

3.3.2.5 Érzékeny természeti területek

A 2/2002. (I.23.) KöM-FVM együttes rendelet alapján Sáránd község közigazgatási területe II. Fontos Érzékeny Természeti Területnek minősül, a Bihari-sík Érzékeny Természeti Terület részét képezi.

3.3.2.6 Egyedi tájértékek

Sáránd község esetében a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság által elvégzett felmérés alapján a következő egyedi tájértékek kerültek felvételezésre:

Név	EOV-X	EOV-Y	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Kétgémű kút	844222	231627		Ma már csak a kút található meg, a víz kiemelését szolgáló két gém már nyomaiban sincs meg. A kút átmérője 4 m, téglával bélelt.
A Nyírség homokbuckáinak DNy-i nyúlványa	844423	231831	A településtől Ny-DNy-i irányban	A Nyírség DNy-i irányban legutolsó nyúlványa, homokbuckás felszíni formákkal. A homokbuckák kiterjedése mintegy 10 ha.
Gyurgyalag- és partifecske telepek	844464	231841	A településtől Ny-DNy-i irányban, több helyen pontszerűen	A mintegy 10 ha kiterjedésű homokbuckás területen a korábbi anyagnyerő helyek meredek falában, vagy természetesen feltáruló homokfalakban vegyes (gyurgyalag, partifecske) költőtelepek találhatóak.
Népi lakóház	844817	232031	Nagy utca 76.	Bár jelenlegi küllemében nem tűnik különösebben értékes épületnek, így is őrzi a módos parasztház eredeti szerkezetét, hatalmas háromosztatú pincéjét.
Kerítésbe épített góré	844818	232041	Nagy utca 74.	A településre és a Biharra jellemző megoldást tükröz a kerítés síkjába épített góré.
Kapu	844829	232072	Nagy utca 72.	A térségre jellemző szerkezetű „fedeles" kapu, amelyet kőből/téglából építettek, a nyíló szárny fából készült.
Népi lakóház	844829	232170	Nagy utca 62.	Agroturisztikai célokra felújított porta, amelynek lakóépület része őrizte meg minden szempontból az eredeti arculatát. A pályázati követelmények miatt térkövezés, akadálymentes közlekedést biztosító szerkezetek kerültek kialakításra, melyek nem tekinthetőek autentikusnak.
Gólyafészek	844824	232189	Nagy utca 60. előtt	Villanyoszlopra rakott gallyfészek
Népi lakóház	844816	232239	Nagy utca 57.	Hagyományos szerkezetű és zömmel hagyományos anyaghasználatot mutató parasztház. Sajnos az oromzatot palával burkolták be. Az egyik legfőbb értéke, hogy a településen és a térségben egykor igen elterjedt polgári cseréphéjazata még megvan.
Kapu, kerítés	844816	232239	Nagy utca 57.	A településen jelentős számban tevékenykedtek kovácsok a II. világháború előtt. A kerítés, kapuzat a helyben „kunkapunak" nevezett szerkezetet mutat.
Barokk oromzatú népi lakóház	844810	232279	Nagy utca 55.	A ház különlegessége a barokk párta oromzat. A tornácot beüvegezték, de már ez is régen történhetett, mert a maga nemében ez is míves kivitelezésű.

Név	EOV-X	EOV-Y	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Kerítés	844853	232274	Nagy utca 54.	A településen jelentős számban tevékenykedtek kovácsok a II. világháború előtt. A 19. szd. végétől a tehetősebbeknek kovácsoltvas kerítést készítettek. Ezen kerítés ennek egyik megmaradt példánya.
Református templom	844883	232385	Nagy utca 46.	A templom historizáló stílusú, impozáns tömegű, épület, a településközpont meghatározó eleme. Elhelyezése szabadonálló, keletelt, egyhajós, Ny-i homlokzati tornyos, egyenes apsziszáródású, kontyolt nyeregtetős épület, összetett formájú törtvonalú toronysisakkal. A torony sarkait harántirányú támfalak erősítik. Hosszhomlokzatain 5 tengelyében félkörív záródású ablakok nyílnak, a déli homlokzat középtengelyében vakablak van. Apszisa háromtengelyes, a középsőben nyíló ajtót egy-egy ablak veszik közre. A templom harmadik bejárata az É-i homlokzat, középtengelyében nyílik. A tengelyeket, a falmezőt tükrökre osztó lizénák választják el egymástól. Az ereszvonal alatt szegmensív-sor húzódik körbe. A tornyot órapárkány zárja, alatta órával. A templom torony alatti bejárata szintén félkörív záródású.
II. világháborús emlékmű	844873	232391	Nagy utca 46.	A templom falán elhelyezett tábla, egy kő obeliszk, és egy kopjafa állít emléket a háborús hősöknek.
„Kunkapu" kiskapu, kapu, kerítés	844892	232479	Nagy utca 40.	A kiskapu tégla kerettel épített, amely oszlopok egyúttal a nagykapu szárnyait is tartják. A kapuszárnyak fából készültek. A kapcsolódó tégla lábazattal és oszlopokkal elválasztott kerítés kovácsoltvas betéteket tartalmaz.
Gólyafészek	844981	232562	Ady E. utca 23. előtt	Villanyoszlopra, fészekemelőre rakott gallyfészek
kapuzat	844919	232471	Ady E. utca 15.	Úgynevezett koporsós kiskapu, nagykapu, kerítés. A kapufák faragott fa oszlopok, a tetejüket a koporsószerűen kialakított szerkezet köti össze. Ezeken és a csatlakozó deszkakapun és kerítésen faragások, fűrészelt díszítések találhatók.
Kapuzat	844993	232579	Ady E. utca 25.	A kiskaputégla kerettel épített, melyek egyúttal a nagykapu szárnyait is tartják. A kapuszárnyak vasból készültek.
Kerítésbe épített góré	844991	232574	Ady E. utca 25.	A településre és a Biharra jellemző megoldást tükröz a kerítés síkjába épített góré.
Körtefa	845003	232573	Ady E. utca 25.	Hatalmas, mintegy 15 m magasra nőtt körtefa.
Magtár, pince	845004	232600	Ady E. utca 27.	Különálló épület eredeti szerkezet és anyaghasználat.

Név	EOV-X	EOV-Y	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Kovácsoltvas kerítés	845014	232617	Ady E. utca 12.	A nagykapu betétlapját már modern anyagúra és sokkal igénytelenebb kivitelűre cserélték, de a kerítéselemek, a kiskapu, valamint a nagykapu keretei még megvannak, továbbá a kerítés szerkezete is követi a 19. szd. végi, 20. szd. eleji hagyományokat.
Népi lakóház tornáca	844644	232656	Nagy utca 14.	A lakóépületet több helyen átalakították, ám a tornáca megőrizte az eredeti szerkezetét. Vakolt, festett, téglaoszlopos és mellvédes.
Góré	844642	232656	Nagy utca 14.	Vakolt, festett tégla/kő tartóoszlopos és lábazatos kerítésbe épített góré
Kovácsoltvas kerítés és vaskapu	844643	232663	Nagy utca 14.	A kiskapu tégla kerettel épített, amely oszlopok egyúttal a nagykapu szárnyait is tartják. A kapuszárnyak vasból készültek. A kovácsoltvas kerítés tartóoszlopai szintén téglából épültek, összhangban a kapuzattal.
Kovácsoltvas kerítés és vaskapu	844640	232628	Nagy utca 21.	A kiskapu tégla kerettel épített, amely oszlopok egyúttal a nagykapu szárnyait is tartják. A kapuszárnyak vasból készültek. A kovácsoltvas kerítés tartóoszlopai szintén téglából épültek, összhangban a kapuzattal.
Népi lakóház bádogteteje	844640	232626	Nagy utca 21.	Jó állapotban fennmaradt bádoggal borított tetejű népi lakóház. A két világháború közötti társadalmi-gazdasági viszonyok lenyomata, ugyanis ebben az időszakban a módosabb gazdák éppen erre az anyagra cserélték le a tetőhéjazatot.
Népi lakóház és porta gyalogos kapuja	844629	232466	Holló L. utca 3.	Vakolt, festett tégla/kő tartóoszlopos fa kiskapu, az áthidaló kereten új cserepezéssel. A csatlakozó rövid kerítéselemek gracilis és formázott műkő oszlopok közé, lábazatra illesztett, tetejükön geometrikus fűrészelt díszítéssel ellátott deszkatáblák vannak.
Vályog magtár	844628	232460	Holló L. utca 3.	A kerítés síkjába épített vakolatlan, festetlen, vályogtéglából épített épület, az utcafrontnak háttal. Az udvar felé nyitott tornácos épület.
Népi lakóház	844629	232464	Holló L. utca 3.	Hagyományos szerkezetű és zömmel hagyományos anyaghasználatot mutató szűkített tornácos cserépfedésű parasztház.
Petőfi emlékpark	844672	232524	Holló L. utca – Bocskai utca, Nagy utca kereszteződése	Kb. 10 m^2-es terméskő emelvényre helyezett monolit terméskő emlékmű, amely mellé kopjafát is elhelyeztek. Az emlékmű a kb. ¼ ha területű un. Petőfi emlékparkban helyezkedik el.
Gólyfészek	844609	232512	Bocskai utca 11.	Villanyoszlopra, fészekemelőre rakott gallyfészek

Név	EOV-X	EOV-Y	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Holló László emléktábla	844654	232507	Holló L. utca 2.	Az emléktábla az utca első lakóházán került elhelyezésre, és a településen szolgáló 1993-ban elhunyt lelkipásztornak állít emléket, csakúgy mint az utca elnevezése, mely korábban Zalka Máté utca volt. A tábla kb. 50-60 cm méretű, fekvő helyzetű márványlap.
Trianon emlékmű és emlékpark	844706	231917	Olimpia utca – Petőfi utca – Nagy utca által közrezárt háromszög alakú terület	A kb. 120 cm magas emlékmű fából (tábla) készült vasszegekkel. Mellette faragott, rönk jellegű padokat helyeztek el. A gondozott parkosított terület nagysága kb. 300 m^2.
Deszka ólak	844947	231928	Olimpia utca 4.	különféle apró- és kisebb lábasjószág elhelyezésére alkalmas deszkafalú ólrendszer. Néhol a cserépfedést hullámpalára cserélték. A szükségletek szerint különböző bővítések kissé esetlegessé teszik a megjelenést, ill. célszerű, de nem igazán esztétikus javítások is látszanak.
Kiskapu	845041	232045	Kossuth utca 43.	A térségre jellemző szerkezetű „fedeles" kapu, amelynek oszlopait kőből/téglából építették, cserepes záródással. A nyíló szárny fából készült.
Népi lakóház	845041	232045	Kossuth utca 43.	Kisebb méretű hagyományos szerkezetű és anyaghasználatú lakóépület, amellyel szervesen egybeépítették a pincét. Tornáca, pincelejárója ép.
Temető	845197	232191		Nagy, mintegy 6 ha kiterjedésű temető összességében rendezett. A modern sírkövek mellett található néhány hagyományos, avagy különlegesebbnek tekinthető sírjel. Néhány csónakfejfás sír is fennmaradt, de három jelentősebb kripta is található a temetőben. Sajnos a műanyag koszorúk, virágok sok helyen csúfítják az összképet, disszonánsak a régi sírjelekkel, elkopva esztétikátlanok.
Borjú-kút	845131	231733	Rózsa utca vége	Feltételezhetően természetes morfológiai adottságokat kihasználva, de jelentős emberi beavatkozás jeleit mutató elmocsarasodott kb. ¼ ha-os, hajdan itatásra szolgáló tó.
Kerítés, kapu	845082	231762	Rózsa utca 2.	A kiskapu tufakő kerettel épített, amely oszlopok egyúttal a nagykapu szárnyait is tartják. A kapuszárnyak vasból készültek. A kovácsoltvas kerítés tartóoszlopai szintén kőből épültek, összhangban a kapuzattal.
Légvédelmi sziréna	844729	231763	Petőfi u. 77. mellett	Mintegy 15 m magas, fém oszlopon elhelyezett félgömb búrával lezárt légvédelmi sziréna.

Név	EOV-X	EOV-Y	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Kerítés, kapu	844728	231773	Petőfi u. 77.	A kiskapu tufakő kerettel épített, amely oszlopok egyúttal a nagykapu szárnyait is tartják. A kapuszárnyak vasból készültek. A kovácsoltvas kerítés tartóoszlopai szintén kőből épültek, összhangban a kapuzattal.
Sárgödör	844084	231925		Feltételezhetően természetes morfológiai adottságokat kihasználva, de emberi beavatkozás jeleit mutató elmocsarasodott kb. 1 ha-os tó/kubikgödör.
Tanya (Város rétje)	842136	232580		Egy deszkahodályból és körülötte fa karámból, továbbá egy pásztorkunyhóból álló tanya. A deszkahodály kissé roskadozó, a tetejét hullámpalára cserélték. A kunyhó is elég elhanyagolt.
Gémeskút	842071	232805		Használaton kívüli, s már szerkezeti elemeiben (pl. ostor, gém, stb.) hiányos gémeskút.
Vadkörtefák	842107	232805		Két vadkörtefa, amelyek a szikes legelőn szolgálnak enyhelyül a jószágoknak.
Vadkörtefák	842215	232760		Két vadkörtefa, amelyek a szikes legelőn szolgálnak enyhelyül a jószágoknak.
Fehér nyár (Populus alba) egyed	844458	233006	Bagosi utca és 47. sz. főút kereszteződése	Kb. 50 éves és kb. 25 m magas fehér nyár egyed, amely a 47. sz. főúttól a falu felé vezető vasúti átjárónál magányosan áll.
Kertség	845047	230649		Kb. 50-60 ha területű, javarészben felhagyott és már elvadult szőlő és gyümölcsös. A terep kisebb nagyobb dombokkal tagolt.
Fráter Tibor tábornok (?) vitézi kúriájának gazdasági épülete	845411	230632		A kúria épület is megvan ugyan, de erősen modernizált, átalakított formában és külsővel. A kapcsolódó területrészen található az eredeti formájában megmaradt gazdasági épület (tároló, kamra, terménytároló). Az épület kő/tégla falazatú, nyeregtetős, cserép héjazattal, deszka oromzattal. Az oldalsó homlokzata tornác jellegű oszlopos kialakítású. A nyílászárók is eredetiek, fából készültek.
Kerítés	844809	232315	Nagy utca 53.	Kovácsoltvas kerítés, a kerítéselemeket masszív kő/tégla lábazat és oszlopok fogják közre. Mind a lábazat, mind az oszlopok festettek.
1956-os emlékpark kopjafával	844800	231999	Nagy utca déli teresedése	Szépen parkosított, térrendezett mintegy 250 m^2-es terület, emlékművel, kopjafával, utcabútorokkal.
Légvédelmi sziréna	844815	232401	Nagy utca 44. előtt	Mintegy 15 m magas, fém oszlopon elhelyezett félgömb búrával lezárt légvédelmi sziréna.
Légvédelmi sziréna	844539	232884	Petőfi u. 4.	Mintegy 15 m magas, fém oszlopon elhelyezett félgömb búrával lezárt légvédelmi sziréna.

Egyedi tájértékek fényképes összefoglalója:

A Nyírség homokbuckáinak DNy-i nyúlványa, felszíni formája

Gyurgyalag és partifecske költőtelepek

Nagy utca 74. kőlábas góréja

Nagy utca 60. előtti gólyafészek

Nagy utca 72. kapu és népi lakóház

Nagy utca 57. népi lakóház és kapu

Nagy utca 55. Barokk oromzatú népi lakóház

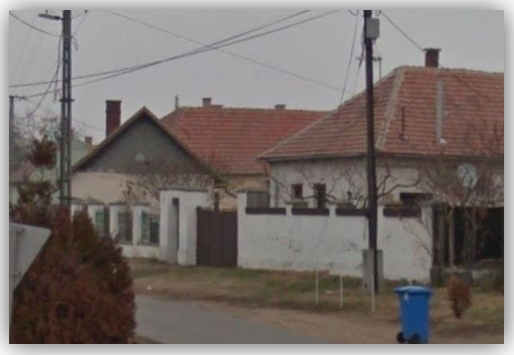

Nagy utca 54. kerítés

Nagy utca 46. Református templom

Nagy utca 46. II. vil. háborús emlékmű

Nagy utca 40. „kunkapu”

Ady E. utca 15. kapuzat

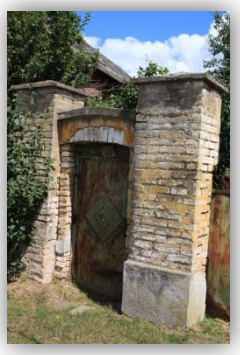

Ady E. utca 25. kapuzat és góré

Ady E. utca 27. magtár és pince

Ady E. utca 12. Kerítés

Nagy utca 14. népi lakóház tornáca, kerítés és kapu, góré

Nagy utca 21. népi lakóház bádogteteje, kapuzat és kovácsoltvas kerítés

Holló L. utca népi lakóház, vályog magtár és kiskapu

Petőfi emlékpark terméskő emlékmű és kopjafa

Holló L. utca Holló László emléktábla

Trianon emlépark emlékmű

Kossuth utca 43. Kiskapu és népi lakóház ép tornáca és pincelejárója

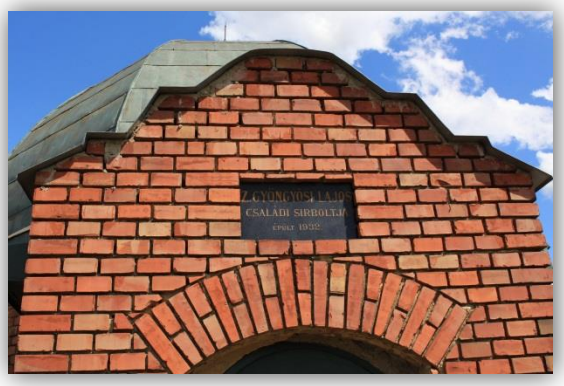

Temetőben található kripta épülete

A temetőben található régi sírjelek, fejfák, csónakfejfás sírok

Rózsa utca vége – Borjú-kút

Petőfi utca 77. Kerítés, kapu

Petőfi u. 77. előtti légvédelmi sziréna

Nagy utca 44. előtti légvédelmi sziréna

Bagosi utca – 47. sz. főút kereszteződés
Fehér nyárfa

Elmocsarasodott 1ha-os sárgödör
Olimpiai utca vége

Nagy utca 53. kerítés

1956-os emlékpark

3.3.3. Javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésre

A helyi védelemre érdemes épületek értékeinek megőrzése csak úgy valósulhat meg, ha az önkormányzat rendeletet alkot a védelmükre és abban a védett épületek felújítására pályázat keretében támogatást is nyújt.

A rendeletet úgy érdemes megalkotni, hogy az térjen ki az építészeti örökség mindazon elemereire, amely külön jogszabályok alapján nem áll védelem alatt, és amelyet önkormányzat rendeletében helyi települési, építészeti, néprajzi, képző- vagy iparművészeti, ipartörténeti, régészeti értékként védetté kíván nyilvánítani.

A helyi értékvédelmi rendelet magalkotását a településfejlesztési koncepcióhoz készülő megújult Örökségvédelmi hatástanulmány segítheti.

4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI

4. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI

4.1. A KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZER

A község képviselő-testületének alapvető feladata a település természetes és épített környezete állapotának figyelemmel kísérése, védelme, tudatos fejlesztése, a településen lévő, és értéket képviselő településstruktúra és építmények megőrzése. Feladat a továbbá a területfejlesztéssel és területrendezéssel, továbbá a településfejlesztéssel és településrendezéssel kapcsolatos feladatok előkészítése, véleményezése, e területet érintő döntések végrehajtásának ellenőrzése. A község biztosíthatja ezt a megfelelő keretek előteremtésével, valamint szabályozó, rendeletalkotó tevékenységével.

A koncepció és az ebből levezethető projektek megvalósítása során a **döntéshozói szintet Sáránd Képviselőtestülete jelenti**. A döntés-előkészítési feladatokat a Polgármesteri Hivatal adott szervezeti egységei végzik.

A stratégiai menedzsmentet a polgármester és jegyző, és a képviselőtestület alkotja. Fontosabb feladatuk:

- A koncepció és a projektek megvalósításának nyomon követése, elvárt eredmények, hatások értékelése.
- Az operatív menedzsment szint tevékenységének stratégiai szintű felügyelete, céljainak meghatározása, eredményeinek értékelése, szükség esetén korrekció kezdeményezése.

A megvalósítással kapcsolatos döntés-előkészítő feladatokat a Polgármesteri Hivatal szükség esetén külső szakértők bevonásával végzi. Főbb feladatai:

- A községi társadalom és gazdaság igényeinek és lehetőségeinek feltárása, azok változásainak beépítése a projektekbe illetve a fejlesztési koncepcióba.
- A községfejlesztés külső és belső környezetében bekövetkezett változások figyelemmel kisérése, a célokra gyakorolt hatások elemzése.
- A partnerségi egyeztetések szakmai irányítása, felügyelete.
- Szakmai stratégiai szinten a településközi koordináció biztosítása.

A fejlesztések megvalósításának menedzsmentje az operatív menedzsment szervezet. Feladata:

- A partnerségi egyeztetések anyagainak előkészítése, előterjesztése döntés-előkészítésre.
- A döntéshozók részére éves jelentés készítése a projektek megvalósításáról, a változó külső, belső tényezőkről, korrekciókról, társadalmi igények változásáról.
- A megvalósítás folyamatáról a lakosság tájékoztatására (honlap, helyi újság) alkalmas információk összeállítása, évente legalább egyszer, jelentősebb változások esetén többször is.

A településfejlesztési koncepció megvalósítása olyan **szervezeti együttműködést igényel**, amely biztosítja a koncepció folyamatos monitoringját és a visszacsatolási lehetőséget.

Javasolt az esedékes pályázatokhoz, programokhoz kapcsolódva az önkormányzat részéről egy olyan szervezet vagy csoport létrehozása, mely figyelemmel kíséri azon pályázatokat, programokat, melyek a település szempontjából beilleszthetők a koncepcióban rögzített fejlesztési elképzelésekbe.

A koncepció megvalósulása érdekében folyamatosan nyomon kell követni a fejlesztések megvalósulását, az elért eredményeket elemezni és értékelni kell. A településfejlesztés társadalmi, gazdasági és szabályozási környezetét figyelemmel kell kísérni, és a külső feltételrendszer változásainak koncepcióra gyakorolt hatását elemezni szükséges. Ezen feltételek változásának visszacsatolását meg kell valósítani a koncepcióba.

A monitoring számos komplex feladatot foglal magában, az adatgyűjtéstől a koncepció esetleges szükséges módosításáig. A településfejlesztési koncepcióban meghatározott

fejlesztések nyomonkövetése, valamint az időközi felülvizsgálatok elvégzése szintén a képviselő-testületének feladata.

A monitoringnak folyamatosnak kell lennie annak érdekében, hogy a településfejlesztési koncepcióban meghatározott célok a kitűzött időtáv végére megvalósulhassanak.

A célok megvalósítását azok az önkormányzati tevékenységek jelentik, melyek segítik a fő célkitűzések megvalósítását és támogatják a fejlesztési célokat.

Ezen eszközök a következők lehetnek:

- Településszerkezeti tervben jelölt fejlesztések megvalósulása,
- A szabályozási tevékenységek (pl: út szélesítés, új út nyitás megvalósítása),
- Új fejlesztés esetén településfejlesztési megállapodás a befektetővel,
- Befektetők bevonása, esetleges együttműködés,
- Pályázatok,
- Helyi adókedvezményekkel a munkahelyteremtő vállalkozások letelepedésének elősegítése,
- Fiatalok letelepedésének ösztönzése (pl.: első lakáshoz jutási támogatás),
- Önkormányzati tulajdonú telekértékesítések támogatási rendszere (letelepedés ösztönzése érdekében lakásépítéshez kötötten),
- Önfenntartás érdekében önkormányzati beruházások és a közmunka- és startmunka program folytatása,
- Marketing tevékenység.

4.2. JAVASLAT A VÁLTOZÁSOK NYOMON KÖVETÉSÉRE, A FELÜLVIZSGÁLAT RENDJÉRE

A hosszútávra szóló koncepciót az önkormányzat a megállapításról szóló döntés mellékleteként fogadja el.

A településfejlesztési koncepcióban foglaltak megvalósulásának folyamatos nyomon követése, felülvizsgálata elsősorban a község érdeke. A monitoring célja felhívni a döntéshozók és a megvalósításért felelős szervezetek figyelmét a céloktól való esetleges eltérésre és összegezni az elvégzett feladatokat.

A Településfejlesztési koncepciót a megfogalmazott fejlesztési célok érvényesülése érdekében évenként szükséges áttekinteni. Meg kell vizsgálni, hogy milyen lépések történtek a koncepció célkitűzésinek elérésére. Az **évenkénti áttekintés** során felmerült változtatási igényeket folyamatosan rendszerezni és értékelni kell. Az értékelésnél meg kell vizsgálni a változtatási igények társadalmi, gazdasági, műszaki valamint környezeti vonatkozásait, figyelembe kell venni a felmerült lakossági igényeket, valamint a jogszabályi környezet változásából eredő kötelezettségeket.

A **Településfejlesztési koncepció** időtávlata alatt a Településfejlesztési koncepció szükség esetén kiegészíthető, **módosítható**, igazodva az adódó pályázati lehetőséghez, megváltozott fejlesztési elképzelésekhez. A változtatásokat ilyen esetben meg kell indokolni és a koncepciót a Képviselőtestületnek újra jóvá kell hagyni.

A **teljes koncepció felülvizsgálata**, aktualizálása a településszerkezeti eszközökkel együtt 10 évente javasolt, ekkor a fejlesztési irányokat felül kell vizsgálni, szükség esetén új fejlesztési célokat kell megfogalmazni. Az aktualizálást az időközben elkészült felmérések, legfrissebb statisztikai adatok, egyéb új információk ismerete, illetve a koncepció megvalósulási folyamataiból levonható következtetések alapján szükséges elvégezni.

Figyelemmel kell kísérni a külső környezet változásait, amellyel szükség esetén összhangba kell hozni a célkitűzéseket, illetve azok megvalósulási eszközeit.

Ki kell értékelni a már végrehajtott feladatok eredményeit, különös tekintettel a pályázati úton megvalósított fejlesztések esetében.

A **településfejlesztési feladatok teljesítéséről** a közmeghallgatáson a polgármester évente beszámolót tart a község polgárainak. A közvélemény folyamatos tájékoztatása a helyi sajtón keresztül, illetve a helyben szokásos módon, a községi honlapon és a hirdetőtáblákon elhelyezett közlemények útján valósul meg.

1.SZ. MELLÉKLET: ÉRTÉKLELTÁR

1. SZ. MELLÉKLET

Egyedi védelem típusa	Érintett építmény		
	Védettség jelölése	Utca, házszám, (helyrajzi szám)	Építmény típusa
Országos értéket képviselő építmény	Mk-1	Nagy u. 46. (1 hrsz.)	Református templom és műemléki környezete
Kiemelt helyi értéket képviselő építmények	He-k-1	Nagy u. 72. (63/3 hrsz.)	lakóház, nyári konyha, és kapuzat
	He-k-2	Olimpia u. 9. (140/1 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-k-3	Ady E. u. 25 (21 hrsz.)	lakóház, kapuzat, utcafronti terménytároló
	He-k-4	Ady E. u. 15. (16 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-k-5	Holló László u. (219 hrsz.)	lakóház és kapuzat
Helyi értéket képviselő építmények	He-1	Nagy u. 14. (280 hrsz.)	lakóház, kapuzat, utcafronti terménytároló
	He-2	Nagy utca 18. (282 hrsz.)	nyári konyha, kerítés és kapuzat
	He-3	Nagy u. 21. (244 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-4	Nagy u. 40. (292/2 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-5	Nagy u. 48. (1 hrsz.)	intézményi épület
	He-6	Nagy u. 51. (184 hrsz.)	kapuzat
	He-7	Nagy u. 53. (183 hrsz.)	lakó és melléképület, kapuzat
	He-8	Nagy u. 55. (179/2 hrsz.)	lakóház
	He-9	Nagy u. 57. (178/5 hrsz.)	kapuzat
	He-10	Nagy utca 62. (54 hrsz.)	lakóház
	He-11	Nagy u.64. (56 hrsz.)	melléképületek
	He-12	Nagy u.66. (57 hrsz.)	oldalsó és hátsó melléképületek, kapuzat
	He-13	Nagy u. 74. (67 hrsz.)	utcafronti terménytároló
	He-14	Nagy u.82. (74 hrsz.)	lakó és melléképület, kapuzat
	He-15	Ady E. u. 8. (296 hrsz.)	lakóépület
	He-16	Ady E. u. 11. (14 hrsz.)	lakóház
	He-17	Petőfi u. 29. (232/4 hrsz.)	lakó és melléképület
	He-18	Petőfi u. 34. (177 hrsz.)	kapuzat
	He-19	Petőfi u. 56. (160 hrsz.)	kapuzat, melléképületek
	He-20	Petőfi u. 59. (231/20 hrsz.)	lakóépület, kukoricagóré
	He-21	Petőfi u. 77. (154/8 hrsz.)	kapuzat
	He-22	Olimpia u.1. (147 hrsz.)	kapuzat
	He-23	Olimpia u.8. (75 hrsz.)	utcafronti terménytároló
	He-24	Rákóczi u. 13. (307 hrsz.)	lakóház és kapuzat
	He-25	Rákóczi u. 17. (305 hrsz.)	lakóház
	He-26	Rákóczi u. 18. (327/4 hrsz.)	kapuzat
	He-27	Kossuth L. u. 14. (80/24 hrsz.)	kapuzat és melléképület
	He-28	Kossuth L. u. 43. (60 hrsz.)	főépület és kapuzat

Műemlék és műemléki környezet	
Mk-1: Református templom és műemléki környezete	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 46.
Műemlék hrsz.:	1
Műemléki környezet hrsz.:	184, 199, 198, 195, 194, 191, 183, 190, 3, 4/2, 4/1, 154/2, 7/5, 7/6, 12, 13, 17, 290, 291, 356, 154/46, 39, 44, 45, 293, 1, 16, 14, 15, 294/2, 292/2, 292/1
EOV koordináták:	Y: 844875
	X: 232396
Törzsszám:	11270
Azonosító:	12031 (műemlék), 12791 (műemléki környezet)

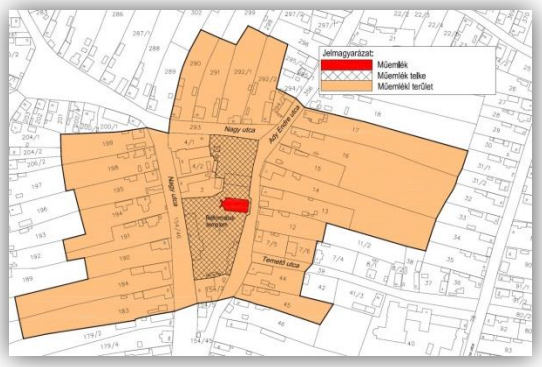

Helyszínrajz

Légifotó

A romantikus stílusú református templom 1866 és 1868 között épült Vécsey Imre tervei alapján. Az égetett téglából épített templom kelet–nyugati tengelyű, egyhajós épület, kontyolt nyeregtetővel. A hajó keleti vége egyenes, apsziszáródású. Nyugati homlokzatához 30 méter magas torony kapcsolódik. A tornyot két oldalról rézsútos elhelyezkedésű, hatalmas támpillér erősíti. A toronysisak összetett formájú, törtvonalas. Az egész templom falsávokkal szakaszokra osztott, melynek tükreiben vannak a szemöldökíves, félköríves záródású ablakok, illetve vakablakok. A mezők felső részén fogrovatos párkány található.

A belső tér 10×20 méteres. Korábban vakolt mennyezete és a templommal egyidős, szürkéskékre festett berendezése volt: padok (440 ülőhellyel), szószék, úrasztala, két fakarzat.

Az orgonát, mely a templomhajó keleti végében helyezkedik el, Angster József építette 1893-ban. A templomtoronyban két harang található, a kisebbik 246 kg-os, Hilzer Ignác öntötte 1874-ben, a nagyobbik 352 kg-os, Szlezák László öntötte 1923-ban. A szószéket és az úrasztalát népi iparművész által hímzett úri hímzéses terítők díszítik.

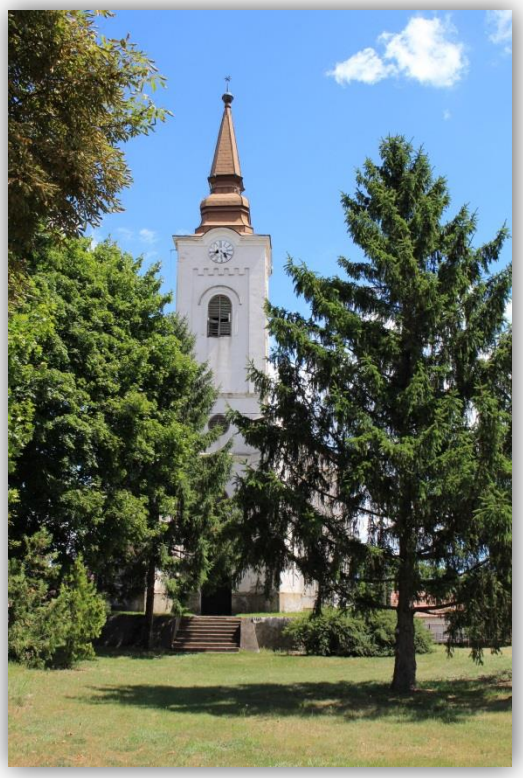

Kiemelt helyi értéket képviselő épületek	
He-k-1: Dávid-porta (főépület, nyári konyha, kerítés és kapuzat)	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 72.
Hrsz.:	63/3
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.403822
	keleti hosszúság: 21.629161
EOV koordináták:	Y: 844823
	X: 232085
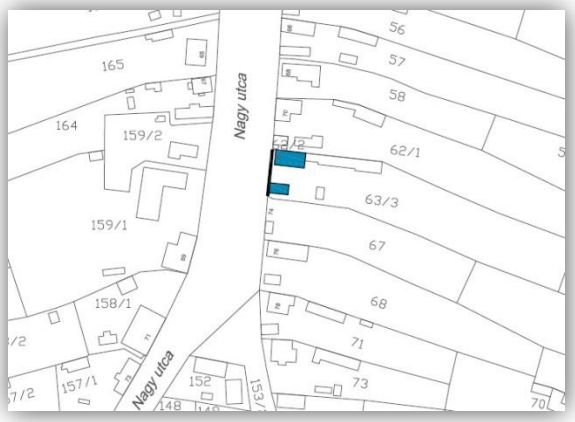	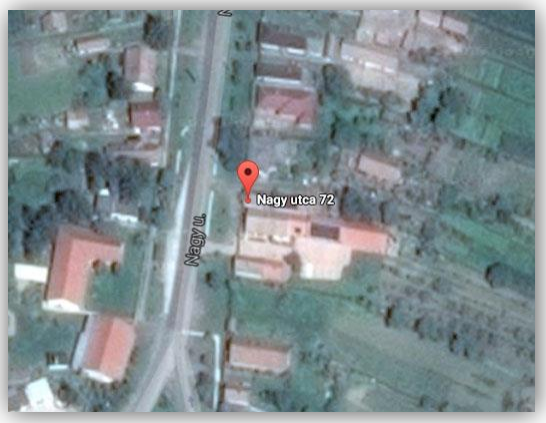
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek: a lakóépület kő ámbitusos féltornácos hosszúházas épület, téglából lépcsőzetesen rakott tűzfallal, cserépfedésű nyeregtetővel, jellegzetes melléképülettel. Oldalhatáron álló kétsoros beépítésű.. A főépület kialakítása, a jellegzetes melléképület (nyári konyha) és a téglából rakott utcafronti kerítés, kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, bemutatóhely.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: kifogástalan, felújított.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakóépület, nyári konyha, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: minden külső részlet, eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák, az utcai homlokzat homlokzatdíszekkel történő tagolása. A kerítés osztásrendje, anyaghasználata és a kapuzat kialakítása.

Kiemelt helyi értéket képviselő épületek	
He-k-2: lakóház és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Olimpia utca 9.
Hrsz.:	140/1
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.4023386
	keleti hosszúság: 21.6295684
EOV koordináták:	Y: 844859
	X: 231921

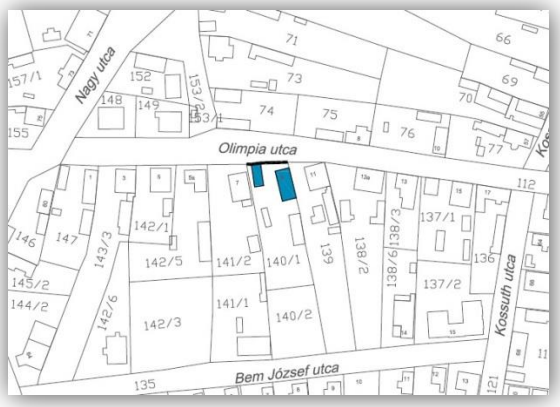

Helyszínrajz

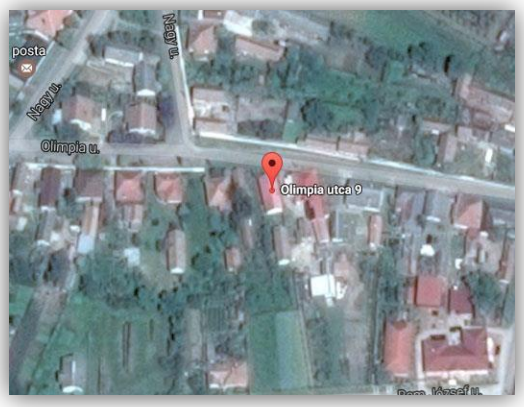

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, volt (átépített) oldaltornácos hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású tetővel. A főépület homlokzata, arányai, a jellegzetes melléképület (nyári konyha) és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés, kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit. Sajnos tornácát beépítették, oldalhomlokzata így elvesztette hagyományos karakteres jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, melléképület, kapuzat.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: közepes (főként esztétikai hibákkal).

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: lakóépület utcai homlokzata, nyári konyha, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti utcai homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, nyílásformák. A kerítés osztásrendje, anyaghasználata és a kapuzat kialakítása.

Pótlandó részek: egységes homlokzatképzés.

Kiemelt helyi értéket képviselő épületek	
He-k-3: lakóház, kapuzat, utcafronti terménytároló	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Ady Endre utca 25.
Hrsz.:	21
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.408084
	keleti hosszúság: 21.631701
EOV koordináták:	Y: 844999
	X: 232565

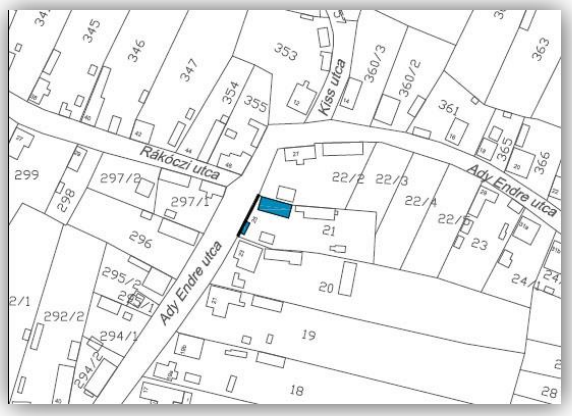

Helyszínrajz

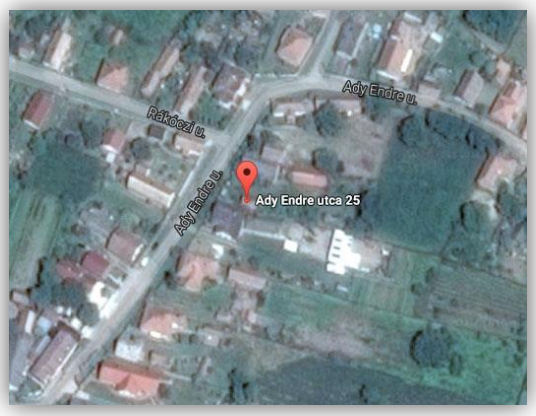

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású tetővel. A főépület kialakítása, a jellegzetes utcafronti terménytároló (góré) és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés, kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, kapuzat, góré.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: a lakóépület közepes, míg a kerítés és kapuzat, valamint a terménytároló építmény pusztuló állapotú (szerkezeti károsodás nyomaival).

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakóépület, utcafronti terménytároló, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma. A kerítés osztásrendje, anyaghasználata és a kapuzat kialakítása.

Pótlandó részek: egységes homlokzatképzés, kerítés, kapuzat helyreállítandó.

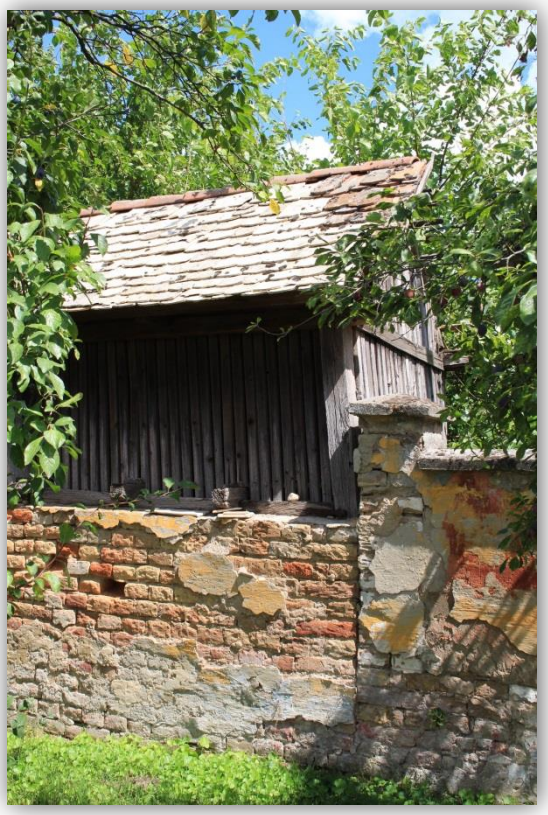

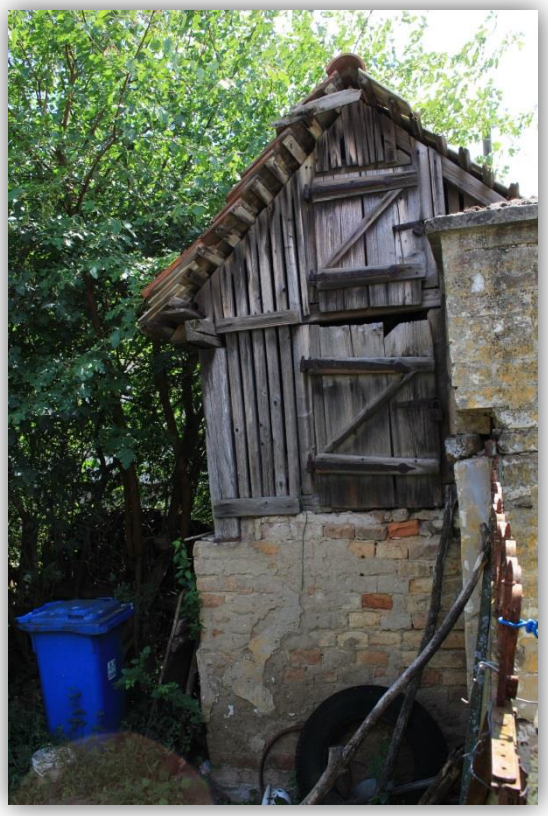

25

Kiemelt helyi értéket képviselő épületek	
He-k-4: lakóház és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Ady Endre utca 15.
Hrsz.:	16
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.407258
	keleti hosszúság: 21.630812
EOV koordináták:	Y: 844935
	X: 232471

Helyszínrajz

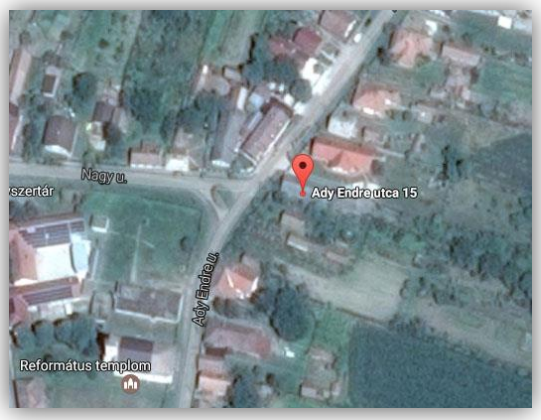

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású kontyolt nyeregtetővel. A főépület kialakítása, és a fából készült utcafronti kerítés, kapuzat védendő.

Az építmény típusa: lakóépület, kapuzat.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: átlagos.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakóépület, fa kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák. A kerítés osztásrendje, anyaghasználata és a kapuzat kialakítása.

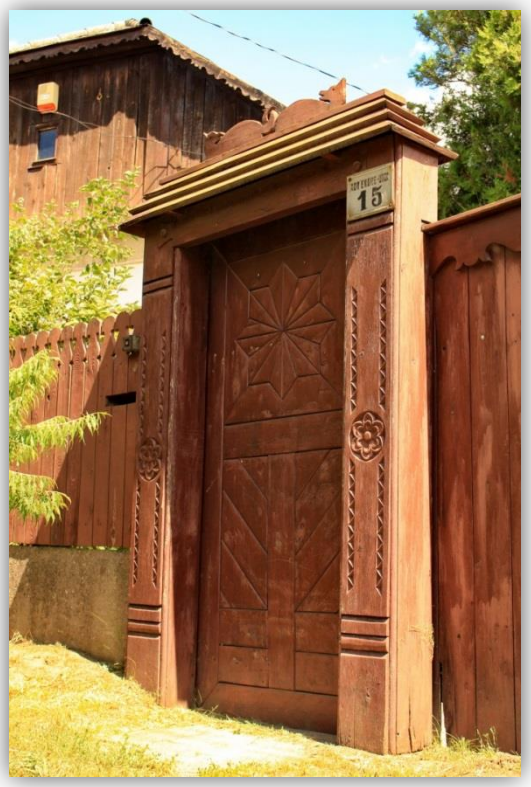 15	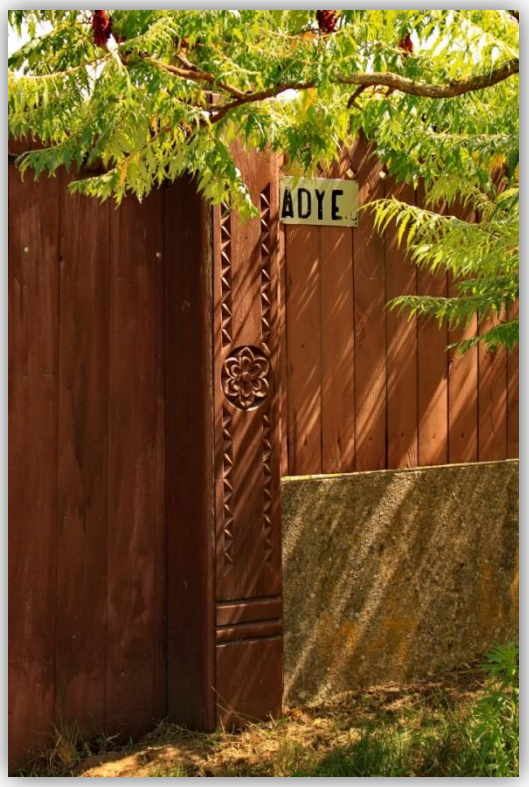 ADYE
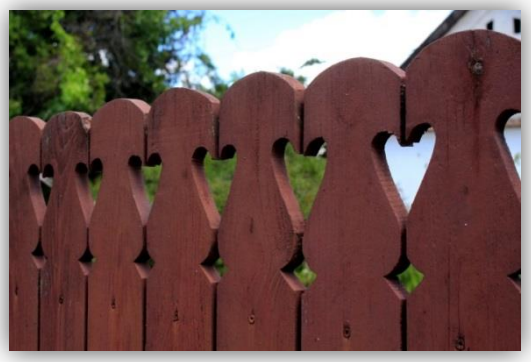	

Kiemelt helyi értéket képviselő épületek	
He-k-5: lakóház, kapuzat és melléképület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Holló László utca 3.
Hrsz.:	219
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.407047
	keleti hosszúság: 21.626573
EOV koordináták:	Y: 844616
	X: 232437

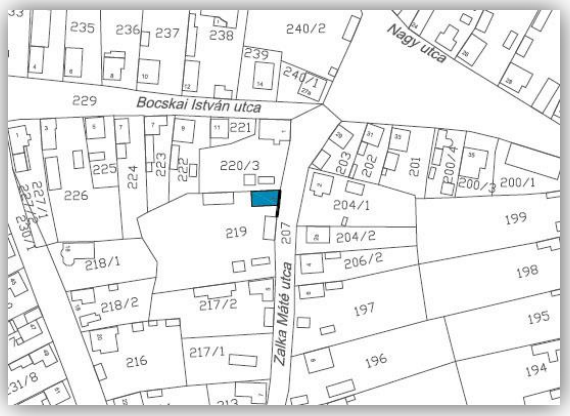

Helyszínrajz

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, oldaltornácos hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása, és a téglából rakott festett utcafronti kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, melléképület, kapuzat.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: pusztuló (esztétikai hibákkal és helyenként szerkezeti károsodás nyomaival).

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakó-és melléképület, kerítés és téglából rakott festett kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: minden külső részlet, eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák. A kerítés osztásrendje, anyaghasználata és a kapuzat kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-1: lakóház, kapuzat, utcafronti terménytároló	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 14.
Hrsz.:	280
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.408896
	keleti hosszúság: 21.62718
EOV koordináták:	Y: 844655
	X: 232644
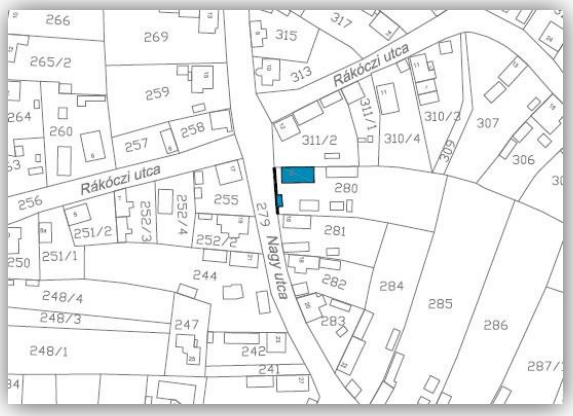	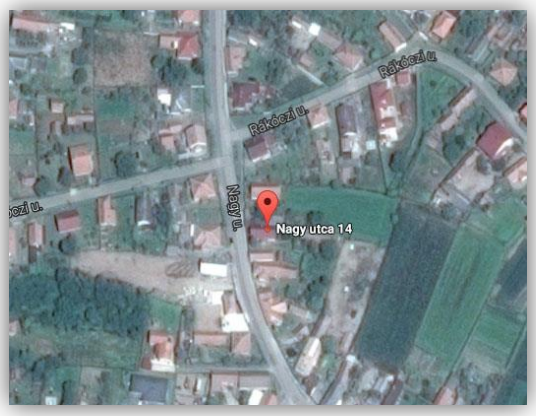
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, oldaltornácos hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása, a jellegzetes utcafronti terménytároló (góré) és a téglából rakott kerítés, kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, kapuzat, góré.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: az épület közepes, a terménytároló romló állapotú.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakóépület, utcafronti terménytároló, festetlen, téglából rakott kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: minden külső részlet, eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés. A kerítés kialakítása, kovácsoltvas részei, anyaghasználata és a kapuzat kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-2: nyári konyha, kerítés és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 18.
Hrsz.:	282
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.408534
	keleti hosszúság: 21.627295
EOV koordináták:	Y: 844665
	X: 232604

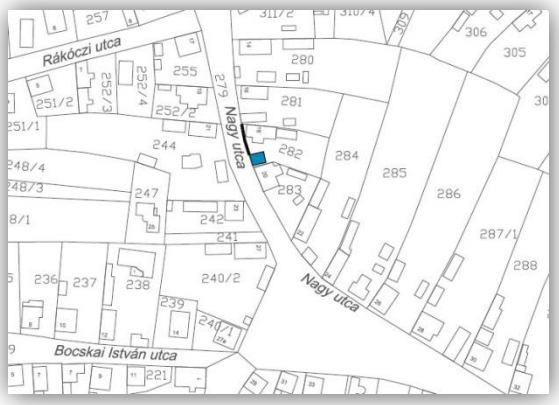

Helyszínrajz

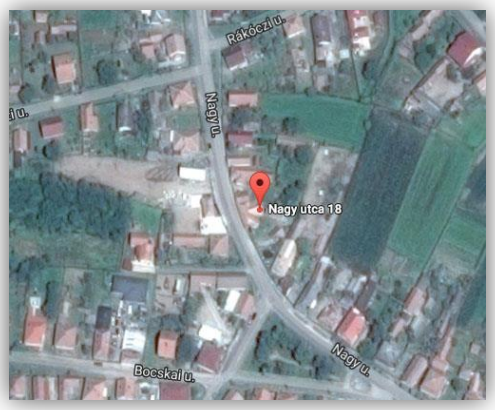

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A melléképület kialakítása, és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület, kapuzat.

Az építmény jelenlegi funkciója: nyári konyha.

Az építmény állapota: pusztuló (esztétikai és szerkezeti hibákkal)

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: melléképület, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: a melléképület homlokzata, tetőformája, oromfalas kialakítása, eredeti tömegforma. A kerítés osztásrendje, és a kapuzat téglából rakott elemei.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-3: lakóház és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 21.
Hrsz.:	244
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.408643
	keleti hosszúság: 21.626836
EOV koordináták:	Y: 844630
	X: 232615

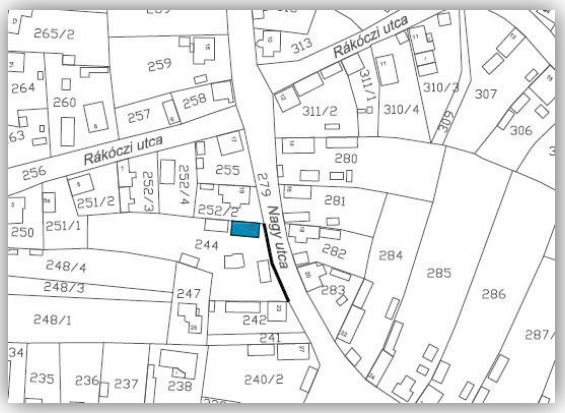

Helyszínrajz

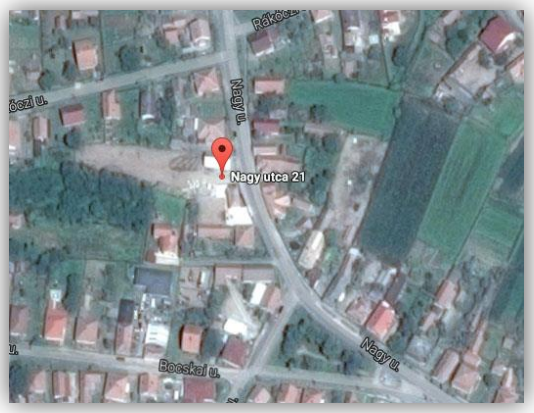

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása, és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés, kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: felújítás alatt.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakóépület, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák. A kerítés osztásrendje, és a kapuzat kialakítása.

Pótlandó részek: egységes homlokzatképzés.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-4: lakóház, melléképület és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 40.
Hrsz.:	292/2
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.407393
	keleti hosszúság: 21.630394
EOV koordináták:	Y: 844903
	X: 232485

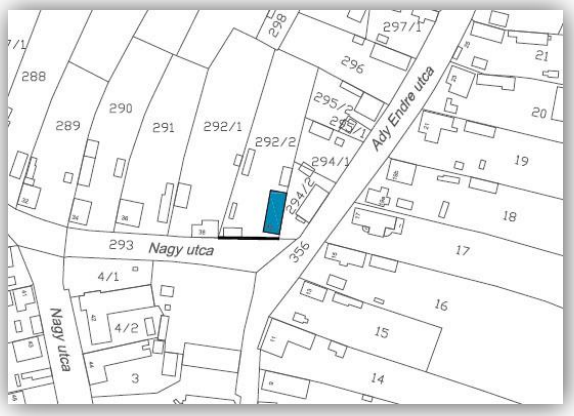

Helyszínrajz

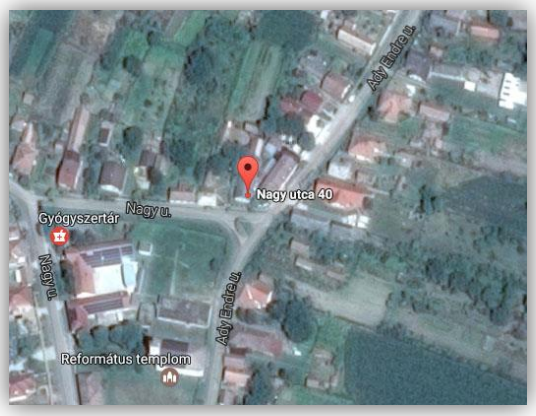

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása, és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés, kapuzat mind magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, melléképület, kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: átlagos.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: az épület tömege, utcai homlokzat, tetőforma, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák. A kerítés osztásrendje, és a kapuzat kialakítása.

40	

Helyi értéket képviselő épületek	
He-5: intézményi épület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 48.
Hrsz.:	1
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.406182
	keleti hosszúság: 21.629408
EOV koordináták:	Y: 844833
	X: 232348
	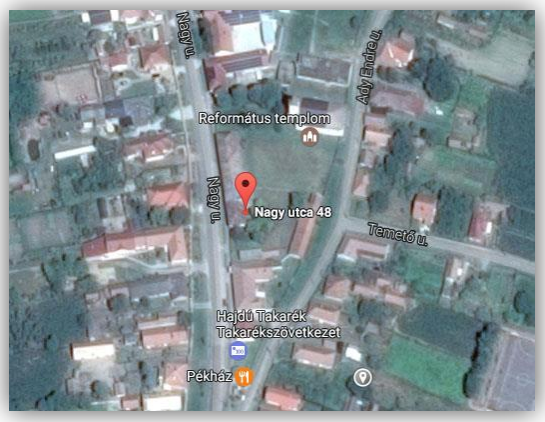
Helyszínrajz	Légifotó
Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Az építmény típusa: intézményi épület. Az építmény jelenlegi funkciója: használaton kívül. Az építmény állapota: felújítás alatt. Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes épület. Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, nyílásformák.	

Helyi értéket képviselő építmények	
He-6: kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 51.
Hrsz.:	184
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.405696
	keleti hosszúság: 21.629039
EOV koordináták:	Y: 844807
	X: 232293

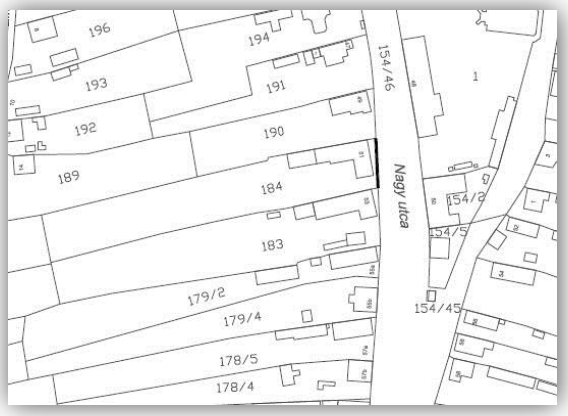

Helyszínrajz

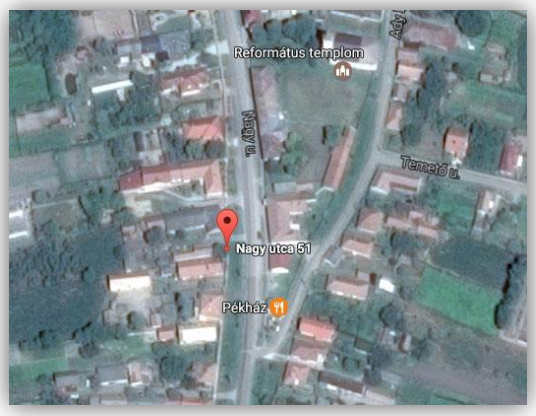

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott (nyers) utcafronti kerítés, kapuzat magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: kerítés, kapu.

Az építmény állapota: jó, felújított.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti tömegforma, a kerítés osztásrendje, anyaghasználata, kovácsoltvas elemei, és a kapuzat kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-7: lakó és melléképület, kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 53.
Hrsz.:	183
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.4057539
	keleti hosszúság: 21.6290455
EOV koordináták:	Y: 844807
	X: 232299

Helyszínrajz

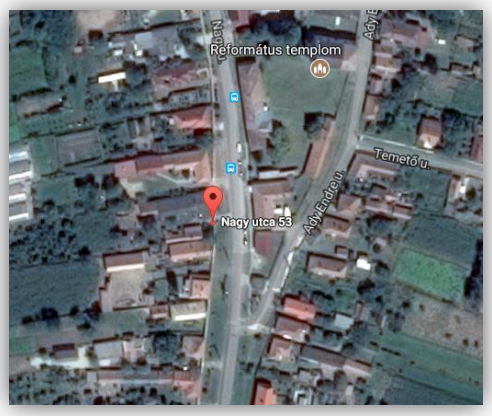

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Az „L” alakú hajlított házas oldalhomlokzatos, hátsó tornácos főépület, oldaltornácos melléképület és tégla kapuzata magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: fő- és melléképület, kapuzat.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó és gazdasági

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: fő- és melléképület és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: a főépület tömegalakítása, nyílásrendje, tornáca, a melléképület tornáca, tömegalakítása, tetőformája, a kőoszlopos kapuzat, annak kőlábai, osztásai és kovácsoltvas elemei.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-8: lakóház	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 55.
Hrsz.:	179/2
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.4053507
	keleti hosszúság: 21.6290208
EOV koordináták:	Y: 844807
	X: 232254
	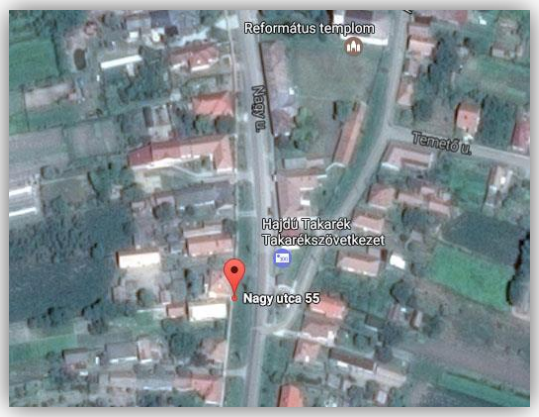
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, beépített oldaltornácos hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, íves oromfalas kialakítású nyeregtetővel.

Az építmény típusa: lakóépület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: átlagos.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes lakóépület.

Megőrzendő értékes részek: minden külső részlet, eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák, ablakosztások.

Helyi értéket képviselő építmények	
He-9: kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 57
Hrsz.:	178/5
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.404798
	keleti hosszúság: 21.628943
EOV koordináták:	Y: 844803
	X: 232193

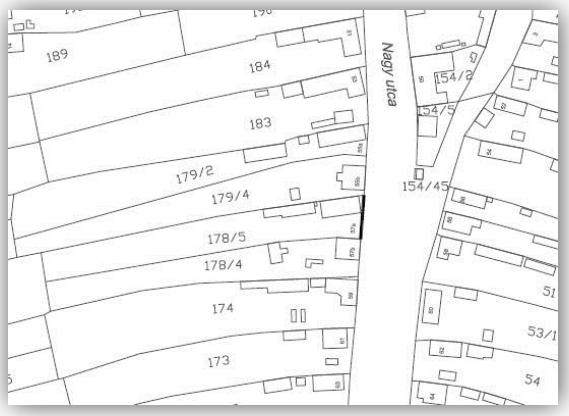

Helyszínrajz

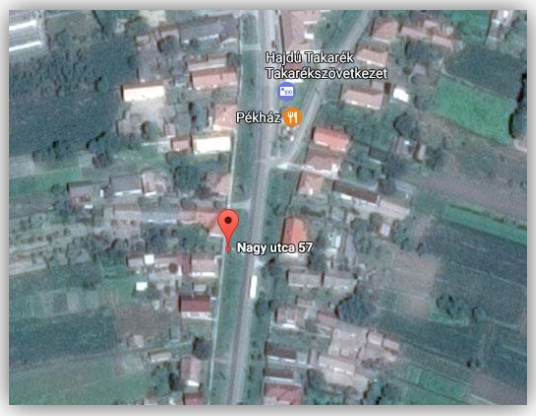

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott (festett) utcafronti kerítés, kapuzat magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: kerítés, kapu.

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti tömegforma, a kerítés osztásrendje, a kapuzat kialakítása, kovácsoltvas elemek.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-10: lakó- és melléképület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 62.
Hrsz.:	54
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.404538
	keleti hosszúság: 21.629288
EOV koordináták:	Y: 844830
	X: 232165

Helyszínrajz

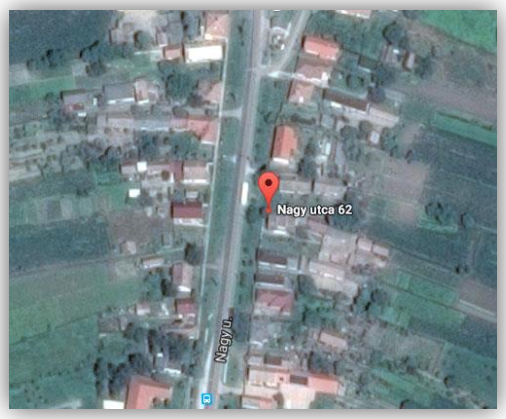

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, oldaltornácos hosszúházas lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület, melléképület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: az épület közepes állapotú.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: főépület.

Megőrzendő értékes részek: a melléképület homlokzatai, tetőformája, eredeti tömegforma, nyílásrendje, ablak osztásrendje, homlokzatdíszek.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-11: melléképületek	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 64.
Hrsz.:	56
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.404395
	keleti hosszúság: 21.629268
EOV koordináták:	Y: 844829
	X: 232149
	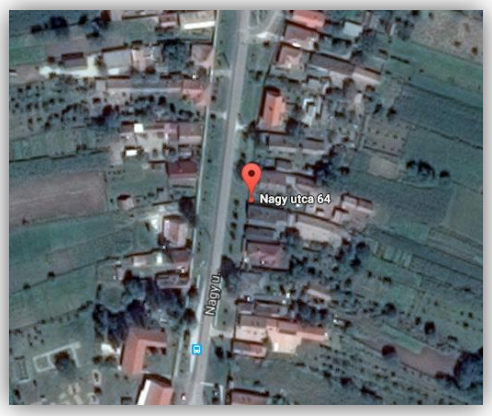
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A hátsó gazdasági épületek magukon hordozzák Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület.

Az építmény jelenlegi funkciója: gazdasági épület

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: melléképületek

Megőrzendő értékes részek: a hátsó gazdasági építmények elrendezése, eredeti tömegformája, az építmények kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-12: oldalsó és hátsó melléképületek, kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 66.
Hrsz.:	57
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.404251
	keleti hosszúság: 21.629234
EOV koordináták:	Y: 844827
	X: 232133
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A főépület karakterét vesztette, átépítették, viszont a melléképületei még hagyományos kialakításúak. Az oromfalas kialakítású oldalsó melléképülete, nyílásai, a hozzá csatlakozó tégla kapuzat, valamint a hátsó gazdasági építmények (kukoricagóré, ólak) magukon hordozzák Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület.

Az építmény jelenlegi funkciója: gazdasági épület

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: oldalsó és hátsó melléképületek, kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: kapuzat és a részét képező oldalsó melléképület, annak oromfalas kialakítása, eredeti tömegformája, hátsó gazdasági épületek kialakítása.

Helyi értéket képviselő építmények	
He-13: utcafronti terménytároló (góré)	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 74
Hrsz.:	67
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.403687
	keleti hosszúság: 21.629127
EOV koordináták:	Y: 844821
	X: 232070

Helyszínrajz

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A tégla lábazaton álló, fából készült utcafronton elhelyezkedő terménytároló (góré) magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: góré

Az építmény jelenlegi funkciója: terménytároló építmény.

Az építmény állapota: közepes (esztétikai hibákkal).

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: fából készült terménytároló felépítmény és nyers, festetlen, téglából készült lábazata.

Megőrzendő értékes részek: elhelyezkedés, eredeti tömegforma, anyaghasználat, tető.

Felújítás során javasolt a kapcsolódó építmények (kapu) szín és anyaghasználatra hangsúlyt fektetni.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-14: lakó és melléképület, kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Nagy utca 82.
Hrsz.:	74
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.402568
	keleti hosszúság: 21.629245
EOV koordináták:	Y: 844834
	X: 231946

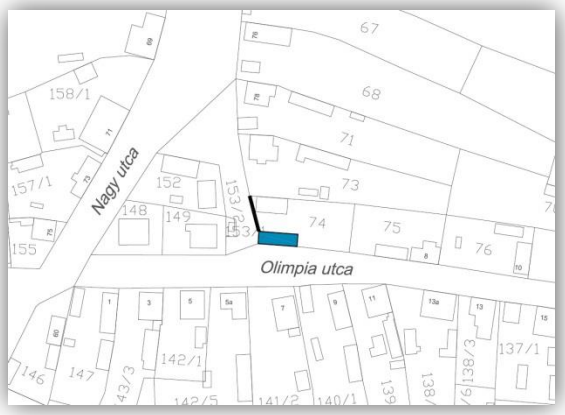

Helyszínrajz

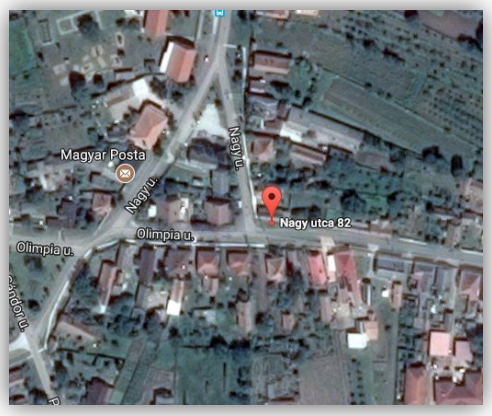

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A főépület már csak tömegében őrzi a helyi sajátosságokat, oldaltornácát és nyílászáróit átépítették, viszont a melléképület még hagyományos kialakítású. A melléképület téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfala, nyílásai és a hozzá csatlakozó tégla kapuzat magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület és kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: gazdasági épület

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: kétsoros beépítési mód, melléképület és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: kapuzat és a részét képező melléképület, annak oromfalas kialakítása, eredeti tömegformája, nyílásainak kialakítása, formavilága.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-15: lakóépület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Ady E. utca 8.
Hrsz.:	296
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.407944
	keleti hosszúság: 21.631097
EOV koordináták:	Y: 844954
	X: 232548

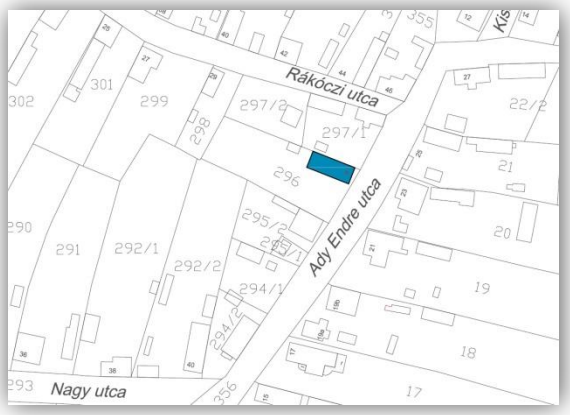

Helyszínrajz

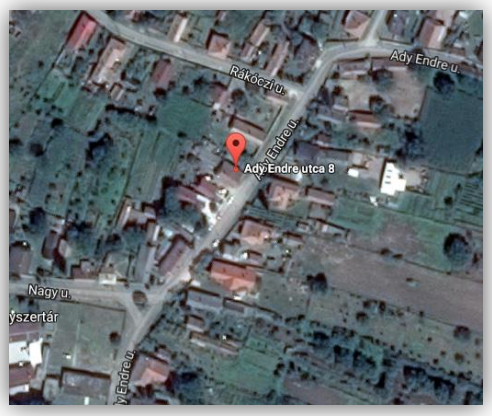

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású cserépfedésű nyeregtetős épület, és deszka kapuzata magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit. Az épület tornácát sajnos már átalakították, befalazták.

Az építmény típusa: főépület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: főépület

Megőrzendő értékes részek: főépület tömegformálása, lépcsőzetes tégla keretezésű oromfala, szellőzőnyílásai, utcai homlokzatának nyílásrendje, tagolása, ablakok osztása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-16: lakóház	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Ady Endre utca 11.
Hrsz.:	14
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.406932
	keleti hosszúság: 21.630491
EOV koordináták:	Y: 844912
	X: 232434

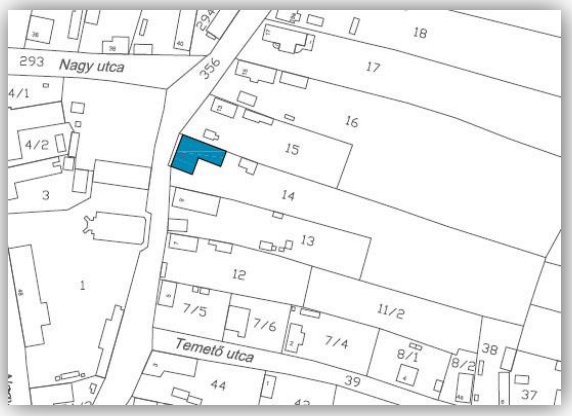

Helyszínrajz

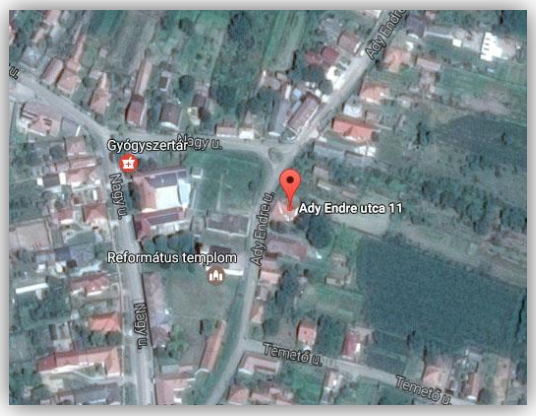

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű, hajlított házas lakóépület.

Az építmény típusa: lakóépület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: utcai homlokzat és az épület tömege.

Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma, anyaghasználat és felületképzés, nyílásformák és azok osztásrendje.

Pótlandó részek: településkarakterhez illeszkedő kerítés és kapuzat kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-17: lakó és melléképület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Petőfi S. utca 29.
Hrsz.:	232/4
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.408726
	keleti hosszúság: 21.624745
EOV koordináták:	Y: 844472
	X: 232619

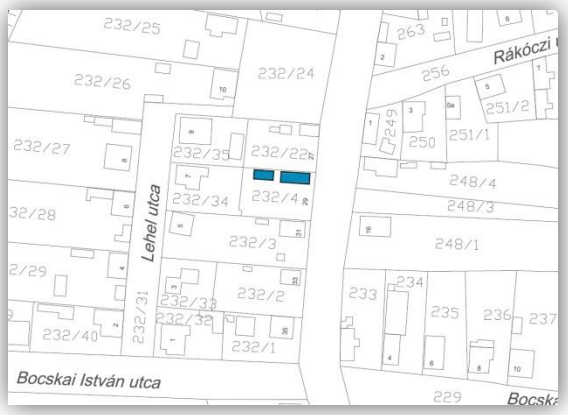

Helyszínrajz

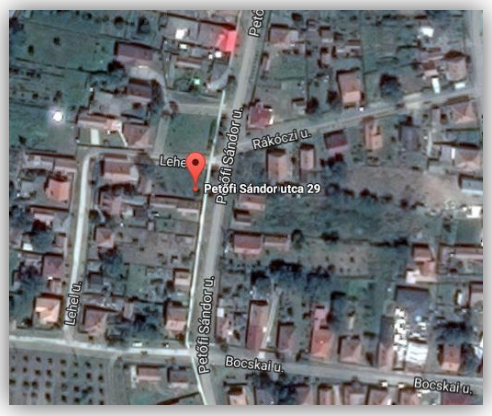

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású cserépfedésű nyeregtetős főépület és jellegzetes hátsó gazdasági épületei magukon hordozzák Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: fő- és melléképület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó és gazdasági

Az építmény állapota: leromlott.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: fő és melléképület

Megőrzendő értékes részek: az épületek eredeti tömegformája, nyílásrendje, lépcsőzetes tégla oromfalas kialakítása.

Helyi értéket képviselő építmények	
He-18: kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Petőfi S. utca 34.
Hrsz.:	177
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.404833
	keleti hosszúság: 21.626147
EOV koordináták:	Y: 844592
	X: 232190

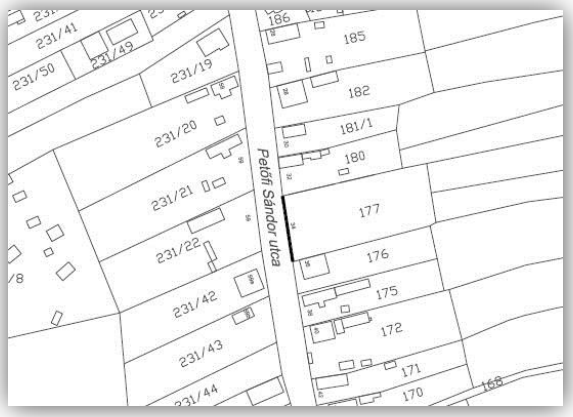

Helyszínrajz

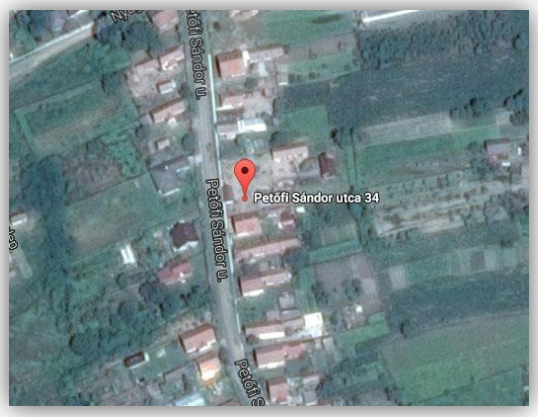

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott (nyers) utcafronti kerítés, kapuzat magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: kerítés, kapu.

Az építmény állapota: közepes, felújítandó.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: teljes kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: eredeti tömegforma, a kerítés osztásrendje, anyaghasználata, kovácsoltvas elemei, és a kapuzat kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-19: kapuzat, melléképületek	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Petőfi S. utca 56.
Hrsz.:	160
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.402932
	keleti hosszúság: 21.627062
EOV koordináták:	Y: 844668
	X: 231981

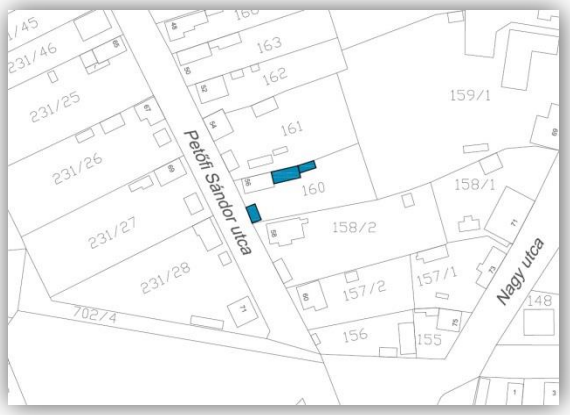

Helyszínrajz

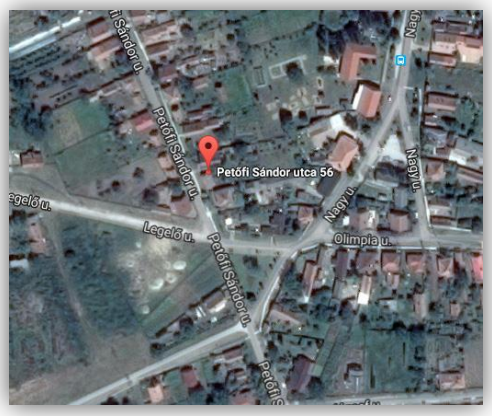

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A főépület karakterét vesztette, átépítették, viszont a melléképületei még hagyományos kialakításúak. Az oromfalas kialakítású oldalsó melléképülete, nyílásai, a hozzá csatlakozó tégla kapuzat, valamint a főépülettel egybeépített hátsó gazdasági építmény magukon hordozzák Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület.

Az építmény jelenlegi funkciója: gazdasági épület

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: oldalsó és hátsó melléképületek, kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: kapuzat és a részét képező oldalsó melléképület, annak oromfalas kialakítása, eredeti tömegformája, hátsó gazdasági épületek kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-20: lakóépület, kukoricagóré	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Petőfi S. utca 59.
Hrsz.:	231/20
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.4052269
	keleti hosszúság: 21.6257874
EOV koordináták:	Y: 844563
	X: 232233
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású cserépfedésű nyeregtetős lakóépület és kukoricagóréja magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: főépület, kukoricagóré

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: főépület és góré

Megőrzendő értékes részek: az épület tömegformálása, annak oromfalas kialakítása, kukorica tároló góré kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-21: kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Petőfi S. utca 77.
Hrsz.:	154/8
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.4013009
	keleti hosszúság: 21.627566
EOV koordináták:	Y: 844712
	X: 231801
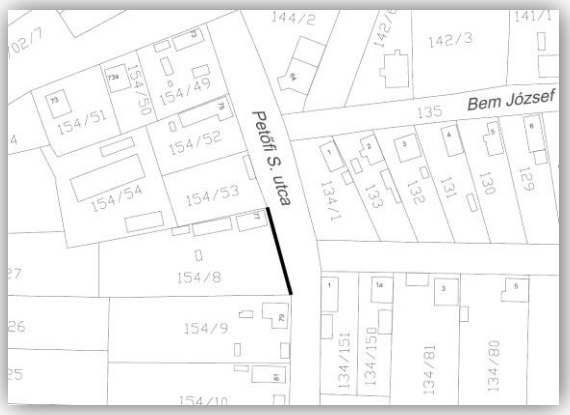	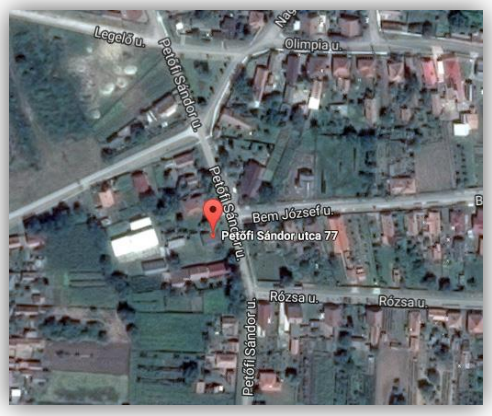
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A kőoszlopos kapuzat kovácsoltvas betétekkel magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: kerítés, kapu

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: kapuzat és kerítés elemei

Megőrzendő értékes részek: a kapuzat kő tartóoszlopai és a kerítés kovácsoltvas elemei

Helyi értéket képviselő építmények	
He-22: kapuzat és melléképület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Olimpia utca 1.
Hrsz.:	147
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.402334
	keleti hosszúság: 21.628067
EOV koordináták:	Y: 844746
	X: 231917

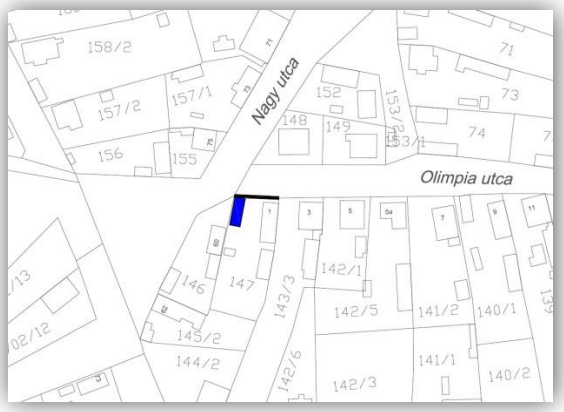

Helyszínrajz

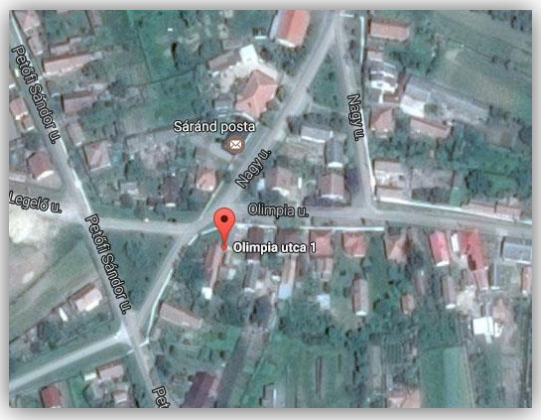

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A tégla oromfalas melléképület kialakítása, és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület, kapuzat.

Az építmény jelenlegi funkciója: nyári konyha.

Az építmény állapota: pusztuló (esztétikai és szerkezeti hibákkal)

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: melléképület, kerítés és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: a melléképület homlokzata, tetőformája, oromfalas kialakítása, eredeti tömegforma. A kerítés osztásrendje, és a kapuzat téglából rakott elemei.

Helyi értéket képviselő építmények	
He-23: utcafronti terménytároló (góré)	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Olimpia utca 8.
Hrsz.:	75
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.4024659
	keleti hosszúság: 21.630605
EOV koordináták:	Y: 844937
	X: 231938

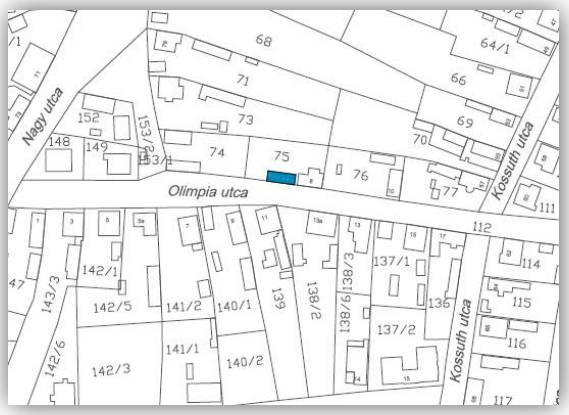

Helyszínrajz

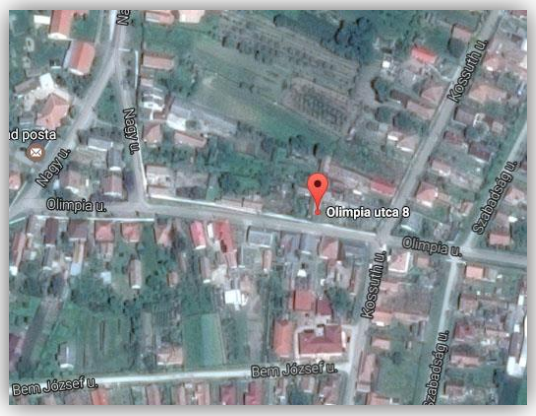

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A fából készült utcafronton elhelyezkedő terménytároló (góré) magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: egyéb építmény.

Az építmény jelenlegi funkciója: terménytároló építmény.

Az építmény állapota: közepes (esztétikai hibákkal).

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: fából készült terménytároló felépítmény.

Megőrzendő értékes részek: elhelyezkedés, eredeti tömegforma, anyaghasználat, tető.

Felújítás során javasolt a kapcsolódó építmények (kapu, főépület) szín és anyaghasználatra hangsúlyt fektetni.

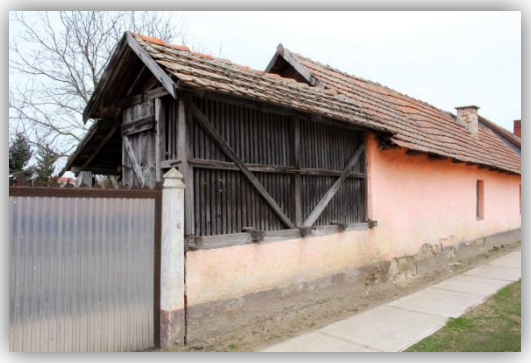

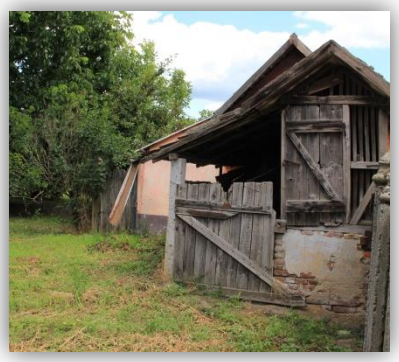

Helyi értéket képviselő épületek	
He-24: lakóház, kerítés és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Rákóczi utca 13.
Hrsz.:	307
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.409501
	keleti hosszúság: 21.6286887
EOV koordináták:	Y: 844767
	X: 232715

Helyszínrajz

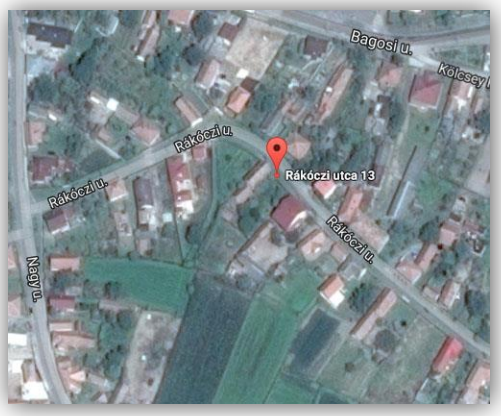

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű lakóépület, utcára merőleges, oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása, és a téglából rakott (festett) utcafronti kerítés magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.
Az építmény típusa: lakóépület.
Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.
Az építmény állapota: közepes.
Az építmény helyi védelemre érdemes részei: lakóépület, kerítés és kapuzat.
Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, eredeti tömegforma. A kerítés osztásrendje, és a kapuzat kialakítása.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-25: lakóház	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Rákóczi utca 17.
Hrsz.:	305
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.409275
	keleti hosszúság: 21.6287759
EOV koordináták:	Y: 844774
	X: 232690

Helyszínrajz

Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. Oldalhatáron álló beépítésű lakóépület, utcára merőleges, téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású nyeregtetővel. A főépület kialakítása magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakó funkció.

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: lakóépület.

Megőrzendő értékes részek: eredeti homlokzatok, tetőforma, az oromfal kialakítása, eredeti tömegforma.

Helyi értéket képviselő épületek	
He-26: kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Rákóczi F. utca 18.
Hrsz.:	327/4
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.409709
	keleti hosszúság: 21.627842
EOV koordináták:	Y: 844702
	X: 232736
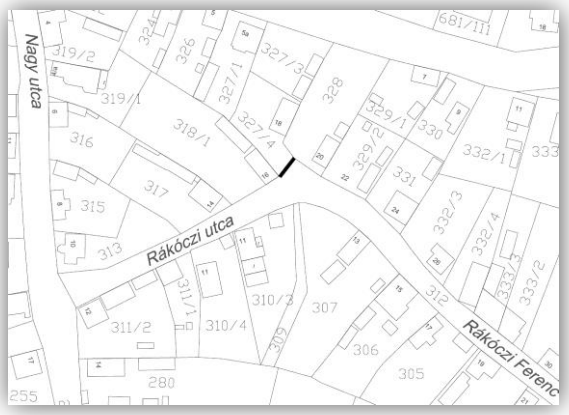	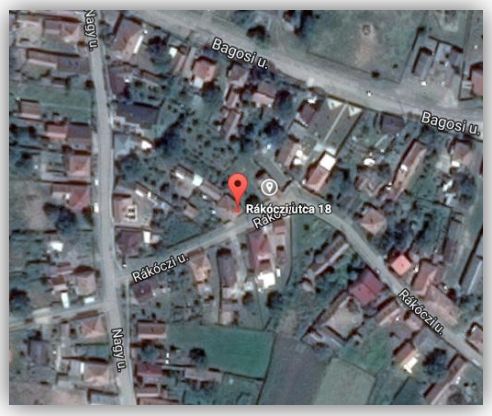
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglaoszlopos, deszka kapuzat kovácsoltvas betétekkel magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: kapuzat

Az építmény jelenlegi funkciója: kerítés, kapu

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: kapuzat és kerítés elemei

Megőrzendő értékes részek: a kapuzat tégla tartóoszlopai és a kerítés kovácsoltvas elemei

Helyi értéket képviselő épületek	
He-27: kapuzat és melléképület	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Kossuth L. utca 14.
Hrsz.:	80/24
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.406638
	keleti hosszúság: 21.63399
EOV koordináták:	Y: 845177
	X: 232410
	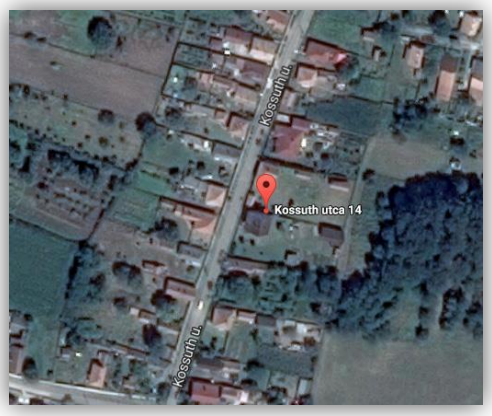
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A téglából rakott lépcsőzetesen emelkedő oromfalas kialakítású cserépfedésű nyeregtetős melléképület és tégla kapuzat magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: melléképület.

Az építmény jelenlegi funkciója: gazdasági épület

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: melléképület és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: kapuzat és a részét képező melléképület, annak oromfalas kialakítása, eredeti tömegformája.

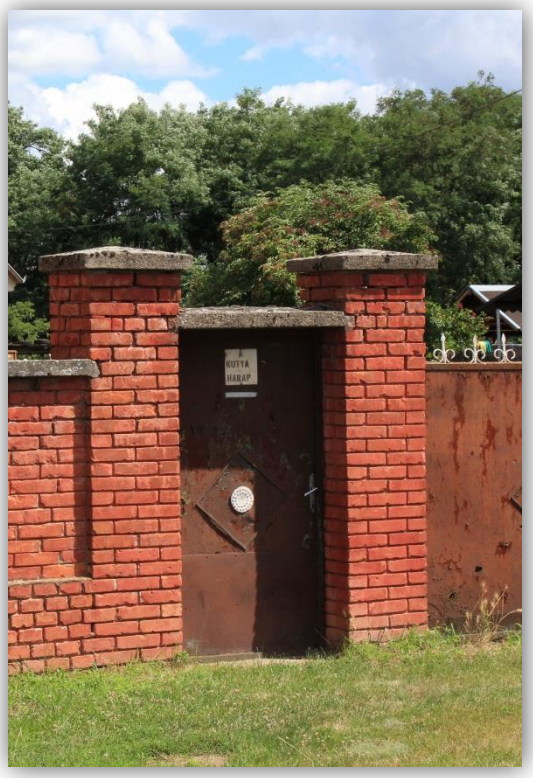
KUTYA
HARAP

Helyi értéket képviselő épületek	
He-28: főépület és kapuzat	
Cím:	Hajdú-Bihar megye, Sáránd, Kossuth L. utca 43.
Hrsz.:	60
GPS koordináták:	északi szélesség: 47.403632
	keleti hosszúság: 21.631961
EOV koordináták:	Y: 845035
	X: 232071
	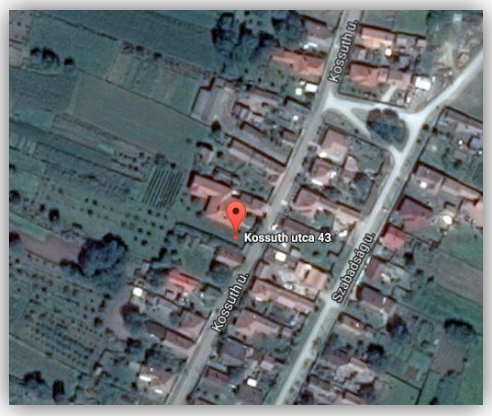
Helyszínrajz	Légifotó

Az építmény jelentősége, mely indokolja a védelmet: településkaraktert meghatározó, egyedi arculatot hordozó építészeti jegyek. A kőoszlopos zárt ámbitusos oldaltornácos oromfalas kialakítású cserépfedésű nyeregtetős épület és kőoszlopos, cserépfedésű „fedeles” kiskapuja magán hordozza Sáránd hagyományos népi építészetének sajátos jegyeit.

Az építmény típusa: lakóépület.

Az építmény jelenlegi funkciója: lakóépület

Az építmény állapota: közepes.

Az építmény helyi védelemre érdemes részei: főépület és kapuzat.

Megőrzendő értékes részek: a főépület tömegformálása, oldaltornáca, pincelejárója, az épülettel egybeépített fedeles kiskapuja.

	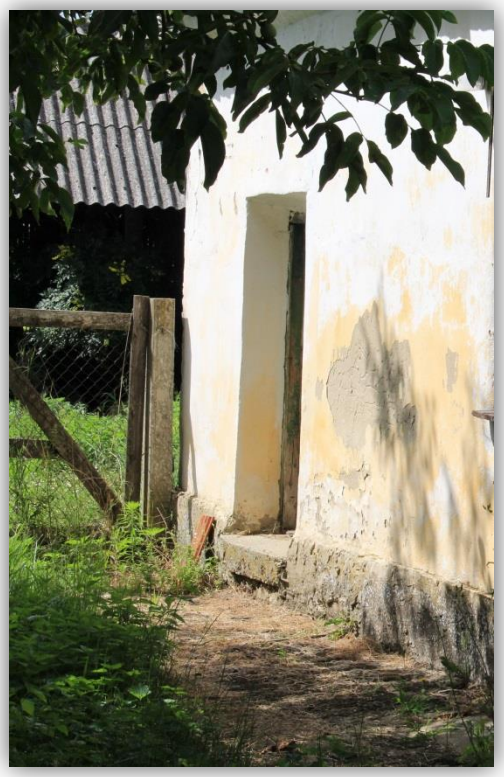

Emlékművek, köztéri alkotások	
	Sáránd, Petőfi emlékpark 1948-49-es forradalom és szabadságharc emlékműve
	Sáránd, Petőfi emlékpark Kopjafa
	Sáránd, 1956-os emlékpark Kopjafa

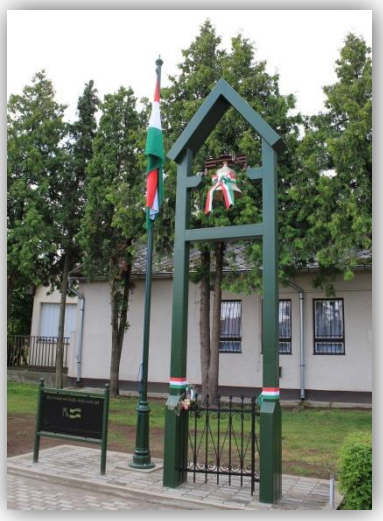	Sáránd, 1956-os emlékpark 1956-os emlékmű
	Sáránd, Trianon emlékpark Trianon emlékmű
	Sáránd, Holló L. utca eleje Holló László emléktábla
	Sáránd, Nagy utca 46. Református templom oldala II. vil. háborús emlékmű

Településképi jelentőségű útvonalak, közterületek
A településképi jelentőségű útvonalak a Nagy utca, Kossuth L. utca, Ady E. utca, Rákóczi F. utca, Holló L. utca, Petőfi S. utca, Olimpia utca mellékelt ábrán megjelölt szakaszai.

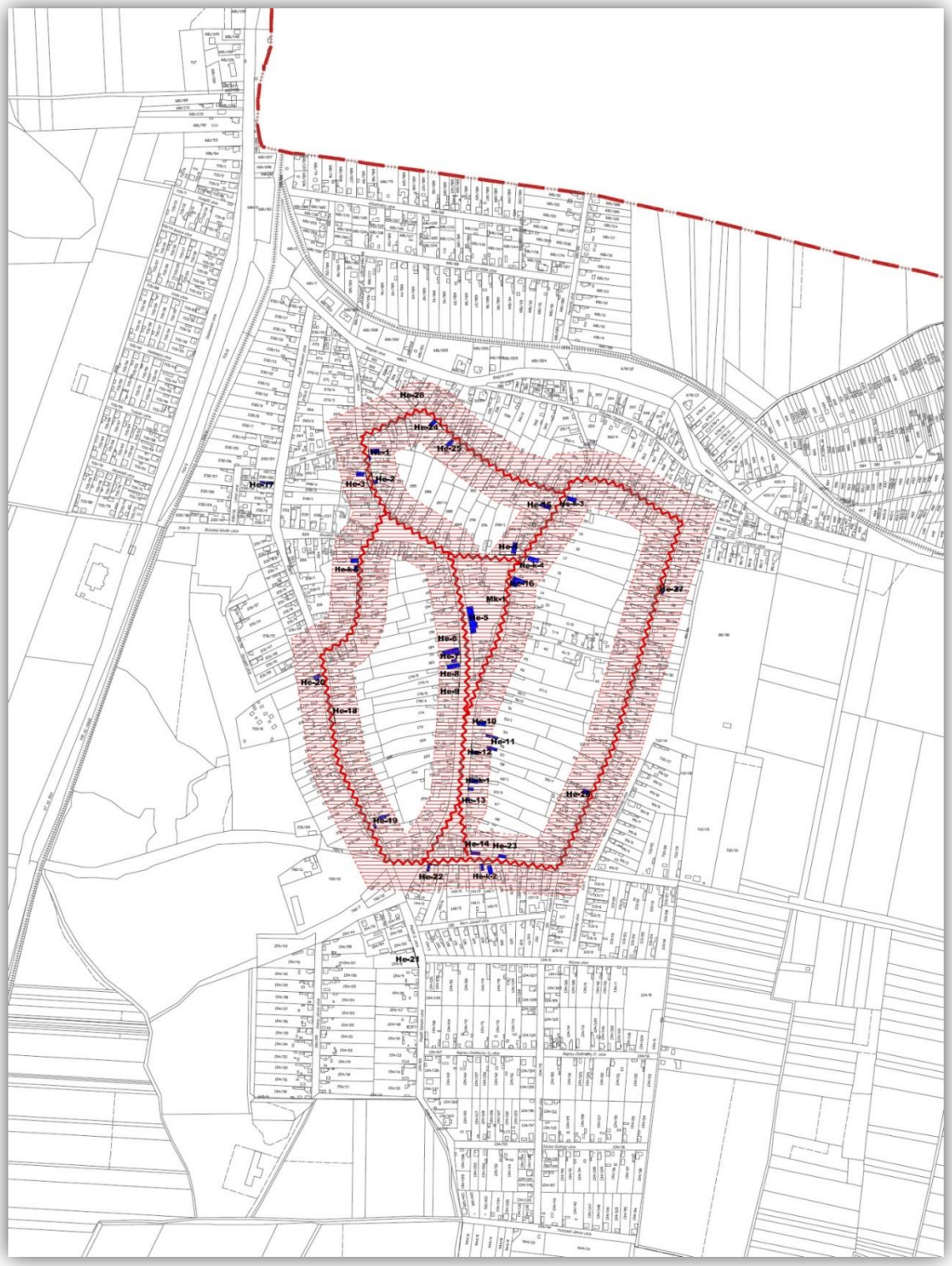
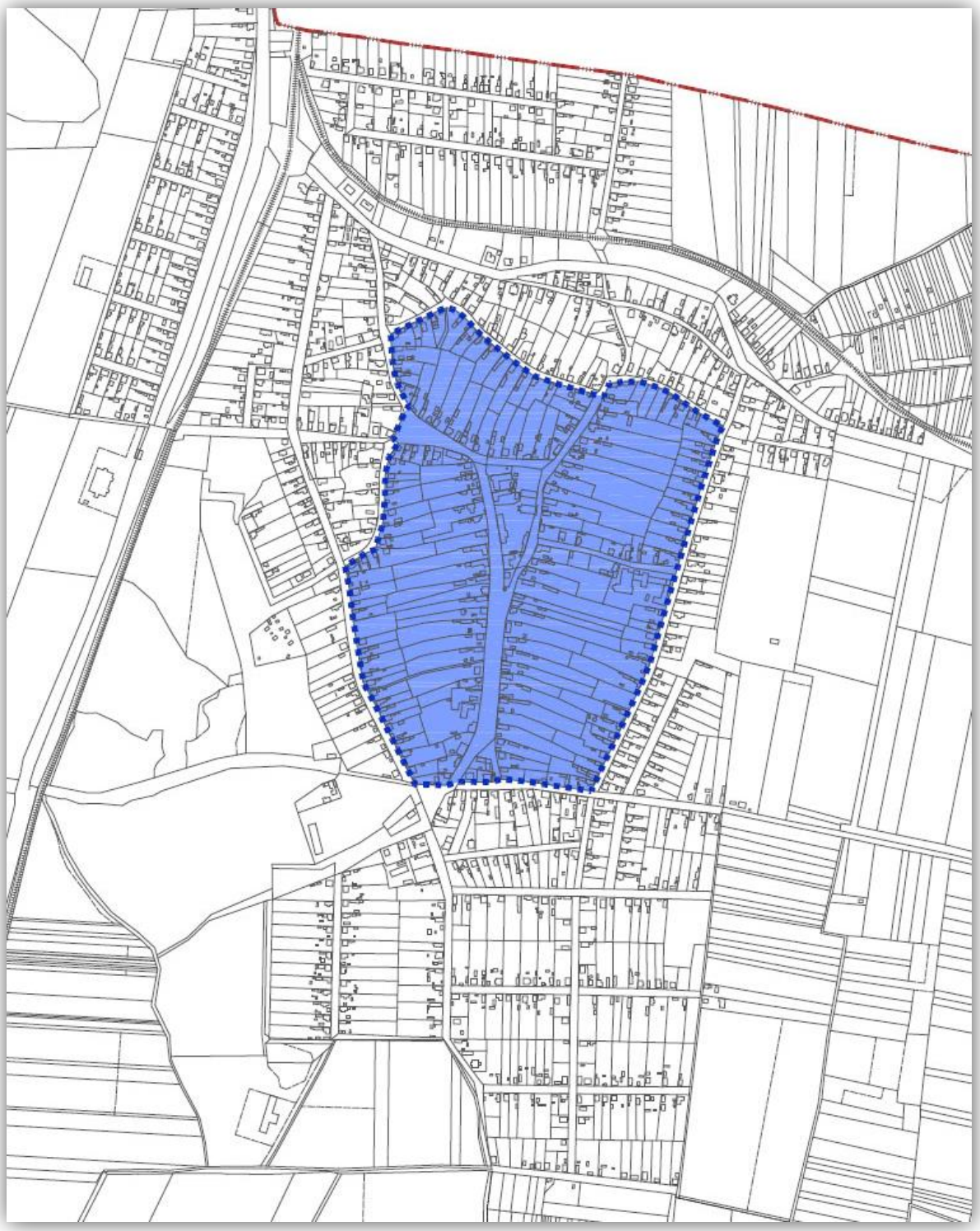
Helyi értékvédelmi terület
Sáránd helyi értékvédelmi területe a Kossuth L. utca, Ady E. utca, Rákóczi F. utca, Nagy utca, Holló L. utca, Petőfi S. utca, Olimpia utca által határolt terület. A terület a település szívében helyezkedik el, és a történeti településmagot határolja körbe.